

Vlaanderen

is economie, wetenschap
& innovatie

SPEURGIDS 2016 Ondernemen & Innoveren

Het Vlaamse overheidsbudget voor Economie, Wetenschap & Innovatie

DEPARTEMENT
ECONOMIE,
WETENSCHAP &
INNOVATIE

www.ewi-vlaanderen.be

Speurgids 2016

Colofon

De Speurgids Ondernemen & Innoveren is een publicatie van het departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) van de Vlaamse overheid.

Vlaamse overheid, Departement EWI
Afdeling Ondernemen & Innoveren
Koning Albert II-laan 35, bus 10
1030 Brussel

Tel.: 02 553 59 80
speurgids@ewi.vlaanderen.be
www.ewi-vlaanderen.be | www.speurgids.be

Verantwoordelijke uitgever: Johan Hanssens, Secretaris-generaal

Samenstelling en redactie: Stefanie Maris, Monica Van Langenhove, Peter Viaene

Opmaak en coördinatie: Emmelie Tindemans, Ils De Bal, Joeri Casteleyn

Overname is alleen toegestaan met bronvermelding. Het departement EWI aanvaardt geen aansprakelijkheid voor het gebruik van de in deze uitgave opgenomen informatie.

Coverfoto © www.shutterstock.com

Woord vooraf

Innovatie en ondernemerschap vormen de motor van economische groei. Daarom focust het beleid inzake economie, wetenschap en innovatie op de ontwikkeling van een kennisintensieve economie in Vlaanderen. Om Vlaanderen op dit vlak tegen 2020 in de top vijf van de Europese regio's binnen te loodsen, is een geïntegreerde aanpak nodig, niet alleen binnen het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie maar ook over de grenzen van de beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid heen.

De Speurgids Ondernemen & Innoveren wil alvast een geïntegreerd overzicht geven van alle instrumenten en beleidskredieten die zowel het economisch als het wetenschaps- en innovatiebeleid gestalte geven.

Het is een indrukwekkend, maar toegankelijk overzicht geworden, waarin voor het eerst ook de gevolgen merkbaar zijn van de belangrijke hervormingen die we in de loop van 2015 hebben doorgevoerd en die in 2016 op volle kracht komen. Ik denk daarbij aan de fusie van het IWT en het Agentschap Ondernemen tot het nieuwe agentschap Innoveren en Ondernemen en de overgang van de strategische onderzoeksprogramma's en het toegepast biomedisch onderzoek van het IWT naar het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek. En natuurlijk ook aan de overgang van de Herculesprogramma's voor onderzoeksinfrastructuur naar datzelfde Fonds.

Maar deze institutionele hervormingen zijn maar één aspect van de belangrijke wijzigingen die we in de afgelopen periode hebben doorgevoerd. De kmo-portefeuille werd grondig hervormd en vereenvoudigd. Met de kmo-groeisubsidie bieden we een laagdrempelig instrument op maat van de ambitieuze Vlaamse kmo. En voor het eerste heeft de Vlaamse Regering ook een lange termijn opdracht uitgeschreven voor het brede veld van ondernemerschapsondersteuning.

Daarnaast heeft ook PMV op mijn initiatief een belangrijke stroomlijning doorgevoerd van haar instrumentarium. Het Doe en Durfbedrijf van de Vlaamse overheid organiseert zich nu op drie assen: kapitaal verschaffen, leningen toestaan en borg staan.

Last but not least: ondernemend Vlaanderen is per definitie ook innovatief. Inzetten op producten en diensten met hoge toegevoegde waarde, waarmee we in nichemarkten wereldwijd het verschil maken, veronderstelt een blijvende investering in kenniscreatie en kennisintensieve samenwerking. Wat dat laatste betreft is het verheugend om vast te stellen dat Vlaanderen van de 214 Europese regio's in de Regional Innovation Scoreboard 2016, de tweede plaats bekleedt als het gaat over de mate waarin kmo's samenwerken op het vlak van innovatie. We worden enkel voorgedaan door de regio Zuid-Engeland, met Oxford als vlaggenschip. De eerste plaats is dus binnen handbereik...

Ik wens de lezer een aangename en verrijkende tocht door het rijke Vlaamse EWI-landschap.

Philippe Muyters

Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport

Inhoudsopgave

COLOFON	2
WOORD VOORAF	3
INHOUDSOPGAVE	5
TEN GELEIDE	7
DEEL 1 ECONOMISCH BELEID	9
Hoofdstuk 1 Competitiviteit van ondernemingen ondersteunen	13
Hoofdstuk 2 Ondernemerschap bevorderen	22
Hoofdstuk 3 Omgevingsfactoren faciliteren	28
Hoofdstuk 4 Internationalisering van de Vlaamse economie bevorderen	29
Hoofdstuk 5 Duurzaamheid van de Vlaamse economie bevorderen	35
Hoofdstuk 6 Investerings in Vlaanderen via het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)	37
DEEL 2 WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID	41
Hoofdstuk 7 Het wetenschaps- en innovatiebeleid toegelicht	46
Hoofdstuk 8 Analyse van het Horizontaal Begrotingsprogramma Wetenschaps- en Innovatiebeleid: 2,217 miljard €	61
DEEL 3 O&O-OVERHEIDSUITGAVEN VAN VLAANDEREN IN NATIONALE EN INTERNATIONALE CONTEXT	81
Hoofdstuk 9 O&O-overheidskredieten in België	84
Hoofdstuk 10 Internationale vergelijking van de O&O-overheidskredieten (GBARD)	86
Hoofdstuk 11 De O&O-intensiteit in Vlaanderen	89
FIGUREN & TABELLEN	95
GLOSSARIUM	97
MEDEWERKERS	101

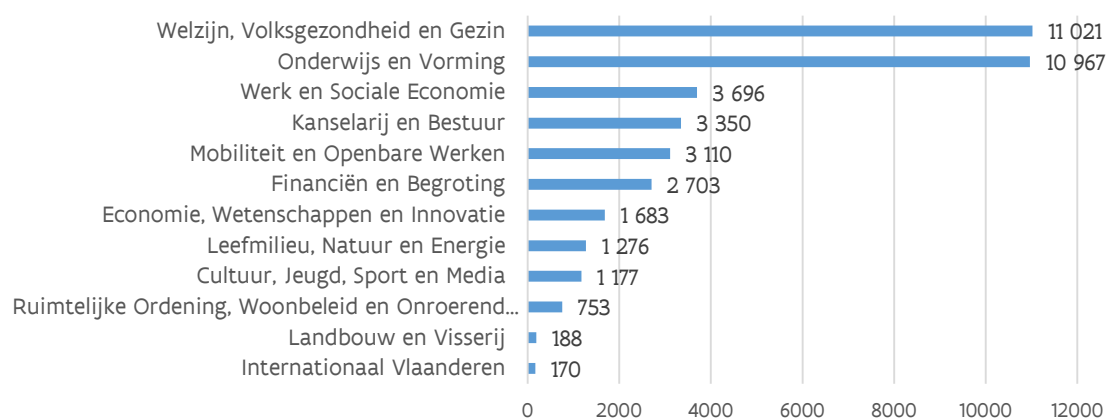
Ten geleide

De Speurgids Ondernemen & Innoveren is een jaarlijkse publicatie van het departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) van de Vlaamse overheid. Hierin worden de overheidsbudgetten voor zowel het economisch als het wetenschaps- en innovatiebeleid belicht.

Sinds de zesde staatshervorming is het budget van de Vlaamse overheid sterk gegroeid. Het totaal aan beleidskredieten ingeschreven in de Vlaamse begroting 2016 bedraagt 40 miljard euro.

Organisatorisch is de Vlaamse overheid ingedeeld in twaalf beleidsdomeinen. In figuur 1 worden de beschikbare budgetten per beleidsdomein weergegeven.

FIGUUR 1 OVERZICHT VAN DE BELEIDSKREDIETEN BINNEN DE VLAAMSE BEGROTING PER BELEIDSDOMEIN BIJ BEGROTINGSOPMAAK 2016 (IN MILJOEN EURO)

De beleidsdomeinen 'Welzijn, Volksgezondheid en Gezin' en 'Onderwijs en Vorming' hebben het grootste aandeel in het Vlaams overheidsbudget, elk meer dan 25% van het totaal. Het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) tekent in deze voorstellingswijze – traditioneel gebruikt in de begrotingsdocumenten - voor bijna 1,7 miljard euro aan beleidskredieten.

Deze traditionele voorstellingswijze geeft evenwel geen totaalbeeld van de overheidsmiddelen die omgaan in het Vlaams economisch, wetenschaps- en innovatiebeleid. De middelen voor het economisch, wetenschaps- en innovatiebeleid zitten immers verspreid over meerdere beleidsdomeinen.

TABEL 1 OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE MIDDELEN VOOR HET ECONOMISCH, WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID BIJ BEGROTINGSOPMAAK 2016 (IN MILJOEN EURO)

Economisch beleid (zie deel I)	280,067
Wetenschaps- en innovatiebeleid (zie deel II)	2 217,046
Wetenschaps- en innovatiebeleid vanuit het beleidsdomein EWI	1 035,786
Wetenschapsbeleid vanuit het beleidsdomein OV	1 030,272
Wetenschapsbeleid vanuit de andere beleidsdomeinen	150,988
Totaal economisch, wetenschaps- en innovatiebeleid	2 497,113

In tabel 1 worden die middelen weergegeven en ze totaliseren tot maar liefst 2,5 miljard euro.

Het is de ambitie van deze Speurgids de lezer duidelijk te maken waaraan deze 2,5 miljard euro overheidsmiddelen besteed worden. Naast daadkracht, vertrouwen en wendbaarheid vormt **openheid** immers de vierde kernwaarde van de Vlaamse overheid.

Deel 1 bespreekt de instrumenten van de Vlaamse overheid voor het **economisch beleid**, in zes hoofdstukken: competitiviteit versterken, ondernemerschap bevorderen, omgevingsfactoren faciliteren, internationalisering bevorderen, duurzaamheid stimuleren en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).

Deel 2 behandelt het **wetenschaps- en innovatiebeleid** van de Vlaamse overheid. Achtereenvolgens komt het wetenschaps- en innovatiebeleid aan bod gefinancierd door de beleidsdomeinen EWI, Onderwijs en Vorming en door de tien andere beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid. Daarna volgt een analyse van het totaal aan middelen: het zogenaamde 'Horizontaal Begrotingsprogramma Wetenschaps- en innovatiebeleid (HBPWIB)'.

Deel 3 licht specifiek de middelen voor **onderzoek en ontwikkeling (O&O)** toe. Om de internationale positie van Vlaanderen te duiden, worden de O&O-overheidsinspanningen van Vlaanderen vergeleken met die van andere landen.

Het feit dat het economisch beleid enerzijds en het wetenschaps- en innovatiebeleid anderzijds in afzonderlijke delen worden toegelicht is louter om didactische en internationale rapporteringsredenen. Beleidsmatig worden ze uiteraard geïntegreerd benaderd. Beiden zijn immers niet los van elkaar te zien. Zeker op een ogenblik dat innovatie steeds meer **systemisch** wordt geanalyseerd waarbij de belangrijkste sleutelactoren (kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke actoren, financiers en overheden) dynamisch interageren.

De vermelde budgetten zijn de initiële kredieten op basis van het decreet houdende de algemene uitgavenbegroting voor het **begrotingsjaar 2016**, goedgekeurd op 17 december 2015 (in tijdreeksen aangeduid met '2016i'). Voor de voorbije jaren bevatten de tijdreeksen steeds de definitieve kredieten - na de begrotingscontroles en eventuele kredietherschikkingen -, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld.

Speciale dank ten slotte gaat naar alle **medewerkers** aan de Speurgids Ondernemen & Innoveren 2016. Door hun inbreng is het gelukt om alle informatie te bundelen en ter beschikking te stellen aan alle actoren in het economisch en wetenschaps- en innovatieveld.

Veel leesplezier.

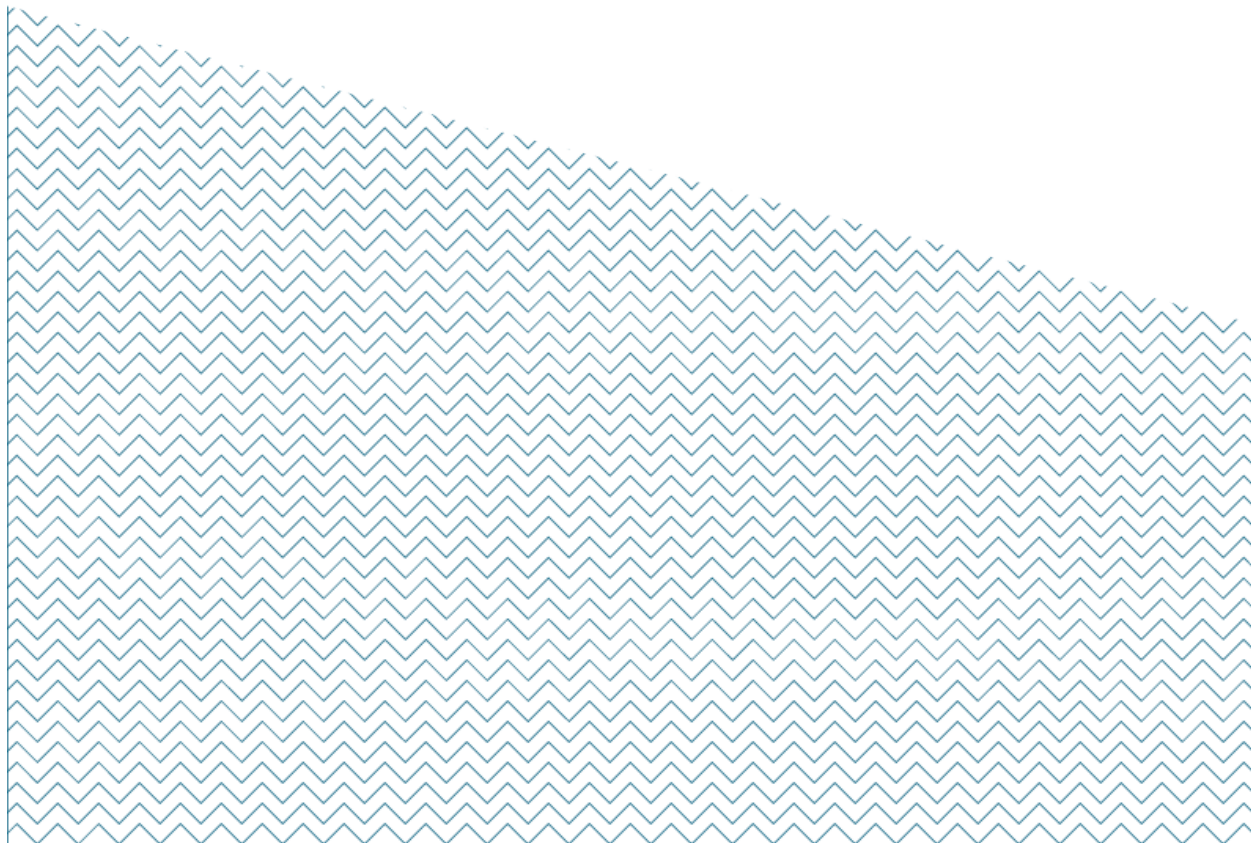

Johan Hanssens

Secretaris-generaal van Departement Economie, Wetenschap en Innovatie

Economisch beleid

Deel 1

Inleiding

Dit eerste deel bestaat uit **zes korte hoofdstukken** en heeft de ambitie de instrumenten en overheidsbudgetten van het economisch beleid te belichten. Die van het wetenschaps- en innovatiebeleid komen aan bod in deel twee.

De beleidsinstrumenten werden ingedeeld in volgende hoofdstukken:

- Competitiviteit ondersteunen (hoofdstuk 1)
- Ondernemerschap bevorderen (hoofdstuk 2)
- Omgevingsfactoren faciliteren (hoofdstuk 3)
- Internationalisering bevorderen (hoofdstuk 4)
- Duurzaamheid stimuleren (hoofdstuk 5)
- Investerings via het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) (hoofdstuk 6).

In deel 1 wordt in de eerste plaats gefocust op de instrumenten uit het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI). Maar ook initiatieven uit andere beleidsdomeinen die bijdragen tot het economisch beleid en die een breed doelpubliek aanspreken, worden in dit deel kort toegelicht.

De organisaties uit het **beleidsdomein EWI** die in het economisch beleid een belangrijke rol spelen zijn terug te vinden in Figuur 2 in het organogram van het beleidsdomein EWI:

- het Departement EWI
- het nieuwe Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO), in 2016 ontstaan uit een fusie tussen het Agentschap Ondernemen (AO) en het Instituut voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT)
- de Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV)
- de Limburgse Reconvertiemaatschappij (LRM)
- de adviesraden SERV en VRWI/VARIO

Voor de volledigheid wijzen we er op dat ook de Vlaamse Participatiemaatschappij (VPM) tot het beleidsdomein EWI behoort. Deze openbare investeringsmaatschappij heeft evenwel als enige opdracht het aanhouden van 27% van de aandelen van het Vlaams Gewest in de beursgenoteerde vennootschap GIMV. Daarom vermelden we ze niet specifiek in het organogram. De SERV behoort dan weer formeel niet tot het beleidsdomein EWI, maar tot het beleidsdomein Kanselarij en Bestuur. Gezien haar centrale rol als strategische adviesraad voor het beleidsveld Economie vermelden we ze toch in het organogram. Tevens wordt de Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie vermeld aangezien zij tot op de datum van opheffing (1 januari 2017) de strategische adviesraad voor het wetenschaps- en innovatiebeleid vormt. Haar rol zal dan ten dele overgenomen worden door de tegen dan op te richten Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen (VARIO).

Het **Departement EWI** staat in voor de beleidsvoorbereiding, -monitoring en -evaluatie van het economisch, wetenschaps- en innovatiebeleid.

Op 1 januari 2016 werd het **Vlaams Agentschap voor Innoveren & Ondernemen (VLAIO)** boven de doopvont gehouden. Het VLAIO is voortaan hét aanspreekpunt van de Vlaamse overheid voor alle ondernemers in Vlaanderen. VLAIO stimuleert en ondersteunt innovatie en ondernemerschap en draagt bij tot een gunstig ondernemersklimaat. VLAIO legt de focus op:

- het stimuleren van groei en innovatie: door ondernemingen financieel te ondersteunen via subsidies om te kunnen groeien, transformeren of innoveren
- het bevorderen van ondernemerschap: dit in samenwerking met partners die KMO's kunnen begeleiden van (pre)start over groei tot overname. Ook netwerking gericht op groeibedrijven wordt ondersteund

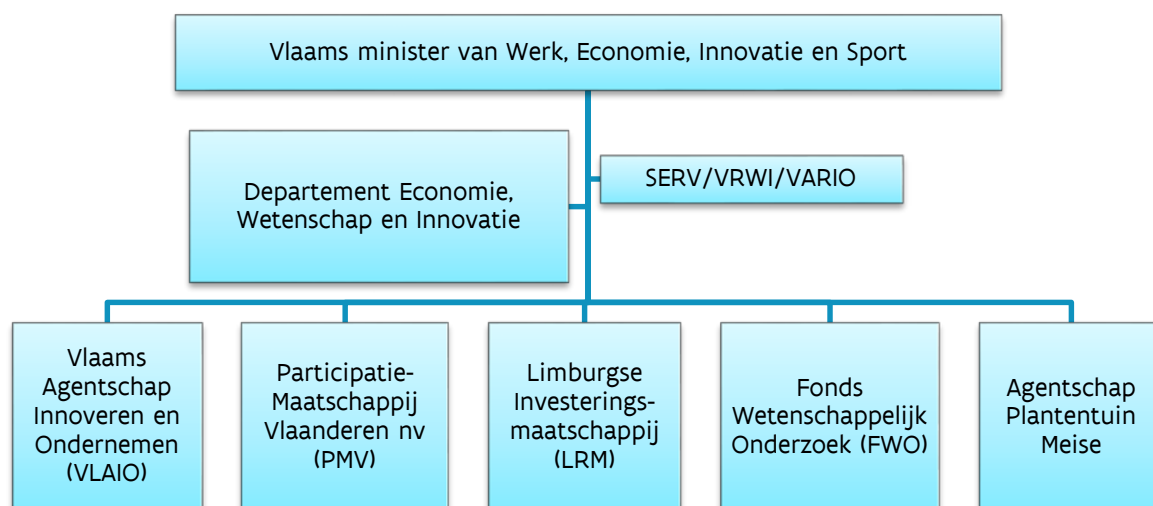
- het ondersteunen van clusters: organisaties die samenwerking en dynamiek op gang brengen binnen een groep van ondernemingen en kennisinstellingen worden gesteund
- het bevorderen van omgevingsfactoren: zo wordt o.a. de ontwikkeling van bedrijventerreinen en het voorzien van adequate bedrijfshuisvesting gefaciliteerd.

PMV is een doe- en durfbedrijf van de Vlaamse overheid dat beloftevolle ondernemingen financiert met kapitaal, leningen en waarborgen. Dit van bij de prille start tot en met de groei en internationalisering.

De **LRM** is een investeringsmaatschappij van de Vlaamse overheid die economische groei in Limburg ontgint en stimuleert. LRM richt zich tot alle sectoren en bedrijven, van starter over groeiende KMO tot grote onderneming.

Het **Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO)** en het **Agentschap Plantentuin Meise** zijn actoren in het wetenschapsbeleid en komen aan bod in deel twee van de Speurgids.

FIGUUR 2 ORGANOGRAM BELEIDSDOMEIN ECONOMIE, WETENSCHAP EN INNOVATIE

Vanuit de andere beleidsdomeinen dragen de volgende agentschappen bij tot het economisch beleid: Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (FIT) vanuit het beleidsdomein Internationaal Vlaanderen (iV); de afdeling ESF en de 'starterslabo's' vanuit het beleidsdomein Werk en Sociale Economie (WSE); Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) vanuit het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie.

Onderstaand wordt in Tabel 2 een overzicht gegeven van de **belangrijkste budgettaire maatregelen binnen het economisch beleid**. Ze worden weergegeven in volgorde van de zes hoofdstukken die verder volgen.

Tevens worden in deze tabel de begrotingsartikelen vermeld zodat geïnteresseerden de link kunnen leggen met de *'tekst aangenomen door de plenaire vergadering van het ontwerp van decreet houdende de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2016'*, terug te vinden onder parlementair stuk 15 (2015-2016) – Nr 14.

TABEL 2 OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE BUDGETTAIRE MAATREGELEN VOOR HET ECONOMISCH BELEID BIJ BEGROTINGSOPMAAK 2016 (IN MILJOEN EURO)

Competitiviteit van ondernemingen ondersteunen (zie hoofdstuk 1)	150,54
Begrotingsartikel ECO-1ECG5AY-IS (Hermesfonds)¹	
Strategische Transformatiesteun	33,000
Carbon Leakage (compensatie indirecte emissiekosten elektriciteits-intensieve sectoren)	39,500
kmo-portefeuille	40,000
kmo-groeisubsidie	10,000
Rentetoelagen (5,148) en inkomenscompensatie als gevolg van hinder door openbare werken (0,990)	6,138
Screen Flanders terugvordering renteloze voorschotten op netto ontvangsten	4,500
Begrotingsartikel ECO-1ECG2AI-WT (werking en toelagen - economisch overheidsinstrumentarium)³	
Verliesfinanciering waarborgregeling	15,398
Begrotingsartikel ECO-ECG2AX-IS (interne stromen - NV waarborgbeheer)³	
Beheersvergoeding NV Waarborgbeheer	2,004
Het ondernemerschap bevorderen (zie hoofdstuk 2)	19,893
Begrotingsartikel ECO-1ECG5AY-IS (Hermesfonds)³	
Initiatieven ter bevordering van het ondernemerschap (via partners)	19,893
De omgevingsfactoren faciliteren (zie hoofdstuk 3)	39,000
Begrotingsartikel ECO-1ECG5AY-IS (Hermesfonds)³	
Uitgaven voor aanleg bedrijventerreinen	30,000
Ruimtelijk-economische projecten	2,000
Sanering en herontwikkeling FORD-site	7,000
Internationalisering van de Vlaamse economie bevorderen (zie hoofdstuk 4)	49,969
Begrotingsartikel DB0-1DFA2AY-IS (interne stromen - Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen)²	
Werkingskredieten Flanders Investment and Trade (FIT)	40,008
Subsidies ter bevordering van internationaal ondernemen	9,961
Duurzaamheid van de Vlaamse economie bevorderen (zie hoofdstuk 5)	16,065
Begrotingsartikel ECO-1ECG5AY-IS (Hermesfonds)³	
Ecologiepremie Plus en strategische ecologiesteun	16,065
Investerings in Vlaanderen via het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (zie hoofdstuk 6)	4,600
Begrotingsartikel ECO-1ECG5AY-IS (Hermesfonds)³	
EFRO cofinanciering vanuit Vlaamse begroting, beleidsdomein EWI	4,600
Algemeen totaal	280,067

¹ Programma EC Een duurzaam economisch weefsel, het faciliteren van ondernemerschap

² Programma F Internationalisering van de Vlaamse economie, onder het beleidsdomein internationaal Vlaanderen.

Competitiviteit van ondernemingen ondersteunen

1.1. Instrumenten binnen het Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO)

Strategische Transformatiesteun

De Strategische Transformatiesteun (STS) werd gelanceerd op 1 oktober 2013. Deze maatregel ondersteunt investerings- en opleidingsprojecten die in belangrijke mate bijdragen aan de versterking van het economisch weefsel in Vlaanderen. Meer specifiek gaat het om: investeringen in strategische clusters en lead plants in Vlaanderen; investeringen in de internationale doorgroei van innovatiegerichte kmo's in Vlaanderen; transformerende investeringen, die belangrijke tewerkstelling in Vlaanderen duurzaam verankeren.

Belangrijk is dat de Vlaamse Regering blijvend ondersteuning biedt aan risicovolle projecten die een onderneming in het kader van een geplande transformatie opzet. Het steunsysteem werd toegankelijker voor kleine en middelgrote ondernemingen door een forse verlaging van de instapdrempels. In 2015 werden 102 steundossiers ingediend, waarvan 61 werden goedgekeurd. In totaal werd er een steunbudget van 39,404 miljoen euro toegekend.

Kmo-portefeuille

Via de online kmo-portefeuille kunnen kmo's en beoefenaars van vrije beroepen, met steun van de Vlaamse overheid, diensten inkopen die het ondernemerschap bevorderen. In het verleden ging het daarbij om opleiding, advies, technologieverkenning, advies voor internationaal ondernemen, strategisch advies en coaching. De kmo-portefeuille bestaat sinds 2009. In 2015 werd beslist om de kmo-portefeuille ingrijpend te vereenvoudigen en werd deze hervorming intensief voorbereid. Daarnaast werd ook de continuïteit van de steunverlening verzekerd. Vanaf 1 april 2016 wordt alleen nog steun toegekend voor opleiding en advies. In de begrotingsopmaak 2016 is er een bedrag van 40 miljoen euro voorzien.

TABEL 3 KMO-ORTEFEUILLE – VERDELING VAN SUBSIDIE EN AANTAL STEUNAANVRAGEN IN 2015 (BEDRAGEN IN EURO)

Pijler	Aantal projecten	Subsidie in euro	% projecten	% subsidie
Opleiding	94.867	32.655.642,28	95,90%	72,31%
Advies	3.347	5.904.344,38	3,38%	13,07%
Technologieverkenning	438	2.600.000,00	0,44%	5,76%
Advies internationalisering	71	200.000,00	0,07%	0,44%
Strategisch advies	188	3.756.155,12	0,19%	8,32%
Coaching	8	41.590,00	0,01%	0,09%
Totaal	98.919	45.157.731,78	100,00%	100,00%

Kmo-groeisubsidie

Vanaf mei 2016 zijn de pijlers strategisch advies en coaching (van de oude kmo-portefeuille) opgegaan in de nieuwe kmo-groeisubsidie. Deze nieuwe subsidie bundelt: strategisch ICT advies, strategisch personeelsmanagementadvies, de aanwervingspremies voor strategische functies en de kmo-haalarheidsstudies met starterspakket.

De pilootprojecten strategisch ICT advies en strategisch personeelsmanagementadvies liepen af 31 oktober 2015. In het kader van het eerste project werd steun toegekend aan kmo's gevestigd in het Vlaamse Gewest voor het aankopen van professioneel, onafhankelijk en neutraal strategisch ICT advies bij een externe dienstverlener. In het kader van het tweede project gebeurde dit voor strategisch personeelsmanagementadvies.

De aanwervingspremie voor strategische functies in kmo's is een subsidie voor het aanwerven van een kennismanager internationaal ondernemen of organisatie en groei. Kmo's konden in het verleden een subsidie van 50% van de loonkost aanvragen bij AO. Voor uitvoering van haalarheidsstudies konden kmo's bij IWT een subsidie bekomen van 50% van de kosten.

Bij de begrotingsopmaak 2016 werd voor deze nieuwe subsidie 10 miljoen euro voorzien. Kmo's en beoefenaars van vrije beroepen die een strategische groeispromg willen realiseren (inkopen van advies of aanwerven van een strategisch medewerker) kunnen voortaan dus met de Kmo-groeisubsidie aan de slag.

Carbon Leakage

De compensatie voor indirecte emissiekosten is een tijdelijke compensatiesteunregeling (van 2013 tot 2020) om te vermijden dat bepaalde elektriciteitsintensieve sectoren zich als gevolg van de indirecte emissiekosten in het kader van EU-ETS (EU Emissions trading system) gaan delokaliseren naar landen buiten de Europese Unie. In 2015 werden 106 dossiers goedgekeurd voor een totaal bedrag van 28,995 miljoen euro.

Rentetoelage en inkomenscompensatie vergoeding Hinder Openbare werken

Openbare werken veroorzaken omzetverlies waardoor verplichtingen op korte termijn mogelijk niet meer kunnen worden nagekomen. Om een tijdelijk cash-flow probleem op te vangen, kan de onderneming een krediet afsluiten bij de bank. Een dergelijk overbruggingskrediet is meestal duur. Deze extra kost kan opgevangen worden door de rentetoelage bij openbare hinder of de inkomenscompensatie. De inkomenscompensatie als gevolg van hinder door openbare werken is een maatregel die door de 6de staats hervorming werd overgedragen van het federale naar het Vlaamse niveau.

Voor een rentetoelage bij hinder door openbare werken werden in 2015 476 aanvragen goedgekeurd. Er werd een steunbudget 4.253.931,69 euro toegekend. Dit betekent gemiddeld per steundossier 8.936,83 euro. Voor inkomenscompensatie werden in 2015 249 steundossiers voor inkomenscompensatie goedgekeurd en 139 verleningen. In totaal werd er een steunbudget van 927.045,72 euro uitgekeerd.

Het Vlaamse regeerakkoord 2014-2019 kondigt een nieuwe digitale premie aan. Deze zal de rentetoelage en de Vlaamse inkomenscompensatievergoeding integreren. Deze nieuwe premie zal vanaf het tweede semester van 2017 operationeel zijn.

Screen Flanders

Sinds 2012 geeft de Vlaamse overheid extra financiële steun aan de audiovisuele sector. Via Screen Flanders worden audiovisuele projecten (fictie-, documentaire- en animatiefilms en animatiereeksen) ondersteund, waarbij een deel van de bestedingen specifiek in het Vlaamse Gewest gebeuren. VLAIO behandelt het dossier, terwijl het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) de communicatie en de promotie van de maatregel verzorgt. Voor de drie oproepen in 2015 werden in totaal 44 steundossiers ingediend en werd een steunbudget van 4,5 miljoen euro toegekend. Voor 2016 staan 3 oproepen op de agenda, de eerste met deadline 4 maart 2016 voor 2 miljoen euro, de tweede met deadline 9 september 2016 voor 1,5 miljoen euro en de derde met deadline 9 december 2016 voor 1 miljoen euro.

1.2. Instrumenten binnen PMV

Om de historische gegroeide overdaad aan bestaande financieringsinstrumenten beter te stroomlijnen heeft PMV in 2015 de schaar gezet in de veelheid van specifieke merken die alle om ter eerst om aandacht schreeuwden. Ondernemers vonden daar hun weg niet meer in. Vereenvoudiging drong zich dan ook op en vanaf nu heeft PMV één eenvoudige boodschap: elk goed ondernemingsplan of project in Vlaanderen dat wordt gedragen door een degelijk team, moet financiering kunnen vinden en PMV heeft alle instrumenten om de ontbrekende stukken in die financiering in te vullen.

PMV zal voortaan nog slechts twee complementaire merken in huis hebben "PMV" en "PMV/Z". Speciaal voor starters, zelfstandige ondernemers en andere kmo's, werd "PMV/Z" gecreëerd. Mensen met goede ideeën kunnen er terecht voor gestandaardiseerde leningen tot 350.000 euro of voor een waarborg tot 1,5 miljoen euro.

Binnen "PMV" zullen meer mature groeibedrijven en de innovatoren van de toekomst kunnen blijven rekenen op de expertise en het maatwerk van de PMV-investeringsmanagers. Zij monteren financieringsoplossingen met kapitaal, leningen en waarborgen, of een combinatie daarvan. In 2015 werden er voor 85,6 miljoen euro aan leningen, 33,5 miljoen euro aan kapitaal en 242,4 miljoen euro aan waarborgen toegekend.

Daarnaast investeert PMV indirect in Vlaamse bedrijven via fondsen: ARKimedefondsen. Hiervoor bedroeg het geïnvesteerde bedrag in 2015 € 23,5 miljoen euro.

"PMV"

Kapitaal

Of het nu gaat om kapitaal om te groeien of om de balans te versterken, het is voor de ondernemer van essentieel belang. Starter of jonge groeier hebben meestal nog onvoldoende cashflow en bijgevolg nood aan extra aandelenkapitaal. Ook in een latere fase kan een bijkomende kapitaalinjectie nodig zijn, bijvoorbeeld bij een overname.

PMV is een actieve maar geduldige investeerder. PMV heeft geen voorbestemde exitdatum en kan jaren met de ondernemer aan de toekomst bouwen, indien zij de financieringsronde optimaal structureren en daarbij rekening houden met zowel de noden van de ondernemer als met die van mede-investeerders.

De criteria bij elke investeringsbeslissing zijn:

- de impact die de onderneming heeft op de Vlaamse economie,
- de sterkte van het businessplan (haalbaarheid, marktpotentieel, verschil met concurrentie, ...)
- de visie en de inzet van het managementteam.

Zoals elke kapitaalverschaffer investeert PMV om meerwaarde te creëren door ooit weer uit het kapitaal te stappen. Voor PMV moet die meerwaarde zowel financieel als maatschappelijk zijn. Op die manier draagt PMV bij aan de welvaart en het welzijn in Vlaanderen.

Leningen: PMV-bedrijfsleningen

PMV-bedrijfsleningen zijn financieringsoplossingen op maat met een lange looptijd voor kmo's en grote ondernemingen. Deze leningen bedragen minimum 350.000 euro en maximaal 5.000.000 euro. Ze kunnen zowel achtergesteld (voornamelijk "mezzaninefinanciering") als niet-achtergesteld zijn. De leningen zijn complementair aan bestaande (of nieuwe) bankfinanciering.

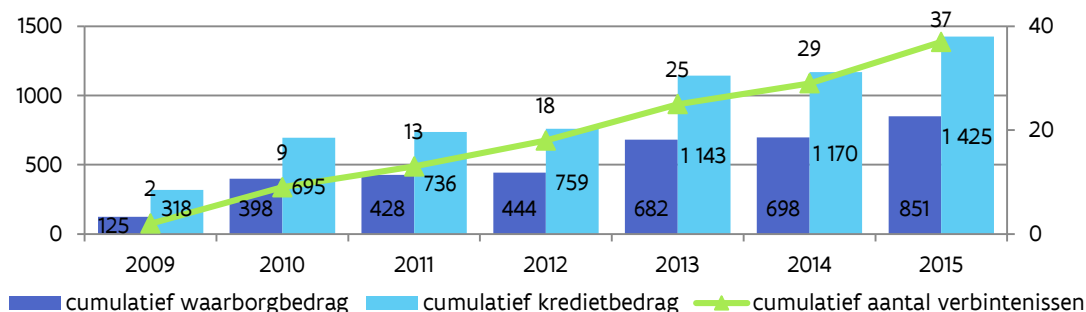
Via de PMV-Bedrijfsleningen verstrekt PMV kredieten op maat aan Vlaamse ondernemingen in het kader van:

- financiering van materiële, immateriële en/of financiële investeringen, evenals de financiering van bedrijfskapitaal bij de uitbouw van activiteiten;
- financiering van overnames van aandelen van een bestaande vennootschap, en/of overname van (een deel van) het handelsfonds. Deze overnames kunnen kaderen in een familiale opvolging, management buy-out (MBO) of management buy-in (MBI). Ook de instap van een financiële partij onder de vorm van een leveraged buy-out (LBO) behoort tot het werkkader;
- herfinanciering van bestaande schulden om zo voldoende werkingsmiddelen in de onderneming te houden en ter versterking van de balans.

Waarborgen: Gigarant

Gigarant is er voor ondernemingen die behoefte hebben aan kredietwaarborgen boven 1,5 miljoen euro. De waarborg kan oplopen tot 80% van het onderliggende krediet. De maximale looptijd bedraagt acht jaar. Het fonds beschikt over een totaal garantiebudget van anderhalf miljard euro. In 2015 werden 8 waarborgen toegekend (een verdubbeling t.o.v. 2014), goed voor een totaal waarborgbedrag van bijna 153 miljoen euro en een financieringsbedrag van bijna 255 miljoen euro.

FIGUUR 3 GIGARANT: WAARBORGBEDRAGEN (MILJOEN EURO) VERSUS AANTAL VERBINTENISSEN (CUMULATIEF)

Investeringen via fondsen: ARKimedesfondsen

De ARKimedesregeling ter Activering van RisicoKapitaal in Vlaanderen voorziet in het ter beschikking stellen van durfkapitaal ten behoeve van starters en kmo's in Vlaanderen. Zo investeert PMV via ARKimedes samen met andere, private investeerders in erkende risicokapitaalfondsen (de zogenaamde ARKIV's) beheerd door private fondsbeheerders. Het zijn deze ARKIV's die op hun beurt investeren in Vlaamse starters en kmo's.

Naast elke euro die ARKimedes in een ARKIV investeert, dient minstens één euro aan private middelen ingebracht te worden. Op deze manier activeert ARKimedes het beschikbare risicokapitaal in Vlaanderen en kunnen de investeringsmiddelen voor starters en kmo's aanzienlijk toenemen teneinde de 'equity gap' te dichten.

ARKimedes-Fonds II heeft een toegezegd kapitaal van € 160 miljoen, geld dat rechtstreeks werd ter beschikking gesteld uit de begroting van de Vlaamse regering via PMV. Om in de toekomst naast risicokapitaalinvesteringen in Vlaamse 'start-ups' (de 'first equity gap') ook in 'scale-ups' (de 'second equity gap') te kunnen uitvoeren, besliste de Vlaamse regering in 2016 om het toegezegd kapitaal van ARKimedes-Fonds II bijkomend met € 50 miljoen te verhogen tot € 210 miljoen.

"PMV/Z"

Speciaal voor zelfstandige ondernemers, starters en kmo's lanceerde PMV in mei 2016 het nieuwe label PMV/Z. Hiermee vereenvoudigt PMV het financieringsaanbod voor deze doelgroep en benadert zij dit marktsegment beter en op een meer commerciële manier. Dit specifieke label werkt daarvoor met een "standaardoplossing op maat", die specifieke financierings-instrumenten groepeerd: de Startlening+, kmo-cofinanciering, de Waarborgregeling en de Winwinlening.

Startlening +

De Startlening+ van Participatiefonds Vlaanderen is een achtergestelde lening voor alle starters (werkzoekenden én anderen) die nog niet of gedurende hoogstens 4 jaar actief zijn als zelfstandige in hoofdberoep. Er kan tot maximum 100.000 euro geleend worden. De lening heeft een looptijd van 3 tot 10 jaar en de rentevoet bedraagt 3% per jaar.

KMO-cofinanciering

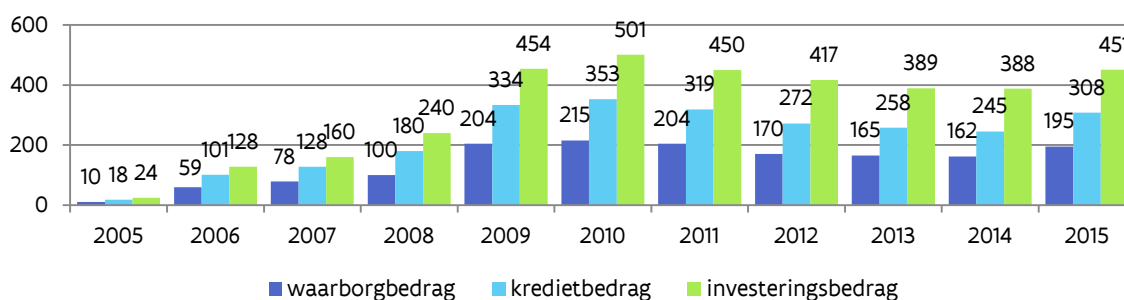
De KMO-cofinanciering is een achtergestelde lening van maximum 350.000 euro, bestemd voor starters en bestaande ondernemingen. De lening wordt altijd gecombineerd met een cofinanciering, ofwel van een bank of investeringsfonds waarmee PMV een samenwerkingsovereenkomst heeft, ofwel van een of meerdere business angels, van wie er minstens één lid is van BAN Vlaanderen. Een cofinanciering door meerdere van voornoemde partijen is ook mogelijk. De cofinancier moet instaan voor minstens 20% van de globale financieringsbehoefte. Participatiefonds Vlaanderen komt tussen voor maximaal 50% van de totale investeringsbehoefte.

Waarborgregeling

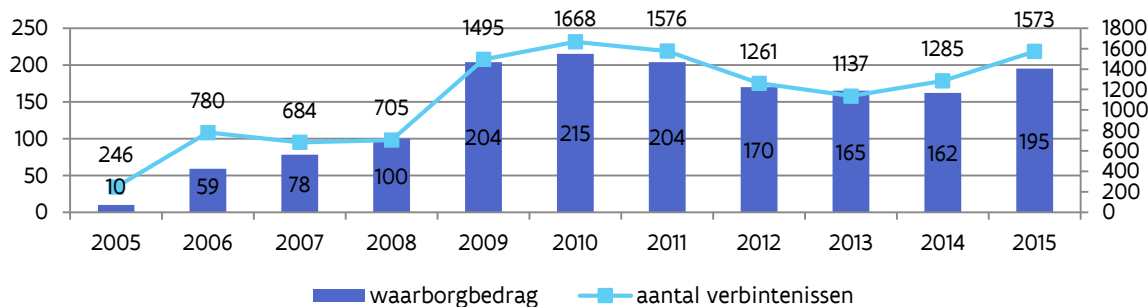
De Waarborgregeling wil tegemoet komen aan het tekort aan zekerheden waarmee ondernemingen vaak geconfronteerd worden, als zij een krediet willen verkrijgen van een bank. Ondernemingen die geen financieringsovereenkomst kunnen afsluiten door een gebrek aan voldoende waarborgen, kunnen via de waarborgregeling van PMV, bij 'financiële instellingen erkend als waarborghouder', tot 75% van de verbintenissen laten waarborgen door de Vlaamse overheid en dit tot een maximum bedrag van 1,5 miljoen euro. Ook voor bepaalde leasingcontracten geldt deze regeling.

Van 2007 tot 2010 steeg het waarborgbedrag continu. Vanaf 2010 zien we een dalende trend (Figuur 4), die in 2015 terug werd omgebogen. De hefboomwerking blijft nog steeds groot, in 2015 werd namelijk voor elke euro waarborg 2,3 euro aan investeringen gerealiseerd. In 2015 werd een waarborgbedrag van bijna 195 miljoen euro toegekend voor 1.573 verbintenissen (Figuur 5).

FIGUUR 4 WAARBORGREGELING: TOEGESTAAN WAARBORGBEDRAG, KREDIETBEDRAG EN INVESTERINGSBEDRAG (MILJOEN EURO)

FIGUUR 5 WAARBORGREGELING: WAARBORGBEDRAGEN (MILJOEN EURO) VERSUS AANTAL VERBINTENISSEN

Winwinlening

De Winwinlening is een mechanisme van PMV dat het voor kmo's gemakkelijker maakt om financiering te vinden in hun directe omgeving. In juli 2013 werd het maximumbedrag opgetrokken tot 200.000 euro per kredietnemer. Voor deze gedeeltelijk gewaarborgde lening met fiscaal voordeel waren er eind 2015 al 9.153 leningen geregistreerd bij PMV, voor een totaal financieringsbedrag van 146,6 miljoen euro.

1.3. Instrumenten binnen de Limburgse Investeringsmaatschappij (LRM)

De Limburgse investeringsmaatschappij LRM investeert in bedrijven en projecten die zorgen voor economische groei en duurzame jobs in Limburg. Zij verschaft risicokapitaal aan bedrijven die willen groeien. Daarnaast ontwikkelt LRM ook infrastructuur zoals de campussen en incubatoren, en worden de voormalige mijnsites herontwikkeld.

Iedereen die onderneemt in Limburg kan aankloppen bij LRM. In die zin is de Limburgse investeringsmaatschappij een generalist, maar door de jaren heen werden wel specifieke competenties opgebouwd.

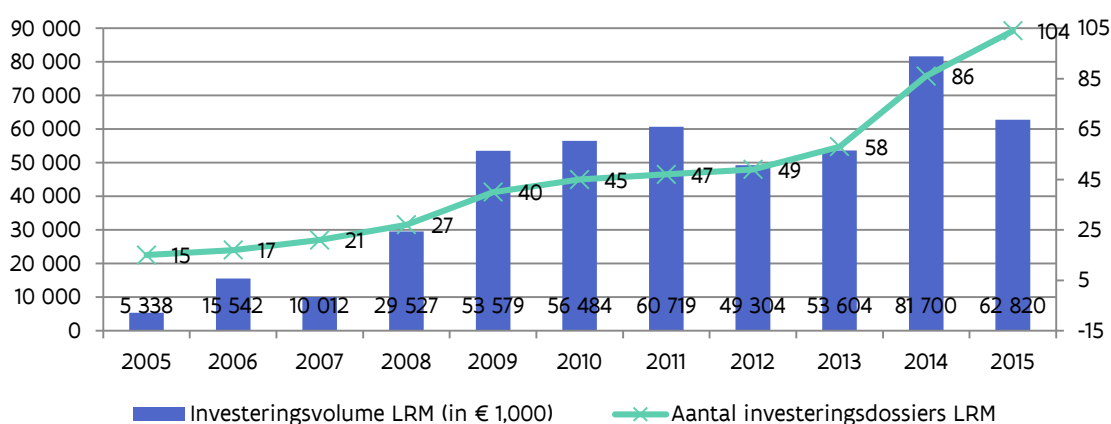
Investerings gebeuren namelijk binnen vijf sector-georiënteerde investeringsdomeinen, gerund door gespecialiseerde investeringsteams:

- Duurzame Samenleving
- Gezondheid & Zorg
- Technologie & Diensten
- Ruimte & Beleving
- Slimme Maakindustrie

Risicokapitaal en infrastructuur worden bij LRM op een unieke manier gecombineerd. LRM treedt op als financiële partner voor opstart- en uitbreidingsinvesteringen, aandeelhouderswissels, familiale opvolgingen, buy-outfinancieringen en projectfinanciering. Elk dossier is maatwerk, waarbij wordt rekening gehouden met zowel de noden van de bedrijven als met de wensen van de partners.

In 2015 investeerde LRM 62,82 mio euro in 104 bedrijven en projecten (zie Figuur 6).

FIGUUR 6 INVESTERINGSVOLUME (IN 1000 €) EN AANTAL INVETSERINGSDOSSIERIERS LRM

Om de drempel naar groeifinanciering zo laag mogelijk te houden voor de Limburgse kmo's, heeft LRM twee standaardproducten geïntroduceerd: de KlimOp-lening en de Plus-lening. Daarnaast zijn er verschillende mogelijkheden om groeiverhalen van bedrijven te ondersteunen door middel van risicokapitaal.

LRM Plus-lening

LRM heeft een gestandaardiseerde achtergestelde lening zonder waarborgen voor kmo's, die aanvullend wordt verstrekt op een KlimOp2-lening van LRM, bancaire kredieten en financiering met eigen middelen van de kmo zelf. Bankiers beschouwen de plus-lening quasi als eigen vermogen. Hierdoor is deze lening een hefboom voor meer bankfinanciering. Drie kmo's gingen in 2015 deze lening aan voor een totaal bedrag van 735.000 euro.

LRM KlimOp2-lening

Voor kleine ondernemingen heeft LRM een laagdrempelige achtergestelde lening met een maximum van 250.000 euro. De rentevoet is vast (4%) en verlaagt tot 3% vanaf het moment dat de onderneming 5 nieuwe werkplaatsen creëert. De KlimOp2-lening is zo een hefboom voor extra bankfinanciering. In 2015 gingen 42 ondernemingen een dergelijke lening aan voor een totaal bedrag van 6,113 miljoen euro.

LRM Venture capital

LRM financiert ondernemingen in een vroeg ontwikkelingsstadium met kapitaal. In 2015 werden 23 ondernemingen met venture capital gefinancierd voor een totaalbedrag van 31,186 miljoen euro.

LRM Private equity

LRM financiert ondernemingen in hun groeifase of in een situatie van reorganisatie met risicodragend vermogen. In 2015 werden 2 ondernemingen gefinancierd voor een totaalbedrag van 4,075 miljoen euro.

LRM Mezzanine

LRM geeft ook achtergestelde leningen die tussen het eigen vermogen en de bank instaan. In 2015 kregen vier ondernemingen een dergelijke lening voor een totaal bedrag van 2,450 miljoen euro.

LRM Infrastructure

LRM bouwt mee aan een netwerk van sectorspecifieke incubatoren die jonge technologiebedrijven voorzien in hun specifieke infrastructuurnoden. Er werden in 2015 drie ondernemingen gesteund voor een totaal bedrag van 10,072 miljoen euro.

Daarnaast ontwikkelt LRM ook campussen, zoals de Corda Campus op de voormalige Philipssite te Hasselt waar 100 bedrijven gevestigd zijn en 3000 werknemers aan de slag zijn) en werkt zij mee aan de ontwikkeling van Thorpark te Genk. Op de voormalige mijnsites worden nieuwe economische fundamenten gegoten. Blikvanger van 2015 was be-MINE, waar een retailpark van 15.000 m² werd gebouwd. Op dezelfde site is ook TODI gelegen, het grootste subtropisch indoorduikcentrum van Europa, dat in 2016 in gebruik zal worden genomen. Daarnaast zit ook de ontwikkeling van Terhills, in Maasmechelen en Dilsen-Stokkem, in een stroomversnelling. In maart 2015 werd het Terhills Hotel geopend, een viersterrenhotel met 60 kamers in het voormalige hoofdgebouw van de mijn van Eisden.

Onder de noemer van infrastructuur vallen ook ontwikkelingen in samenwerking met lokale partners, op verschillende industriegebieden in Limburg, zoals Kristalpark III te Lommel en Schoonhees te Tessenderlo.

1.4. Instrumenten binnen GIMV

De maatregelen hieronder besproken zijn geen overheidssteun in strikte zin. GIMV is een Europese investeringsmaatschappij en geen onderdeel van de Vlaamse overheid. Via VPM is de Vlaamse overheid referentieaandeelhouder van GIMV met 26,82% van de aandelen.

Biotech Fonds Vlaanderen

Gimv beheerde sinds 1994 in opdracht van de Vlaamse overheid het Biotech Fonds Vlaanderen (BFV), vanaf 2016 staat PMV in voor nieuwe investeringen. BFV is een risicokapitaalfonds voor co-investeringen in de biotechsector in Vlaanderen dat wordt gefinancierd met middelen van de Vlaamse overheid. BFV stelt zaai- en groeikapitaal ter beschikking aan startende en bestaande biotechbedrijven in Vlaanderen en timmert op die manier mee aan de weg om Vlaanderen uit te bouwen tot een gerenommeerd wereldspeler in wetenschappelijk onderzoek en industriële ontwikkeling. BFV investeerde al meer dan 91 miljoen euro in een 20-tal biotechbedrijven, waarvan een aantal beursgenoteerd zijn en een 17-tal inmiddels werden gedesinvesteerd. De huidige participaties (AgroSavfe, Multiplicom en Complix) blijven beheerd door GIMV.

Health & Care Fonds

Het Gimv Health & Care Co-Investment Program focust op groeibedrijven in de sectoren Health & Care Services en Medtech en investeert in de uitbouw van innovatieve zorgconcepten en de internationalisatie van succesvolle bedrijfsmodellen. Deze aanpak speelt in op een aantal grote trends die een belangrijke uitdaging vormen voor onze maatschappij. In maart 2014 kende het fonds een formele eerste closing op 150 miljoen euro. Hierbij investeerde Gimv als sponsor en kerninvesteerder 72 miljoen euro. Omwille van de relevantie van dit fonds voor de lokale gezondheids- en zorgsector kan het fonds eveneens rekenen op de steun van de Vlaamse overheid en diverse institutionele investeerders. Het Gimv Health & Care Co-Investment Program richt zich tot innovatieve bedrijven in de markten waar ook Gimv actief is (Benelux, Duitsland en Frankrijk).

Sinds de start van het fonds investeerde het reeds in 4 beloftevolle groeiverhalen: Almaviva Santé (een Franse groep van gespecialiseerde klinieken), Eurocept (een Nederlands zorgbedrijf met een unieke combinatie van gespecialiseerde geneesmiddelen en medische thuiszorgdiensten), Equipe Zorgbedrijven (een Nederlandse groep van gespecialiseerde klinieken) en Benedenti (een multidisciplinaire groepspraktijk van tandartsen).

Gimv-XL Fonds

In december 2008 richtte Gimv samen met de Vlaamse Participatiemaatschappij (VPM) het Gimv-XL fonds op. Met Gimv-XL kan Gimv inspelen op de kapitaalbehoefte bij grotere groeibedrijven in Vlaanderen. Deze

bedrijven hebben een ondernemingswaarde van 75 tot 750 miljoen euro, een gezond bedrijfsmodel en het potentieel om vanuit de Vlaamse markt internationaal door te groeien. Vanuit een langetermijnpartnership kunnen zij met Gimv-XL hun groeistrategie voortzetten en versnellen.

In een eerste closing haalde Gimv-XL 500 miljoen euro op. Hiervan bracht Gimv als sponsor en kerninvesteerder 250 miljoen euro in, VPM droeg als cosponsor 185 miljoen euro bij. Bij de finale closing in maart 2010 bedragen de toegezegde fondsen 609 miljoen euro. Sinds de start van Gimv-XL in 2008 investeerde het fonds bijna 300 miljoen euro in een aantal prominente Vlaamse groeibedrijven. De huidige portefeuille bevat: Greenyard Foods, Hansea, Lampiris, Punch Powertrain, Vandemoortele, Xeikon en XL-Video.

1.5. Instrumenten binnen de sociale economie: het Sociaal Investeringsfonds (SIFO)

Het Sociaal Investeringsfonds (SIFO) verleent voordelige leningen aan bedrijven uit de sociale economie. Bij de organisaties uit die sector krijgen werkgelegenheid en democratische besluitvorming voorrang op de vergoeding van de aandeelhouders. Het Sociaal Investeringsfonds doet dat door trekkingsrechten te verlenen aan erkende financiers (Socrowd, Hefboom, en Trividend). Trekkingsrechten geven de erkende financiers het recht om aan aantrekkelijke voorwaarden solidaire cofinanciering te krijgen van het SIFO. Zij kunnen die gebruiken om, samen met eigen middelen, organisaties te financieren die actief zijn in de sociale economie. Het SIFO komt tussen bij volgende financieringen: investeringskredieten, bedrijfskapitaalkredieten, achtergestelde leningen en overbruggingskredieten.

Eind 2015 had PMV via SIFO in totaal voor iets meer dan 12,2 miljoen euro geïnvesteerd, waarvan wel al meer dan 7,1 miljoen euro was terugbetaald. Vanuit het beleidsdomein WSE wordt er in 2016 een bedrag van 3,5 miljoen euro voorzien voor het SIFO.

Socrowd

Socrowd geeft renteloze leningen aan organisaties met maatschappelijke meerwaarde. Binnen PMV wordt Socrowd erkend door twee ondersteuningsfondsen:

- Waarborgbeheer NV: erkenning als waarborghouder
- Sociaal Investeringsfonds: erkenning als cofinancier.

Hefboom & Impulskrediet

Hefboom ondersteunt sociaal en duurzaam ondernemen. Hefboom doet dat door het verschaffen van advies, dienstverlening en financiering van de sociale en duurzame economie. Voor die financiering werkt Hefboom samen met het Sociaal Investeringsfonds SIFO onder de vleugels van PMV. Hefboom is een door SIFO erkend financier. SIFO cofinanciert de kredieten van Hefboom. Hefboom financiert organisaties die zich inzetten voor een sociale en duurzame samenleving, ondernemingen zoals maatwerkbedrijven, organisaties werkzaam in gezondheid, gelijke kansen, welzijn, sociaal-cultureel werk, non-profit, ecologie en duurzaamheid. Daarnaast is Hefboom ook een erkend waarborghouder in het kader van der Waarborgregeling van PMV, alsook een aanbrenner van dossiers en cofinancier voor Participatiefonds Vlaanderen, een dochteronderneming van PMV die achtergestelde leningen verschaft.

Impulskrediet is een product van Hefboom. Impulskrediet verstrekt microkredieten tot 25.000 euro aan (startende) ondernemers in Vlaanderen en Brussel die omwille van bepaalde redenen moeilijk terecht kunnen bij een reguliere bank. Op die manier krijgen mensen de kans om uit een negatieve sociale spiraal te stappen, hun zakelijke plannen concreet gestalte te geven en hun professionele leven een duwtje in de rug te geven. Dankzij Impulskrediet zijn ze weer volwaardig actief op de arbeidsmarkt en kunnen eventueel zelf werkgelegenheid creëren. Voor het verschaffen van de microkredieten werkt Impulskrediet ook samen met het SIFO die tevens de microkredieten van Impulskrediet cofinanciert.

Trividend

Trividend cvba is het Vlaams Participatiefonds voor de sociale economie. Trividend wil sociaal ondernemerschap ondersteunen door risicokapitaal ter beschikking te stellen aan bedrijven uit de sociale economie, erkende coöperaties en sociale ondernemers die naar een evenwicht tussen financieel en maatschappelijk rendement streven. Trividend financiert enerzijds achtergestelde en converteerbare leningen en anderzijds participaties voor 50.000 tot 150.000 euro. Voor grotere bedragen wordt vaak samengewerkt met andere financiers. Dankzij de steun van haar aandeelhouders, de Vlaamse overheid, SIFO en Waarborgbeheer NV kan Trividend gunstige tarieven aanbieden.

Ondernemerschap bevorderen

2.1. Initiatieven vanuit het Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO)

Om ondernemerschap te stimuleren ontwikkelt het Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen acties om de (potentiële) ondernemers te ondersteunen in hun ambitie. Er worden initiatieven aangeboden die de ondernemer trachten sterker te maken en die ervoor zorgen dat hij meer bewust is van de uitdagingen waar hij voor staat. De ondernemer kan dan volgens zijn eigen behoeften gebruik maken van dit aanbod en zich vervolgens laten bijstaan door ondersteunende (private) organisaties en/of een professioneel netwerk.

In die context richt de overheid zich hoofdzakelijk op:

- a) de toegang tot competenties en vaardigheden, hieronder ingevuld door:
 - sensibilisering, bewustmaking, cultuur en beeldvorming ondernemerschap
 - de levenscyclusbenadering van ondernemerschap m.i.v. ondernemende jeugd & ondernemend onderwijs, (pre)start, (hoge) groei en continuïteit
- b) de toegang tot financiering
- c) de toegang tot kennis

Rond deze thema's worden acties opgezet, meestal vanuit een levenscyclusbenadering. De gekozen methodieken behoren veelal tot de volgende categorieën: inspireren, informeren, adviseren, begeleiden en coachen, opleiden, vervullen van formaliteiten, een netwerk aanbieden, enz.

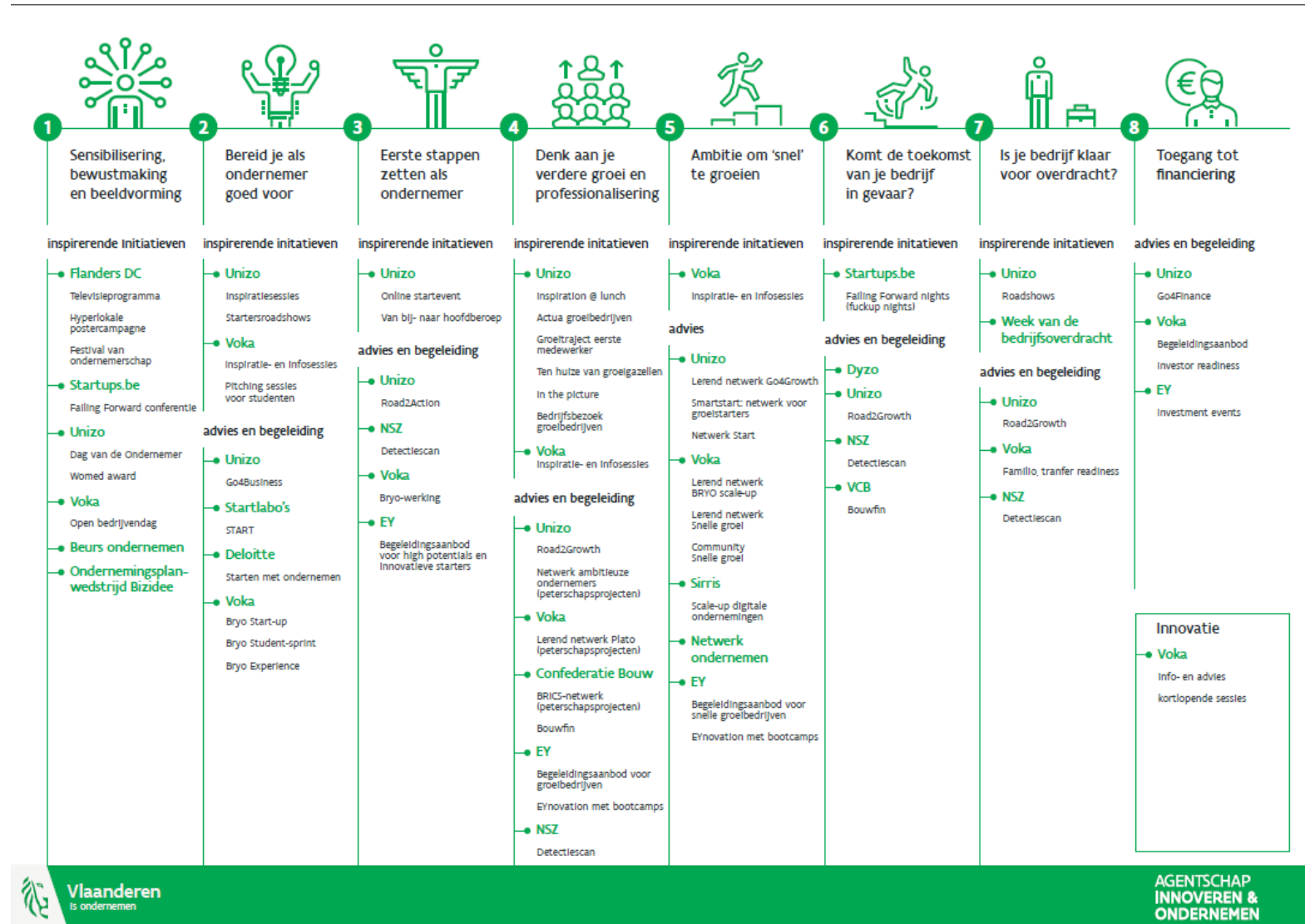
In juli 2015 keurde de Vlaamse Regering de visienota 'Meer en ambitieuzer ondernemerschap' goed. In uitvoering hiervan duidde de Vlaamse overheid enerzijds een aantal structurele partners aan (de innovatiecentra, FDC, Vlajo, Stichting Ondernemen en Onderwijs, BAN-Vlaanderen en Dyzo) en anderzijds besliste ze om de brede levenscyclusbegeleiding van ondernemingen uit te besteden via een overheidsopdracht.

Deze overheidsopdracht werd eind 2015 uitgeschreven. Na onderhandelingen werden in mei 2016 elf vooral private partners geselecteerd die elk een sterk aanbod hebben om de doelstelling 'meer starters, meer blijvers en meer groeiers' vorm te geven.

Volgende partners zullen samen met VLAIO voor elke levensfase van een onderneming een aanbod in de markt zetten: EY, Flanders DC, Netwerk Ondernemen, NSZ, Ondernemingsplanwedstrijd, Sirris, Startups.be, TBVOB, Unizo, VCB en Voka. Tot 2018 voeren Deloitte, Unizo en de startlabo's ook nog een opdracht uit ter begeleiding van prestarters.

De partners zijn weergegeven in Figuur 7.

FIGUUR 7 SCHEMA PARTNERORGANISATIES IN HET ECO-SYSTEEM ONDERNEMERSCHAPSBEVORDERING

Naast deze overheidsopdracht werd eind 2015 ook een EFRO-projectoproep gelanceerd rond ecosystemen voor student-ondernemers. Aalst, Antwerpen, Brugge, Geel, Genk, Gent, Hasselt, Kortrijk en Leuven – de Vlaamse studentensteden – zullen via deze oproep student-ondernemers een duwtje in de rug kunnen geven. Steden, onderwijsinstellingen, lokale bedrijven, organisaties en studentenverenigingen slaan de handen in elkaar en zullen zorgen voor een ondernemende omgeving voor studerende jongeren. Deze kruisbestuiving moet resulteren in een goede ondersteuning van studenten en jongeren inzake ondernemingszin en ondernemerschap. Het ondersteunen van deze ecosystemen moet leiden tot een reële werking die niet alleen de studenten stimuleert, maar evenzeer de andere partners zoals docenten en bedrijven. Met de nodige ondersteuning zullen studenten nog tijdens hun studies de stap naar ondernemerschap kunnen zetten.

De werking van bovenvermelde elf partners wordt zoals gezegd aangevuld met de werking van een aantal andere structurele partners: innovatiecentra, Flanders DC, Vlajo, Stichting Onderwijs & Ondernemen, vzw BAN Vlaanderen en Dyzo. Ze worden hieronder kort beschreven.

Innovatiecentra

De Innovatiecentra vormen een aanspreekpunt voor bedrijven rond innovatie. Ze bieden individuele ondersteuning bij innovatieprojecten van bedrijven. Dat doen ze in de eerste plaats door begeleiding aan te bieden naar financiële middelen voor innovaties en naar de juiste kennis en partners. Daarnaast bieden ze verschillende diensten en adviezen, die helpen om een innovatief idee uit te werken tot een succesvol product, steeds praktisch en op maat van de kmo.

Bij geld voor innovatie denken we in de eerste plaats aan subsidies. In Vlaanderen komen die van het VLAIO. De Innovatiecentra vormen een frontoffice voor het VLAIO. Zij helpen bedrijven met het uitwerken van een subsidiedossier. Financiering gebeurt niet alleen met subsidies. De innovatiecentra begeleiden ook bij het aangaan van een lening, of, in sommige gevallen door naar risicokapitaal te begeleiden.

Het Vlaams Innovatienetwerk (VIN) omvat meer dan 1.000 hooggeschoolde medewerkers verdeeld over ruim 200 kennisinstellingen, waaronder universiteiten en hogescholen. De Innovatiecentra navigeren binnen dit netwerk en helpen met het vinden van de juiste partners.

Innoveren is één ding. Er nadien geld mee verdienen is iets anders. De innovatiecentra helpen om de innovatie te kaderen: integrale innovatie. Hoe goed is het idee eigenlijk? De innovatiecentra kunnen vertellen welke mogelijkheden er zijn op het gebied van Intellectuele eigendom en om het juiste business model te vinden voor je innovatie. De innovatiecentra helpen om de noden van de klant in te schatten via Customer Journey Mapping. Ten slotte bieden ze ook een Innovatieaudit aan.

Flanders DC

De opdracht van Flanders DC is om de creatieve sector ondernemend te maken.

Flanders DC is lid van het (overheids-gesteund) ecosysteem ondernemerschapsbevordering. Flanders DC moet in staat zijn om bedrijven naar de meest gereede partner in het netwerk door te verwijzen in de mate dat hun eigen aanbod niet strookt met de vraag.

Flanders DC zal bedrijven uit de twaalf culturele en creatieve sectoren ondersteunen bij het uitwerken van hun bedrijfsvoering en groeistrategie. De twaalf sectoren: architectuur, audiovisuele sector, beeldende kunsten, cultureel erfgoed, design, gaming, geschreven media zoals boeken, dagblad- en periodieke pers, mode, muziek, nieuwe media, podiumkunsten en de reclame- en communicatiesector.

Rekening houdend met de afstand tussen de ondernemer uit de creatieve en culturele sector en de 'overheid' is het aangewezen om de uitvoering van de programma's buiten het VLAIO te plaatsen en Flanders DC als front-office te laten fungeren: het 'gezicht' en de toegangspoort voor de creatieve ondernemers naar de beschikbare dienstverlening.

Voor drie sectoren (mode, design en gaming) wordt daarbij sterk ingezet op accountmanagement met meer diepgaande feedback, advies of begeleiding en internationale promotie.

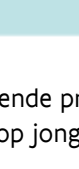
Flanders DC heeft als opdracht ondernemingen toe te leiden naar het generiek instrumentarium en de dienstverlening inzake innoveren en ondernemen. Door vraagarticulatie zal Flanders DC in eerste

instantie de noden van ondernemers vertalen en interpreteren. Voor het herformuleren en beantwoorden van deze vragen is een zekere specialisatie en inzicht vereist.

Vlajo

De vzw Vlaamse Jonge Ondernemingen (Vlajo) wordt sinds schooljaar 1996-1997 gefinancierd door de Vlaamse Overheid. Doorheen de jaren heeft Vlajo haar productportfolio uitgebreid waardoor nu kan gesteld worden dat zij in elke fase van de schoolloopbaan krachtige programma's aanbiedt die jongeren in staat stellen ondernemende competenties te ontwikkelen en te testen in een gecontroleerde en realiteitsbenaderende context. Hiertoe ontwikkelde Vlajo het 4D-pedagogisch plan: Dromen, Doen, Durven en Doorzetten (zie Figuur 8).

FIGUUR 8 OVERZICHT VAN HET 4D-PEDAGOGISCH PLAN: DROMEN, DOEN, DURVEN EN DOORZETTEN

HOGER ONDERWIJS	DOORZETTEN 	Focus ligt op het opstarten van een bedrijf en hoe een bedrijf runnen. Dit omvat het leren schrijven van een businessplan en de 'skills' die geassocieerd worden met methodes om businessopportunities te identificeren en te evalueren.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Vlajo Lerarenopleiding ▲ Vlajo Ondernemers voor de klas ▲ Vlajo Small Business Project ▲ Start Academy ▲ MyMachine Vlaanderen
		Belangrijke elementen: kennis van het beroepsleven, klantenrelaties, marktrelaties, ethiek/milieu, economie, creativiteit en innovatie, alsook practice door studentenbedrijven.	
SECUNDAIR ONDERWIJS	DURVEN 	Het ontwikkelen van sleutelvaardigheden zoals ideeëncreatie, probleemoplossing, besluitvorming en netwerken.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Vlajo Mini-ondernemingen ▲ Vlajo Studentenbedrijf.BE ▲ Vlajo Innovatiekampen ▲ Vlajo Jieha! ▲ Vlajo Challenge ▲ Vlajo Blik ▲ MyMachine Vlaanderen
		Het aanmoedigen tot gebruik van lokale hulpmiddelen en mogelijkheden.	
	Het verantwoordelijk zijn voor algemene taken en het leren omgaan met de gevolgen van eigen beslissingen.		
	Het vertrouwd geraken met de gedachte van ondernemer te worden als hoofdbezigheid/beroep.		
BASISONDERWIJS	DROMEN 	De focus van training/opleiding ligt op het samenbrengen van theorie en praktijk met een focus op 'praktisch leren'.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ De Vlajo Droomfabriek ▲ My Digital Me Junior ▲ MyMachine Vlaanderen
		Het onderwijzen is gericht op interdisciplinaire training. Belangrijke elementen zijn kennis over beroepsleven, ethiek, milieu en aanwending van middelen.	
		Het ontwikkelen van de leerlingen hun vermogen om in zichzelf te geloven, verantwoordelijkheid op te nemen, het recht hebben om te proberen en te falen, creativiteit te stimuleren.	
		Het vertrouwd maken met innovatie, een eerste kennismaking met de economische relaties in de maatschappij.	
		Het ervaren van verschillende aspecten van het werkleven.	

De verschillende producten worden ook geënt op dit 4D progressiemodel. Met hun producten richten zij zich zowel op jongeren uit het basisonderwijs, het secundair onderwijs als het hoger onderwijs.

De groei in aantal bereikte leerlingen van de voorgaande jaren met betrekking tot de Vlajo producten werd in 2014 verder doorgetrokken. De objectieven vooropgesteld in het Werkplan van 24 februari 2014 werden over de hele lijn uitgevoerd en gerealiseerd. Het totaal objectief was 54.390 deelnemende studenten en leerkrachten te bereiken. Het uiteindelijke resultaat was 97.048 bereikte deelnemers. Dit resultaat wordt in belangrijke mate verklaard door de verdere uitrol van het Vlajo train-the-trainer programma, met substantiële hefboomeffecten tot gevolg: leerkrachten worden opgeleid om de Vlajo leertrajecten toe te passen in de klas. Door deze werkwijze, met name het enten van

ondernemerschapsonderwijs op de moederstam van onderwijs, wordt slechts een gemiddelde subsidiekost van 12€ per deelnemer gerekend.

Gezien het succes en de beleidsaandacht voor het creëren van een positieve ondernemerscultuur besliste de Vlaamse Regering de samenwerking met Vlajo voort te zetten tot einde 2019.

Stichting Onderwijs & Ondernemen

Stichting Onderwijs & Ondernemen werd in oktober 2008 in de schoot van UNIZO-vorming opgericht en wil de brug tussen het onderwijs en de ondernemerswereld bestendigen en verbreden. Via acties en het ter beschikking stellen van accurate informatie stimuleert ze ondernemingszin en ondernemerschap in het hele Vlaamse onderwijs. De Stichting Onderwijs & Ondernemen richt zich zonder onderscheid tot alle partners in het onderwijs en tot de ondernemers. De voorbije jaren werd het aanbod naar basisonderwijs afgebouwd en werd er meer gefocust op secundair onderwijs en hoger onderwijs. Dit in onderling overleg met de vzw Vlaamse Jonge Ondernemers (Vlajo).

Tijdens het werkjaar 2014 werd ingezet op volgende operationele doelen:

- 1) Verspreiding en toepassing van de Leeronderneming in het Secundair Onderwijs.
- 2) Ontwikkeling en verspreiding van het ZinZO project in het Secundair Onderwijs.
- 3) Verspreiding en toepassing van de Leeronderneming in het Hoger Onderwijs.
- 4) Spelenderwijs Ondernemingszin ontwikkelen in het Basisonderwijs: Koffer Vol Ondernemingszin.
- 5) Training 'Ondernemerscompetenties': de Masterclass.
- 6) PakAan! De wedstrijd voor creativiteit en ondernemingszin.

Intussen besliste de Vlaamse Regering om de samenwerking met de stichting Onderwijs & Ondernemen verder te zetten tot einde 2019.

vzw BAN Vlaanderen

BAN Vlaanderen is het Business Angels Netwerk in Vlaanderen, een platform met toegevoegde waarde waarbinnen startende of groeiende ondernemers op zoek naar risicokapitaal, in contact worden gebracht met informele private investeerders, de zogenaamde Business Angels. Deze Business Angels brengen niet alleen geld in, maar ook hun eigen knowhow, ervaring en contacten. Zowel aan de ondernemers als aan de Business Angels worden aansluitende diensten aangeboden. BAN Vlaanderen is dus geen investeringsfonds, het neemt zelf geen participaties en neemt geen investeringsbeslissingen, noch voor eigen rekening, noch voor rekening van de aangesloten investeerders. Het is een marktplaats, waar vraag en aanbod worden samengebracht.

Eind 2014 verlengde VLAIO de beheersovereenkomst met BAN Vlaanderen voor de periode 2015 tot 2018. Voor de werking van 2014 tot 2018 werd 1,232 miljoen euro vastgelegd door het beleidsdomein EWI.

Dyzo

Dyzo – wat staat voor dynamiseren van de zelfstandige ondernemer - biedt advies en begeleiding aan zelfstandigen in moeilijkheden en gefailleerden. Vanaf 01/01/2015 treedt de vzw Dyzo in de plaats van Efrem en Tussenstap. Dit is het gevolg van een fusieproces (2012-2014) van Tussenstap, divisie van de vzw Zenitor, en Efrem vzw. De aanpak van Dyzo is integraal en kosteloos voor de ondernemer die er beroep op doet. Dyzo is daartoe erkend door het VLAIO. De Vlaamse Regering besliste de samenwerking met Dyzo verder te zetten tot einde 2019.

2.2. Initiatieven vanuit het beleidsdomein WSE

Starterslabo

Een structurele partner van VLAIO vanuit het beleidsveld Werk en Sociale Economie zijn de startlabo's. Een starterslabo (voorheen activiteitencoöperatie) coacht niet-werkende werkzoekenden naar zelfstandig ondernemerschap met behoud van hun werklozenstatuut en eventuele uitkering. Het starterslabo biedt begeleiding en coaching aan bij de uitwerking van het ondernemingsplan en laat de kandidaat-zelfstandigen toe hun ondernemingsidee binnen een beschermde onderneming te testen. Op basis van hun reële ervaringen kunnen de kandidaat-ondernemers dan beslissen of hun ondernemersproject in de praktijk haalbaar is en of ze de stap zetten naar het zelfstandigenstatuut.

Hiermee wil men een de reële slaagkans van de toekomstige onderneming verhogen. Daarnaast moet de coaching vanuit een starterslabo ondernemerszin (empowerment) bijbrengen die tevens kan uitmonden in een baan in loondienst op maat van de kandidaat-ondernemer.

In België zijn er twaalf activiteitencoöperaties die onder een federale wetgeving vallen. De vijf Vlaamse starterslabo's zijn erkend en worden gesubsidieerd door de Vlaamse Overheid (beleidsdomein WSE).

Trajecten naar ondernemerschap

Als vervolg op de ESF-projecten 'Ondernemen Werkt' en 'Maak Werk van je Zaak' binnen het Europees Sociaal Fonds (ESF) werd in juli 2015 een tweede editie 'Maak Werk van je Zaak 2' opgestart. Wie als werkzoekende droomt van een zaak, wordt gratis begeleid tot aan de opstart van zijn bedrijf.

Dit project wordt mogelijk gemaakt door SYNTRA Limburg, de afdeling ESF binnen het departement WSE, VDAB, Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen en SYNTRA Vlaanderen. De kandidaat-ondernemers zijn niet-werkende werkzoekenden of deeltijds werkenden met inkomensgaranties. Ook personen bedreigd door een collectief ontslag, sluiting van de onderneming of die individueel ontslagen werden omwille van economische redenen vormen de doelgroep. Er wordt specifieke begeleiding geboden voor elke werkzoekende/kandidaat-ondernemer op zoek naar zelfstandig werk. Dit betekent hulpverlening op maat inzake oriëntering, advies en begeleiding aan de hand van een menukaart. Deze bestaat uit (kortlopende) activiteiten waarop de kandidaat-ondernemer een beroep kan doen om de haalbaarheid van zijn projectidee te toetsen en vervolgens de opstart grondig voor te bereiden. Deze menukaart is een verzameling van reeds bestaande activiteiten, georganiseerd door diverse private en publieke organisaties, waaronder ook initiatieven van VLAIO.

Hoofdstuk 3

Omgevingsfactoren faciliteren

Onderstaande instrumenten bevinden zich allen binnen het Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO).

Bedrijventerreinen / Bedrijvencentra

De VLAIO-steun voor de (her)aanleg van bedrijventerreinen is bedoeld voor zowel openbare als private ontwikkelaars en bovendien voor elke vorm van onderlinge samenwerking. Het gaat om investeringen die nodig zijn voor het bouwrijp maken van individuele kavels op bedrijfsterreinen. In 2015 werden 20 nieuwe hoofddossiers ingediend waarvan één werd geannuleerd en één onontvankelijk verklaard. Negen van de 20 dossiers werden goedgekeurd, alsook twee dossiers van 2014. De toegekende subsidie bedroeg: 19.779.329,41 euro. In 2015 werden met deze subsidies voor 487 ha verouderde terreinen heringericht. Het areaal aan gesubsidieerde brownfields (met nieuwe uitgifte van bedrijfskavels) en greenfields bedroeg 24 ha.

Bedrijvencentra en incubatoren

De steunregeling voor de bedrijvencentra en doorgangsgedebouwen voorziet een projectoproepformule. In 2015 werd geen oproep gelanceerd. Voor de incubatoren werd in 2015 een steunbedrag toegekend van in totaal 3.183.417,5 euro.

Ondernemersvriendelijke gemeente

Het VLAIO zet in op een actief beleid rond Ondernemersvriendelijke Gemeente waarbij lokale overheden maatregelen kunnen treffen om ondernemerschap te bevorderen. In april 2014 werd de vijfde projectoproep gelanceerd met een beschikbare enveloppe van 1 miljoen euro. De focus van deze oproep ligt op mobiliteit en bereikbaarheid met aandacht voor de mogelijkheden van open data. Tot 1 oktober konden voorstellen worden ingediend. Er werden 9 dossiers ontvangen. In 2015 wordt 1,750 miljoen euro voorzien voor het project bedrijfsvriendelijke gemeente.

Ruimtelijk-economisch beleid en brownfield herontwikkeling

In 2015 werden in het kader van het ruimtelijk-economisch beleid projecten rond bedrijventerreinmanagement gelanceerd. Tevens werd een project goedgekeurd ter activering van onbenutte bedrijfspercelen.

Brownfield herontwikkeling is een complex proces dat een multidisciplinaire en geïntegreerde aanpak vereist waarin verschillende aspecten zoals bodemsanering, ruimtelijke ordening, mobiliteit, ontsluiting, communicatie, financiering, e.d. exact op elkaar dienen afgestemd te worden. VLAIO staat in voor de administratieve ondersteuning van het hele proces. Ieder ingediend project krijgt een medewerker van het agentschap toegewezen, welke tevens als contactpersoon kan dienen voor de projectontwikkelaars.

Handelskernversterking

In het kader van het programma "Handelskernversterking" werden bij begrotingsopmaak 2015 geen middelen voorzien.

In 2015 werd 939.597,71 euro niet-aangewende maar al vastgelegde middelen herbestemd als cofinanciering voor EFRO-projecten die ook een handelskernversterkende detailhandelsbeleid tot doel hebben.

Sanering en herontwikkeling FORD site Genk

In het kader van de sluiting van FORD Genk dient de site gesaneerd en herontwikkeld te worden.

Hoofdstuk 4

Internationalisering van de Vlaamse economie bevorderen

Flanders Investment & Trade (FIT), het Vlaamse Agentschap voor Internationaal Ondernemen beheert het merendeel van de middelen voor de begeleiding, de ondersteuning en de stimulering van Vlaamse ondernemers bij hun internationaliseringsprojecten. Tevens wil het ook buitenlandse ondernemers overtuigen om te investeren in Vlaanderen.

De financiering van internationaliseringsprojecten kan via het Fonds Vlaanderen Internationaal (PMV) gebeuren.

Het Enterprise Europe Network (EEN) is een initiatief van de Europese Commissie om kmo's te informeren en adviseren.

4.1. Beleidskredieten Flanders Investment & Trade (FIT)

FIT beheert vier types van financiële steun aan kmo's die willen internationaliseren. Daarnaast ondersteunt FIT ook collectieve projecten van bedrijfspgroeperingen en gemengde Kamers van Koophandel. In 2015 bedraagt het totaal beschikbare budget 11.520.000 euro (vastleggingen).

Subsidies ter bevordering van internationaal ondernemen

In 2015 werden voor dit subsidie-instrument 2.399 dossiers goedgekeurd voor een totaalbedrag van 6.191.586,33 euro. Het budget voor de bevordering van internationaal ondernemen voor 2016 bedraagt 6,3 miljoen euro. Een hervorming van dit subsidiesysteem treedt in voege op 1 mei 2016. Vanaf dan zullen volgende types van projecten mogelijk zijn:

- prospectie- en zakenreizen
- deelname aan buitenlandse beurzen of niche – evenementen
- oprichting van een prospectiekantoor
- aanmaak van digitale productdocumentatie, commerciële vertalingen en digitale publicaties in vakmedia
- internationale maatwerkprojecten

Naast bedrijven zullen ook (gemengde) Kamers van Koophandel, ondernemersorganisaties en samenwerkingsverbanden van dit systeem kunnen gebruik maken. Zie verder onder 4.3.

Kmo-portefeuille voor advies

Sinds 1 januari 2009 konden bedrijven binnen de kmo-portefeuille subsidies aanvragen voor opleidingen en advies bij internationaal ondernemen. Voor de pijler “internationaal ondernemen” werden er bij FIT in 2015 71 adviesprojecten goedgekeurd voor een totaalbedrag van 200.000 euro. Sinds de start in 2009 werden er 763 dossiers ingediend. Door de hervorming van de kmo-portefeuille verdween deze maatregel vanaf begin 2016 en werd geïntegreerd binnen de reguliere kmo-Portefeuille.

Uitvoer van uitrustingsgoederen

Ook voor een subsidie bij de uitvoer van uitrustingsgoederen kunnen Vlaamse bedrijven bij FIT aankloppen. De eindklant in een ontwikkelingsland (volgens de OESO consensus) geniet zo een rechtstreekse korting op de aankoop van uitrustingsgoederen en Vlaamse leveranciers blijven concurrentieel. In 2015 werden er voor dit instrument 18 projecten goedgekeurd voor een totaalbedrag van 3.999.999,94 euro. Voor 2016 bedraagt het budget voor de export van Vlaamse uitrustingsgoederen 5 miljoen euro.

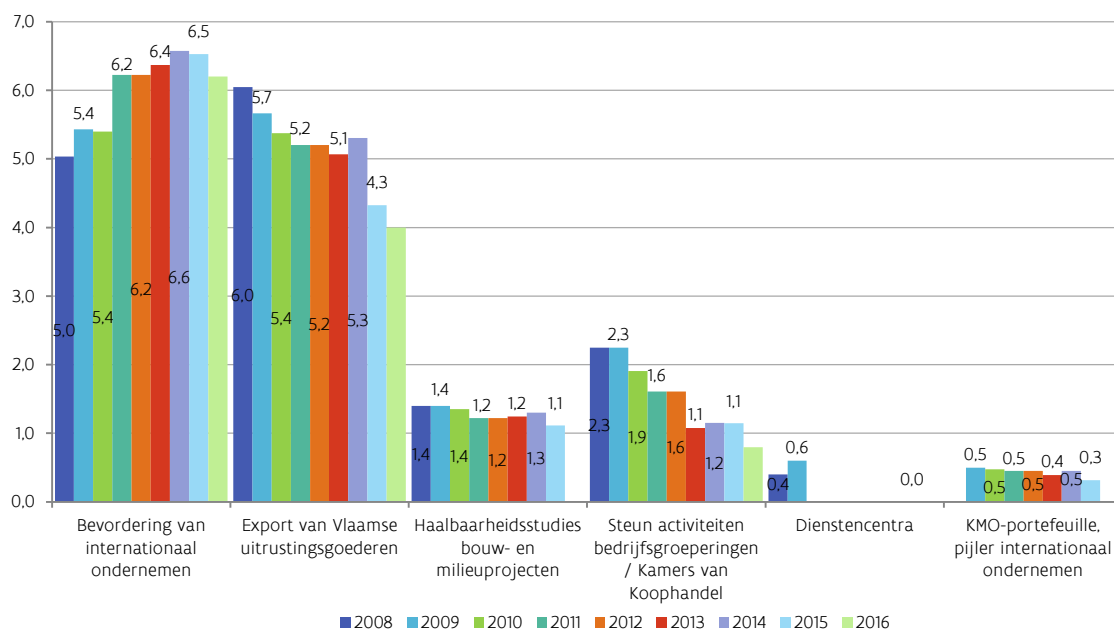
Haalbaarheidsstudies

Deze steun geldt voor de aanmaak van haalbaarheidsstudies voor bouw- en milieuprojecten in ontwikkelingslanden. Sinds 2015 is deze maatregel vervallen.

Bedrijfsgroeperingen en gemengde Kamers van Koophandel

Een hervorming van het subsidie-instrument voor bedrijfsgroeperingen en (gemengde) Kamers van Koophandel zal ook in voege treden in 2016. In tegenstelling tot het vorige systeem zullen ondernemersorganisaties, (gemengde) Kamers van Koophandel en clusters kunnen aanspraak maken op een structurele financiering over een periode van 3 tot 5 jaren. Het budget voor 2016 bedraagt voor dit instrument 820.000 euro. Bedrijfsgroeperingen en gemengde Kamers van Koophandel die in de toekomst niet onder de structurele financiering zullen vallen, kunnen gebruik maken van het vernieuwde subsidiesysteem ter bevordering van het internationaal ondernemen (zie hierboven).

FIGUUR 9 OVERZICHT BELEIDSKREDIETEN FIT 2008 – 2016 (MILJOEN EURO)

4.2. Werkingsmiddelen FIT voor het binnen- en buitenlands FIT-netwerk

Verder kunnen zowel bedrijven die internationaal actief (willen) zijn als buitenlandse investeerders ook rechtstreeks een beroep doen op dienstverlening van FIT. Voor deze dienstverlening en voor prospectie in binnen- en buitenland is een budget van 40,538 miljoen euro aan werkingmiddelen ter beschikking bij begrotingsopmaak 2016. Dit bedrag bevat de budgetten voor personeel en huisvesting van 65 kantoren in het buitenland, personeel en kantoren in het binnenland én de werkingmiddelen voor de organisatie van groepsacties, marketing en lokale acties.

Aantrekken van buitenlandse directe investeringen naar Vlaanderen

Er wordt zeer gericht gezocht naar potentiële investeerders in het buitenland, zowel in de klassieke landen van herkomst van buitenlandse investeerders, als in nieuwe groei landen. De prospectie naar investeerders is gericht op bedrijven die met hun activiteit het Vlaamse economische weefsel kunnen versterken. FIT begeleidt nieuwe buitenlandse investeerders en geeft in samenwerking met het VLAIO advies op maat over alle aspecten van een nieuwe of uitbreidingsinvestering.

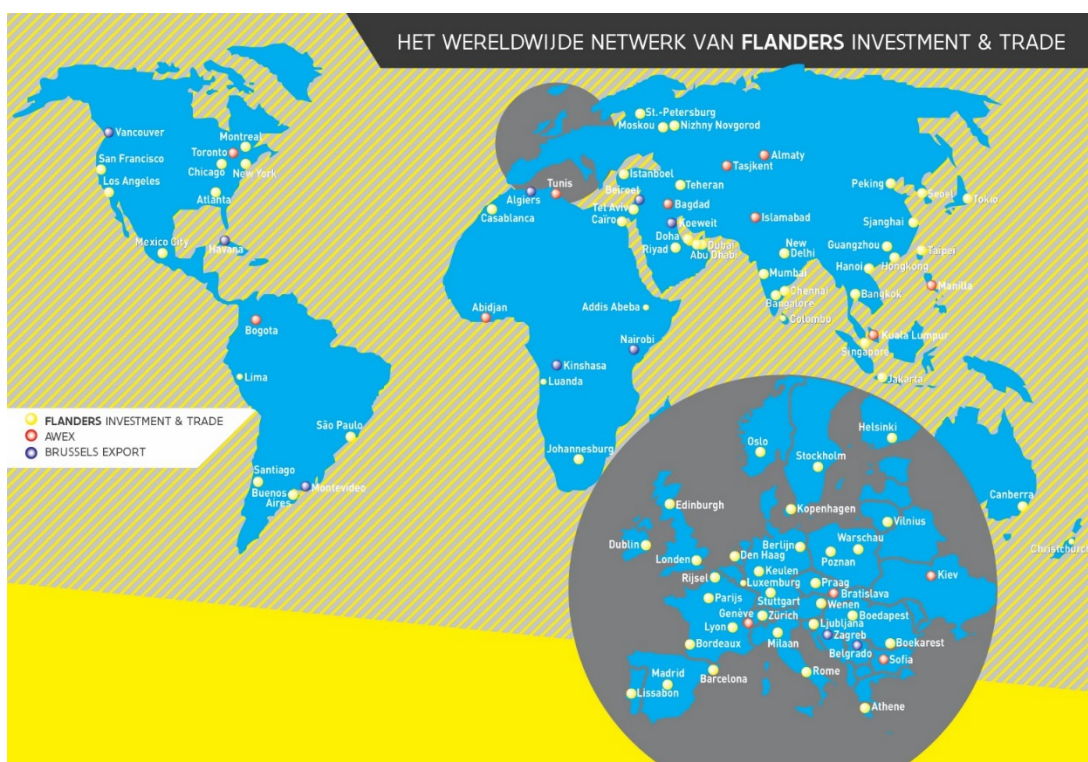
Stimuleren van internationaal ondernemen vanuit Vlaanderen

Een uitgebalanceerd programma van acties en prospectieactiviteiten is erop gericht om enerzijds marktaandeel te veroveren in groei landen en anderzijds marktaandeel te consolideren in mature exportmarkten. Er wordt doelgericht en proactief gewerkt op een aantal focus landen en -sectoren.

Ondersteuning van bedrijven uit Vlaanderen in niet-focusmarkten is ook een opdracht van FIT die gebeurt op basis van specifieke vragen vanwege de bedrijven uit Vlaanderen. FIT geeft Vlaamse ondernemers informatie en advies over internationale markten, en begeleidt hen in de zoektocht naar goede partners. Het agentschap versterkt Vlaamse kmo's in hun internationale groei met aandacht voor de exportvaardigheid van het bedrijf. Om deze opdracht te realiseren, beschikt het agentschap over een reeks instrumenten.

Een netwerk in het buitenland

FIT beschikt over een uitgebreid netwerk van ruim 90 kantoren (een kleine 66 FIT-kantoren, aangevuld met zo'n 24 kantoren van Wallonië en Brussel met wie een samenwerkingsakkoord werd afgesloten), wereldwijd met 188 personeelsleden die proactief opportuniteiten voor Vlaamse ondernemers signaleren, buitenlandse potentiële investeerders opsporen en informatie en advies verstrekken aan Vlaamse bedrijven. Binnen dat buitenlandse netwerk zijn vier technologie-attachés aan de slag in een aantal hoogtechnologische sectoren.

Een netwerk in het binnenland

FIT beschikt in Vlaanderen over een netwerk van vijf kantoren in de verschillende provincies en 15 adviseurs Internationaal Ondernemen, die bedrijven uit hun regio ondersteunen bij de opmaak van hun strategische plannen, hun prospectievragen en hen de weg wijzen naar informatie die voor het bedrijf relevant is. Er staan ook twee adviseurs Exportvaardigheden ter beschikking van de bedrijven om hen bij het ontwikkelen van hun exportrijpheid te begeleiden.

Advies en begeleiding op maat van Vlaamse bedrijven

Beide netwerken werken samen om individuele bedrijven antwoord te bieden op vele vragen en hen met de juiste partners in contact te brengen. Jaarlijks worden duizenden individuele dossiers behandeld en B2B-afspraken opgezet in het buitenland.

Een actieprogramma voor Vlaamse bedrijven

Een programma van groepsacties verlaagt (organisatorische en financiële) drempels voor Vlaamse bedrijven die stappen willen zetten op internationale markten. Bedrijven kunnen deelnemen aan groepszakenreizen, internationale beurzen en conferenties, seminars met buitenlandse sprekers, contactdagen met aankopers en decision makers, contactdagen in Vlaanderen met de buitenlandse vertegenwoordigers van FIT, enz.

Kennisdatabase buitenlandse markten

Via de website en de nieuwsbrieven van FIT krijgen bedrijven toegang tot marktinformatie over landen, sectoren, reglementering, zakelijke opportuniteiten, financiering van projecten door internationale financiële instellingen, enz. Deze informatie wordt hoofdzakelijk aangeleverd door de buitenlandse kantoren.

Ondernemingswedstrijden 'Leeuw van de Export' en Foreign Investment Trophy

Met de Leeuw van de Export bekroont Flanders Investment & Trade jaarlijks de exportsuccessen van Vlaamse bedrijven, om zo het belang van export voor onze Vlaamse economie te onderstrepen. Er worden twee Leeuwen uitgereikt. Eén in de categorie bedrijven die maximaal 49 medewerkers tewerkstellen en één in de categorie bedrijven met 50 of meer medewerkers. De Foreign Investment Trophy kent 2 prijzen toe aan buitenlandse investeerders in Vlaanderen en onderstreept het belang van buitenlandse investeerders voor Vlaanderen.

Exportmeter

Bedrijven kunnen een analyse laten maken van de exportvaardigheid en -maturiteit van hun bedrijf. Er bestaat een exportmeter zowel voor productie- als dienstenbedrijven.

FINMIX Internationaal

Sinds 2016 beschikt FIT over een nieuw adviesinstrument om tegemoet te komen aan de noden van complexe financiering van de Vlaamse bedrijven. FIT heeft het instrument 'FINMIX Internationaal' opgericht met als doel de doorlooptijd van Vlaamse bedrijven naar een optimale financieringsmix, in het kader van internationale projecten, te minimaliseren. Via trajectbegeleiding ontvangen Vlaamse bedrijven advies op maat van een verscheidenheid aan experts. Op die manier worden de Vlaamse bedrijven geïnformeerd over de verschillende financieringsmogelijkheden zowel door private organisaties als door overheidsorganisaties.

Marketing en communicatie/sociale netwerken

De Flanders Business Worldwide LinkedIn groep brengt Vlamingen in het buitenland samen die bereid zijn om hun kennis en hun contacten ten dienste te stellen van Vlaamse bedrijven die hun activiteiten in het buitenland (verder) willen ontplooiën.

Actieve prospectie naar potentiële buitenlandse investeerders

De strategie en aanpak voor het aantrekken van buitenlandse investeerders is gericht op die sectoren en activiteiten die het economisch weefsel van Vlaanderen duurzaam versterken. In een aantal focuslanden worden targetbedrijven geïdentificeerd en actief benaderd met het oog op een investering in Vlaanderen. De methodologie van kloofanalyses spoort in bestaande clusters de hiaten op en ontwikkelt hiervoor concrete business cases.

Trajectbegeleiding van buitenlandse investeerders

Buitenlandse investeerders kunnen rekenen op advies en begeleiding op maat van hun noden, over locaties, fiscale en juridische aspecten, buitenlandse werknemers, incentives, partnerships met Vlaamse bedrijven, kenniscentra, enz.

Samenwerkingsakkoorden

FIT werkt samen met haar strategische partners aan de doelstellingen van de Vlaamse regering en vervult hierin een coördinerende rol.

Eén internationaliseringsstrategie voor de Vlaamse economie: vijf domeinen

FIT heeft in opdracht van de minister-president Geert Bourgeois 150 economische partners, bedrijven en kennisinstellingen samengebracht om een nieuwe internationaliseringsstrategie uit te werken. Vlaanderen biedt 'creative solutions for a complex world' en dat moeten we internationaal sterker in de kijker zetten. Tijdens het co-creatieproces werden vijf waardenketens en domeinen geselecteerd die eind juni 2016 werden bekend gemaakt: 'Life sciences & health', 'Food', 'Solution driven engineering & technology', 'Smart Logistics', 'Sustainable resources, materials and chemistry'.

4.3. Nieuw subsidiesysteem FIT

Vanaf 1 mei 2016 is het nieuw subsidiesysteem van FIT om internationaal ondernemen te bevorderen van kracht. Vlaamse bedrijven hebben nu keuze uit 4 generieke subsidietypes en een subsidie voor een internationaal maatwerkproject. In het nieuwe subsidiesysteem zijn er nog vier in plaats van acht steuntypes, het steunpercentage bedraagt steeds 50%, ondernemers kunnen zelfstandig kiezen en er ligt grote nadruk op startende ondernemers.

Vier afgebakende internationale activiteiten komen nog in aanmerking voor generieke steun:

1. prospectiereizen buiten de EER
2. deelname aan buitenlandse beurzen of niche-evenementen
3. de ontwikkeling en vertaling van digitale commerciële bedrijfscommunicatie
4. de oprichting van een buitenlands prospectiekantoor.

Door het internationale maatwerk kan FIT flexibeler en vraaggerichter inspelen op projecten van ondernemingen of ondernemingsgroepen. Daarbij ligt de klemtoon op groeilanden en opkomende economieën.

De subsidies zijn beschikbaar voor ondernemingen in het Vlaams Gewest. De onderneming bepaalt voor welk type steun ze een subsidiedossier indient. Elk bedrijf heeft recht op maximaal 4 goedgekeurde dossiers per kalenderjaar. Ook ondernemersorganisaties, gemengde Kamers van Koophandel en samenwerkingsverbanden die niet in aanmerking komen voor meerjarige structurele financiering, kunnen een subsidie aanvragen.

4.4. Overige initiatieven

Agentschap voor Buitenlandse Handel

Het Agentschap voor Buitenlandse Handel (ABH) werd opgericht via het Samenwerkingsakkoord van 24 mei 2002 tussen de federale overheid en de gewesten en wordt bestuurd door een Raad van Bestuur waarvan de koning erevoorzitter is. Het ABH stelt zich ten dienste van de drie gewestelijke exportbevorderende instellingen en de federale overheid. De werking van het ABH omvat twee grote pijlers. Een eerste pijler betreft het organiseren van twee economische zendingen per jaar die vooral focussen op buitenlandse economische groeiregio's en -landen (sinds 2015 zijn er niet meer vier maar twee zendingen). De organisatie hiervan gebeurt samen met het Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements étrangers (AWEX), Brussels Invest & Export (BIE) en Flanders Investment & Trade (FIT). Een tweede pijler omvat het ontwikkelen en verspreiden van informatie over buitenlandse markten. De dotatie van het Vlaams Gewest voor het ABH bedroeg 775.000 euro in 2015.

Buitenlandse economische missies

Jaarlijks worden onder leiding van de minister-president meerdere buitenlandse economische missies georganiseerd voor de ondersteuning en de verdediging van de belangen van Vlaanderen en de Vlaamse economie in het buitenland. Vanuit het beleidsdomein Internationaal Vlaanderen werd hiervoor in 2015 een bedrag van 282.000 euro voorzien. De organisatie van het economische en B2B-luik van de missie, incl. de bekostiging, zijn in de regel voor rekening van FIT.

Fonds Vlaanderen-Internationaal

Het Fonds Vlaanderen-Internationaal bevordert de internationale groei van Vlaamse kmo's door deel te nemen aan hun investeringsprojecten in het buitenland. Dat kan door middel van een kapitaalparticipatie (minderheidsparticipaties) of door een lening met kapitaalkarakter (voornamelijk achtergestelde leningen die al dan niet converteerbaar zijn), waarbij PMV verkiest om te investeren in de Vlaamse moedervernootschap. De tussenkomsten van het fonds hebben een tijdelijk karakter. Leningen hebben een gemiddelde gratieperiode van twee tot drie jaar met vervolgens een in de tijd gespreide terugbetaling van vier tot vijf jaar. Kapitaalparticipaties voorzien een uitstap na zo'n vijf tot tien jaar. Het Fonds Vlaanderen-Internationaal investeert altijd aan de zijde van een andere investeringsmaatschappij of financiële instelling. Hiervoor bestaat onder meer een structureel samenwerkingsverband met de Belgische Maatschappij voor Internationale Investering (BMI). Eind 2015 werd een totaal investeringsbedrag van 18,9 miljoen euro toegezegd aan 22 ondernemingen. In 2015 is

PMV met een fijne kam door haar arsenaal aan producten gegaan. Vanaf 2016 valt het Fonds Vlaanderen-Internationaal onder de nieuwe PMV-aanpak 'financieringsoplossingen op maat'.

Enterprise Europe Network (EEN)

Het Enterprise Europe Network (EEN) is een initiatief van de Europese Commissie (DG Ondernemingen en Industrie) dat de Europese kmo's wil ondersteunen en adviseren. De netwerkpartners zijn stevig verankerd in de diverse Europese regio's en goed geplaatst voor het verlenen van informatie omtrent Europese regelgeving en financiering, voor het faciliteren van bedrijvencontacten en het helpen opstarten van transnationale innovatieve projecten. In Vlaanderen werkt VLAIO nauw samen met FIT om elk vanuit hun expertise kmo's wegwijs te maken in Europa.

Enterprise Europe Network Vlaanderen behoort tot een netwerk van meer dan 600 partnerorganisaties in de EU, met 4.000 ervaren medewerkers. Dankzij dit netwerk kan men snel betrouwbare informatie leveren over de Europese wetgeving en de regelgeving in andere lidstaten. Daarnaast kan men via dit netwerk contacten leggen met bedrijven uit andere landen die op zoek zijn naar samenwerking op economisch of technologisch vlak. Het netwerk heeft bovendien enkele antennes buiten Europa.

Hoofdstuk 5

Duurzaamheid van de Vlaamse economie bevorderen

Ecologiepremie Plus (EP) en strategische ecologiesteun

In 2015 werden in het kader van de subsidiemaatregel EP Plus 150 steunaanvragen goedgekeurd door het VLAIO. Dit voor een totaal steunbedrag van 6.148.033,15 euro en een investeringsbedrag van 76.932.478,90 euro. Dit is een sterke afname t.o.v. 2014 (846 steunaanvragen werden toen gesteund voor een totaal steunbedrag van 40.115.987,45).

Daarnaast bestaat er sinds eind 2012 strategische ecologiesteun (STRES) waarbij investeringen in groene spijttechnologie kunnen gesubsidieerd worden. Het gaat om technologieën die omwille van hun unieke bedrijfsspecifieke karakter niet kunnen gestandaardiseerd worden en daardoor niet voorkomen op de technologieënlijst van de EP PLUS steunregeling. Het strategisch karakter van een investeringsproject wordt afgetoetst aan de hand van enkele voorwaarden. In 2015 werden vijf aanvragen goedgekeurd wat leidde tot een toegekend steunbudget van 8.981.387,00. Dit is een sterke afname t.o.v. 2014 met acht aanvragen (14.421.564,46 euro) en status quo t.o.v. 2013 (eveneens vijf aanvragen voor een steunbedrag van 8.366.910,65 euro).

Promotie- en demonstratiecentrum van milieu- en energievriendelijke technologieën (PRODEM)

PRODEM is een steunmaatregel voor kmo's om via het onderzoekscentrum VITO milieu- of energietechnologieën te evalueren. Ontwikkelaars kunnen via PRODEM hun nieuwe technologieën testen in een reële situatie. Eindgebruikers kunnen PRODEM gebruiken voor het zoeken van milieu- en energievriendelijke technologieën en het implementeren ervan in hun bedrijfsvoering. Door de steun van de Vlaamse overheid en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) krijgen kmo's minstens 66% subsidies voor de kosten van een haalbaarheidsstudie, een test op laboratoriumschaal, een piloottest of een test op het vlak van milieu of energie.

Eco-efficiëntiescan en materialenscan

De voorbije jaren werd door OVAM aan geïnteresseerde bedrijven een eco-efficiëntiescan aangeboden. Door een online eco-efficiëntiescan ontdekken bedrijven hun eco-efficiëntiemogelijkheden. Door de verschuivende focus van het beleid en het bedrijfsleven naar duurzaam materialenbeheer, biedt VLAIO in nauwe samenwerking met OVAM ook een materialenscan aan.

Groenestroom- en warmte-kranchcertificaten

Sinds 2002 is in Vlaanderen een systeem van groenestroomcertificaten (GSC) van kracht ter ondersteuning van elektriciteitsproductie uit hernieuwbare energiebronnen. Dit systeem bestaat uit 2 delen:

1. Enerzijds krijgen producenten van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen, zoals zon, wind, biomassa (bv. vergisting van groente-, fruit- en tuinafval, vergisting van mest of slib of verbranding van houtafval), ... GSC's van de VREG.
2. Anderzijds moeten elektriciteitsleveranciers / toegangshouders een bepaald aantal GSC's (het quotum) inleveren bij de VREG. Een toegangshouder is een natuurlijke persoon of rechtspersoon die een contract heeft gesloten met een netbeheerder, beheerder van het transmissienet of beheerder van het vervoersnet met betrekking tot de toegang tot diens net op een bepaald toegangspunt.

Er geldt een gelijkaardig systeem voor warmte-kranchcertificaten. Beide certificaten systemen moeten ertoe bijdragen dat de vooropgestelde doelstellingen werden gerealiseerd. In 2015 werd er binnen deze certificaten systemen meer dan 6 TWh netto groene stroom geproduceerd en meer dan 5 TWh primaire energie bespaard. Uitgaande van de ruwe benadering dat installaties met een vermogen groter dan 10kW toe te schrijven zijn aan bedrijven, ontvingen Vlaamse bedrijven GSC's voor een totaal van 5861 zonnepanelen-installaties. Dit zijn er 31 meer dan in 2014. Daarnaast stegen ook de overige groenestroomproductie-installaties en de warmte-krachtinstallaties. Concreet waren er eind 2015 in Vlaanderen 385 overige groenestroomproductie-installaties en 450 warmte-krachtinstallaties waarvoor Vlaamse bedrijven certificaten ontvingen.

Vlaams EnergieBedrijf

Het Vlaams EnergieBedrijf heeft als missie de energiekost van de publieke sector te verminderen. Ten eerste door centraal en goedkoper energie aan te kopen. Ten tweede door energiedata te centraliseren en ermee aan de slag te gaan. Ten slotte door overheidsinstellingen en lokale besturen te begeleiden om efficiënter om te springen met hun energie. Het Vlaams EnergieBedrijf is eind 2015 ingekanteld in PMV.

Transitieprioriteit 'Circulaire economie'

In de circulaire economie gaan we efficiënter om met grondstoffen, materialen, energie, water, ruimte en voedsel door kringlopen slim te sluiten. Natuurlijke hulpbronnen worden zoveel mogelijk hergebruikt. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen biologische materialen, die ontworpen zijn om veilig terug te stromen naar de biosfeer, en technische (niet-biologische) materialen die zo zijn ontworpen en vermarkt dat ze op een kwalitatief hoogwaardig niveau opnieuw gebruikt kunnen worden.

In het kader van 'Visie 2050: Een langetermijnstrategie voor Vlaanderen' besliste de Vlaamse regering in maart 2016 tot het opstarten van zeven transitieprioriteiten. Eén daarvan vormt 'de transitie naar een circulaire economie doorzetten'. Als trekkende ministers werden de ministers Muyters en Schauvliege aangeduid.

Nieuw steunpunt beleidsrelevant onderzoek: 'Duurzaam materialenbeheer in een circulaire economie'

Op 8 juli 2016 hechtte de Vlaamse Regering op voorstel van de ministers Muyters en Schauvliege haar goedkeuring aan de oprichting van een steunpunt voor beleidsrelevant onderzoek 'Duurzaam materialenbeheer in een circulaire economie'.

Vlaams Klimaatbeleidsplan 2021-2030 en de Vlaamse Klimaatvisie 2050

De Vlaamse Regering keurde op 22 april 2016 de conceptnota 'Voorbereiding van een Vlaams Klimaatbeleidsplan 2021-2030 en een Vlaamse Klimaatvisie 2050' goed. De conceptnota stelt een traject vast om tot een Vlaams Klimaatbeleidsplan 2021-2030 en een Vlaamse Klimaatvisie 2050 te komen. Meer info is gebundeld op de website www.vlaamseklimaattop.be.

Investerings in Vlaanderen via het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)

6.1. Situering

Binnen de EU begroting is voor de zevenjarige periode 2014-2020 bijna 470 miljard euro voorzien voor de Europese Structuur en Investeringsfondsen (ESI-fondsen) binnen de EU-28.

De ESI-fondsen omvatten het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), het Europees Sociaal Fonds (ESF), het Cohesiefonds (CF) het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) en het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV). Het Cohesiefonds kent geen uitvoering in Vlaanderen.

De ESI-fondsen vormen één van de belangrijkste investeringsinstrumenten van de EU om de Europa 2020 doelstellingen te verwezenlijken: o.a. groei en banen scheppen, de klimaatverandering en de energieafhankelijkheid aanpakken en de armoede en sociale uitsluiting terugdringen. Daarnaast moeten deze fondsen de economische, sociale en territoriale cohesie binnen de Europese Unie versterken en bestaande onevenwichtigheden tussen de regio's terugdringen.

In het kader van dit hoofdstuk wordt enkel ingezoomd op het EFRO.

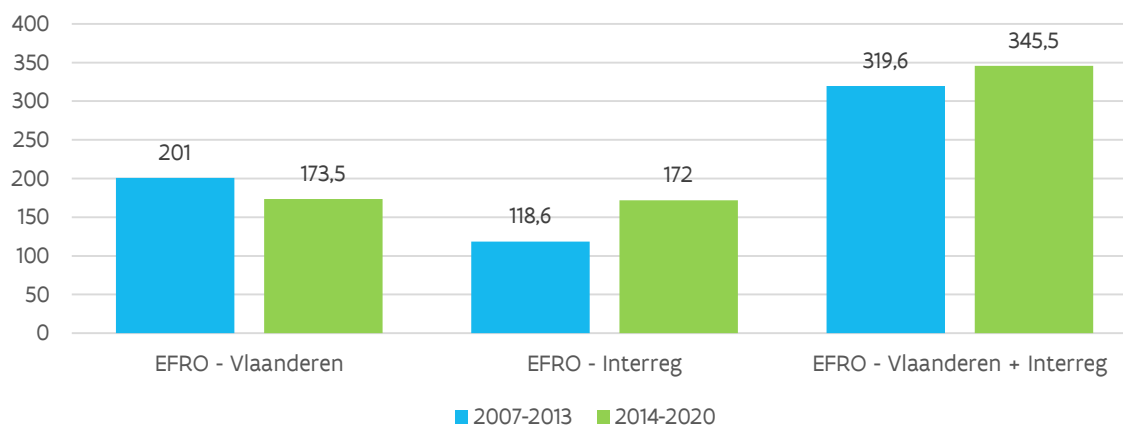
Het VLAIO coördineert het beheer van EFRO.

6.2. EFRO algemeen: 354,5 miljoen euro Europese middelen voor Vlaanderen

De Structuurfondsen worden voor de periode 2014-2020 georganiseerd rond 2 grote doelstellingen:

- 'Investeren in groei en werkgelegenheid': met nadruk op de minder ontwikkelde regio's binnen de Unie;
- 'Europese Territoriale Samenwerking': ter bevordering van grensoverschrijdende, transregionale en interregionale samenwerking;

FIGUUR 10 STRUCTUURFONDSEN PER DOELSTELLING EN PER PERIODE (IN MILJOEN EURO)

Het EFRO Vlaanderen programma valt onder de eerste doelstelling en subsidieert projecten die het regionaal Vlaamse concurrentievermogen vergroten en werkgelegenheid stimuleren. Op een totale enveloppe van 517,5 miljoen euro voor deze eerste doelstelling gaat er 173,56 miljoen euro naar het EFRO Vlaanderen programma (inbegrepen een specifieke allocatie van 63,7 miljoen euro voor Limburg n.a.v. de sluiting van Ford Genk). Het resterende bedrag zijn middelen voor het Europees Sociaal Fonds (ESF).

De EFRO Interreg programma's vallen onder de tweede doelstelling en subsidiëren internationale samenwerkingsprojecten op het vlak van regionale ontwikkeling. Vlaanderen verkreeg een bijdrage van 172 miljoen euro om bij te dragen aan de verschillende Interreg programma's waarin het participeert. De bijdragen van partnerregio's en lidstaten worden daarbinnen volgens een common pot principe beheerd.

6.3. Het EFRO Vlaanderen programma: 173,5 miljoen euro Europese middelen

Wat komt in aanmerking?

Het operationeel meerjarenprogramma 2014-2020 is opgebouwd rond 4 inhoudelijke prioriteitsassen en één as Technische Bijstand samen goed voor een EFRO budget van 173,5 miljoen euro (zie Figuur 11):

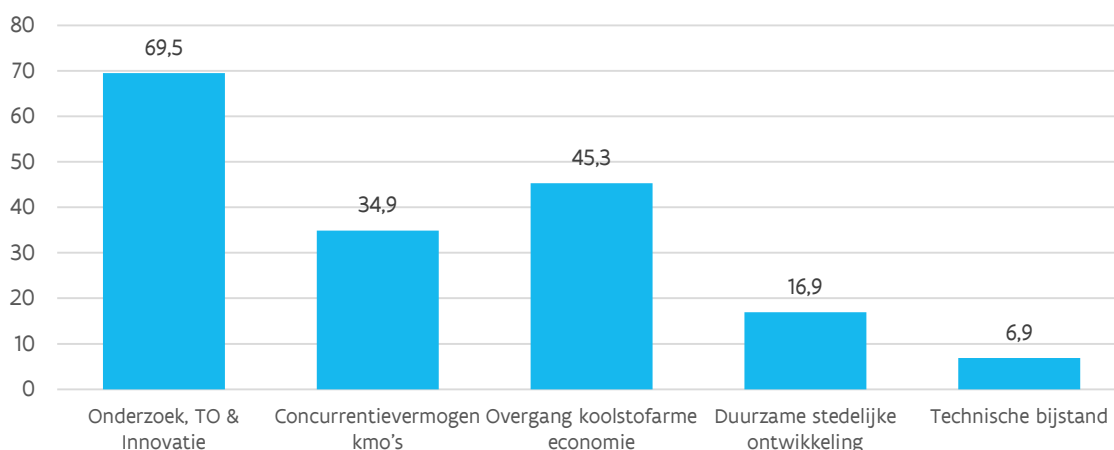
- As 1: Stimuleren van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie (69,4 miljoen euro)
- As 2: Versterken van het concurrentievermogen van kmo's (34,6 miljoen euro)
- As 3: Bevorderen van de overgang naar een koolstofarme economie (45,6 miljoen euro)
- As 4: Bevorderen van een duurzame grootstedelijke ontwikkeling (16,9 miljoen euro)

Verder wordt voor 3 gebieden een "geïntegreerde territoriale investeringen" strategie toegepast, waarbij op een complementaire manier, middelen uit verschillende fondsen (EFRO en ESF) worden ingezet:

- GTI Limburg: inspelend op de specifieke reconversieproblematiek in de provincie, als gevolg van de sluiting van Ford Genk, met als basis, het 'Strategisch Actieplan voor Limburg in het Kwadraat – SALK';
- GTI West-Vlaanderen: gebaseerd op het strategisch plan 'West Deal' voor een toekomstgerichte transformatie van de provincie West-Vlaanderen
- GTI Kempen: inspelend op de socio-economische en territoriale uitdagingen van dit gebied, met als basis, het 'Dynamisch Actieplan Kempen – Dynak'

Acties in een GTI-gebied moeten beantwoorden aan een dubbel criterium: aansluiten bij de eigen regionale strategie en passen binnen de specifieke doelstellingen van het OP.

FIGUUR 11 BUDGET PER PRIORITEITSAS VAN HET OPERATIONEEL PROGRAMMA (2014-2020; IN MILJOEN EURO)

Wie komt in aanmerking?

Het EFRO-programma is vooral bedoeld voor projecten van publieke actoren. Private actoren kunnen evenwel in aanmerking komen op voorwaarde dat ze rechtspersoonlijkheid hebben in Vlaanderen en de Europese regels voor staatssteun respecteren.

Prioriteitsas 4 (Bevorderen van een duurzame grootstedelijke ontwikkeling) is enkel toegankelijk voor actoren uit de steden Antwerpen en Gent.

Omvang steun

De EFRO-subsidie voor de periode 2014-2020 bedraagt maximaal 40% van de totale subsidiabele projectkost.

Het project moet zelf de overige financiering voorzien. Deze financiering kan zowel afkomstig zijn van de projectpartners (promotor, eventuele copromotoren) als van lokale en regionale overheden en/of de private sector. De hoogte en het % aan EFRO en andere publieke financiering(en) is in geval van dossiers waar staatsteunregels gelden wel afhankelijk van de EU voorschriften hieromtrent.

Het EFRO budget 2014-2020 bedraagt 173,5 miljoen euro voor geheel Vlaanderen waarvan er 45 miljoen euro gereserveerd is voor de GTI Limburg (zie hierboven).

Meer weten

Het beheer en de organisatie van de financiële controle voor EFRO Vlaanderen is in handen van het Vlaams centraal programmasecretariaat binnen VLAIO.

6.4. De EFRO Interreg programma's: 172 miljoen euro Europese middelen

Waar staat Interreg voor?

EFRO Interreg is een verzamelnaam voor meerdere programma's die - samen met andere EU Fondsen of programma's (bijv. Horizon 2020) functioneren binnen hetzelfde EU 2020 kader gericht op duurzame groei en jobs.

Samen met het EFRO Vlaanderen programma vormen Interreg programma's het EFRO luik van het Cohesiebeleid in Vlaanderen. Binnen dit EFRO luik wordt volop gefocust op de transformatie of structurele aanpassing van onze regionale economie.

Vlaanderen heeft de keuze gemaakt om de Interreg programma's in grote mate in te zetten als een versterkend instrument ten opzichte van het programma EFRO Vlaanderen.

Elk programma is georganiseerd volgens vooraf afgebakende geografische regio's (een grensregio, een groepering van meerdere landen, heel de EU28...) waarvoor een meer-jaren actieprogramma met gedeelde prioriteiten en uitdagingen overeengekomen werd door de deelnemende EU lidstaten en regio's als Vlaanderen.

Er zijn drie soorten programma's die Vlaanderen beheert en uitvoert in samenwerking met andere regio's:

Grensoverschrijdende programma's

Dit zijn programma's die gericht zijn op samenwerking tussen aangrenzende regio's van buurlanden. Vlaanderen neemt deel aan 4 programma's met volgend EFRO budget:

- Grensregio Vlaanderen- Nederland (152 miljoen euro);
- Euregio Maas-Rijn (96 miljoen euro);
- Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen (170 miljoen euro);
- 2 Seas (257 miljoen euro).

Transnationale programma's

Dit zijn programma's die een groter gebied beslaan en gericht zijn op een bredere samenwerking tussen meer regio's. Vlaanderen neemt deel aan twee programma's met volgend EFRO budget:

- Noordzee Regio (167 miljoen euro);
- Noordwest Europa (396 miljoen euro).

Interregionale programma's

Dit zijn meer thematische samenwerkingsverbanden tussen regio's en kennen geen geografische afbakening in tegenstelling tot de vorige twee programma's. Vlaanderen neemt deel aan vier programma's met volgend EFRO budget:

- Interreg (359 miljoen euro);
- URBACT (74 miljoen euro);
- INTERACT (39 miljoen euro)
- ESPON (49 miljoen euro)

Wat komt in aanmerking?

Alle Interreg programma's focussen op een beperkt aantal aspecten van kernthema's uit EU2020 die op hun beurt doorvertaald werden naar de context van een programmagebied:

- Overgang naar een kenniseconomie en versterking van innovatie
- Overgang naar een koolstofarme economie
- Versterken van het concurrentievermogen van KMO's
- Valorisatie en duurzaam gebruik van milieu en/of hulpbronnen.

Kernthema's als klimaatverandering en een verbetering van de levenskwaliteit voor burger kleuren verder mee de invulling van deze thema's.

Het doel van EFRO Interreg is het mee stimuleren van transities binnen scherp afgebakende onderdelen van bovenstaande domeinen en waarvoor een geïntegreerde internationale aanpak vereist is door een veelheid aan spelers, sectoren en bestuursniveaus.

Projecten hebben een hoog open innovatie gehalte en mogen geen onmiddellijk commercieel en/of winstgevend karakter hebben. Verder moeten ze passen binnen wettelijke beperkingen inzake staatssteun.

Wie komt in aanmerking?

De publieke projectmiddelen uit deze programma's zijn bestemd voor consortia van overheden, onderzoeks- en kennisinstellingen, het bedrijfsleven en NGO's die transitieprojecten met een lange termijn perspectief wensen uit te voeren waarvan ondernemingen en burgers beter worden.

Als dusdanig vormen ze geen financieringskanaal voor individuele bedrijfsprojecten of voor projecten met een korte termijn perspectief.

De uiteindelijke begunstigden van Interreg projecten zijn ondernemingen en burgers in heel Europa.

Projecten hebben een hoog open innovatie gehalte en mogen geen onmiddellijk commercieel en/of winstgevend karakter hebben. Verder moeten ze passen binnen wettelijke beperkingen inzake staatssteun.

Omvang steun

De Interreg programma's waarin Vlaanderen participeert beschikken over een gezamenlijk EFRO budget van ruim 1 miljard euro aan EFRO middelen.

De grensoverschrijdende en transnationale programma's kunnen gemiddeld tot 50% à 60% financieren van de totaal goedgekeurde projectkosten. In het geval van interregionale samenwerkingsprogramma's kan dit oplopen tot 85%.

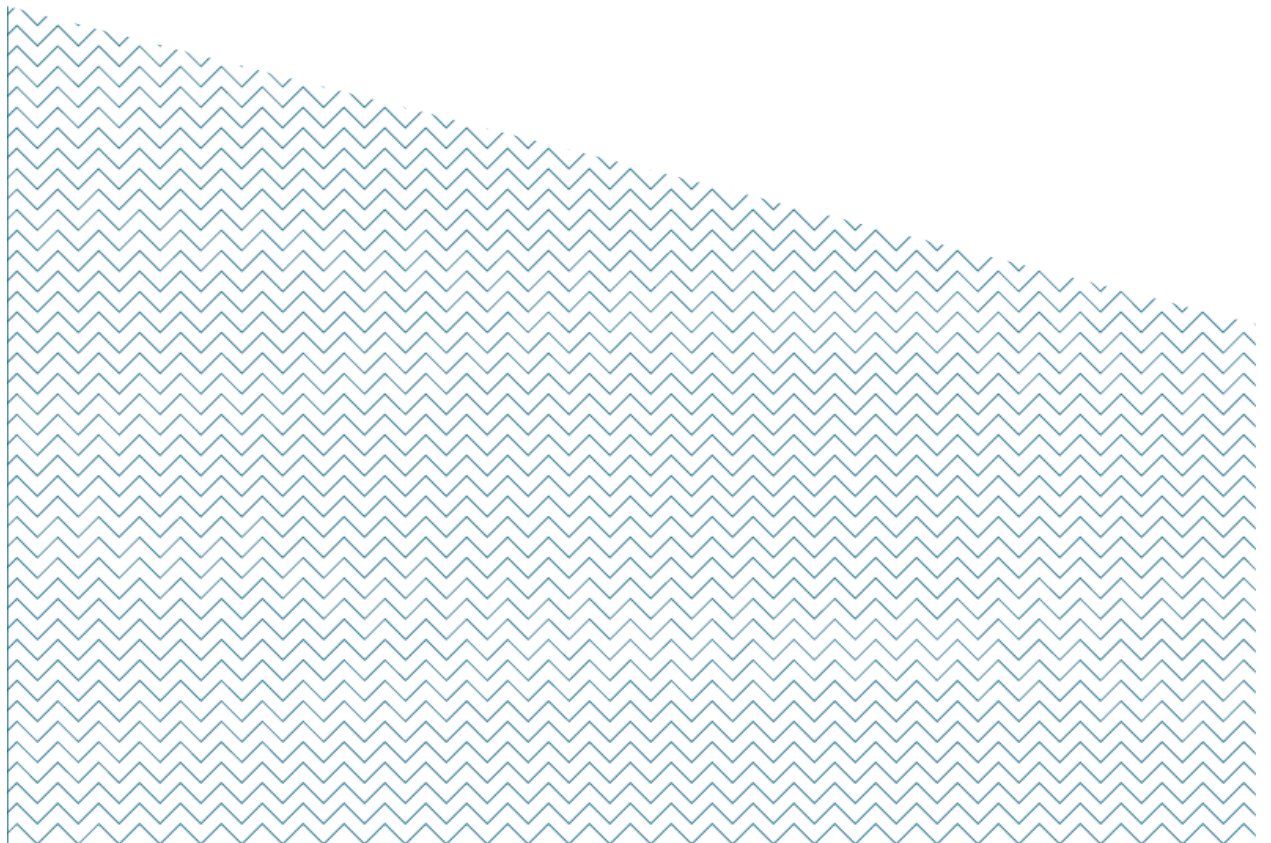
De overige financiering wordt (aan)gedragen door de projectindieners. Deze kunnen hiervoor eventueel aankloppen bij de bevoegde Vlaamse minister, andere overheden of private partijen. De hoogte en het percentage aan EFRO en andere publieke financiering(en) is in geval van dossiers waar staatsteunregels gelden wel afhankelijk van de EU voorschriften hieromtrent.

Meer weten

Het VLAIO coördineert het beheer en de uitvoering van negen Interreg programma's waarin Vlaanderen participeert. De dagdagelijkse uitvoering en het operationele beheer wordt uitbesteed aan een reeks Beheersautoriteiten en Programmasecretariaten.

Wetenschaps- en innovatiebeleid

Deel 2

Inleiding

Waar in deel 1 de instrumenten en budgetten van het economisch beleid werden toegelicht, focust deel 2 op de instrumenten en middelen van het wetenschaps- en innovatiebeleid. In deze inleiding verduidelijken we voorafgaand enkele **geldende internationale definities** die we in dit deel hanteren. Vervolgens staan we stil bij het begin 2016 gewijzigde overheidslandschap waarbinnen het wetenschaps- en innovatiebeleid plaats vindt.

Internationale definities

Deel 2 geeft een overzicht van wat het wetenschaps- en technologisch innovatiebeleid precies inhoudt. Hiervoor respecteren we internationaal gehanteerde definities. Wil men internationale vergelijkingen mogelijk maken, dient men zich immers te houden aan de internationale afspraken.

De term **wetenschappelijke activiteiten**, zoals gedefinieerd in de “Recommendation concerning the International Standardisation of Statistics on Science and Technology” – UNESCO, 1978 (Canberra- Manual – OESO, Parijs, 1995, p. 67) omvat:

Onderzoek en Ontwikkeling (O&O): “op stelselmatige wijze uitvoeren van creatieve werkzaamheden met het doel het kennisbestand, met inbegrip van kennis van mens, cultuur en maatschappij, te vergroten en deze kennis te gebruiken om nieuwe toepassingen te ontwerpen” (Frascati-Manual, OECD, 2015, p. 44). Het is m.a.w. elke wetenschappelijke activiteit die tot doel heeft wetenschappelijke kennis te ontwikkelen (fundamenteel onderzoek), toepasbaar te maken (toepassingsgericht onderzoek) en ze toe te passen (ontwikkeling).

Het begrip O&O moet zeer eng geïnterpreteerd worden: de uitwerking van een idee tot een praktische toepassing met eventuele prototypes (ontwikkeling) wordt wel nog beschouwd als O&O; de fases die daarop volgen (design, testproductie, commercialisering, ...) niet meer.

Onderwijs en Vorming (O&V): “alle opleidingen en vormingen van personen in natuur-, ingenieurs-, medische wetenschappen, agricultuur, sociale- en humane wetenschappen in universiteiten en andere instelling voor hoger en postsecundair onderwijs” (Frascati-Manual, OECD, 2002, p. 31). Het betreft dus de financiering van de wetenschappelijke opleiding, bijvoorbeeld het deel van de werkingsuitkeringen aan de universiteiten, dat wordt aangewend voor universitair onderwijs.

Wetenschappelijke en Technologische Dienstverlening (W&T): “activiteiten met betrekking tot onderzoek en ontwikkeling, die bijdragen tot het genereren, verspreiden en toepassen van wetenschappelijke en technische kennis” (Frascati-Manual, OECD, 2015, p. 379). Dit gaat om elke vorm van dienstverlening, zoals het uitvoeren van routinemetingen (zoals medische routineanalyses), wetenschappelijke en technologische informatieverstrekking (bijv. door bibliotheken of informatiecentra) en gegevensverzameling van algemeen belang (o.a. verzamelen van gegevens over sociaaleconomische fenomenen). Beleidsgerelateerde studies en de werkzaamheden van administratieve entiteiten rond de analyse, evaluatie en monitoring van externe fenomenen zijn hierin inbegrepen.

Het Vlaamse wetenschaps- en innovatiebeleid omvat dan ook deze drie activiteiten: O&O, O&V en W&T. De verdere analyses zullen volgens deze terminologische driedeling verlopen.

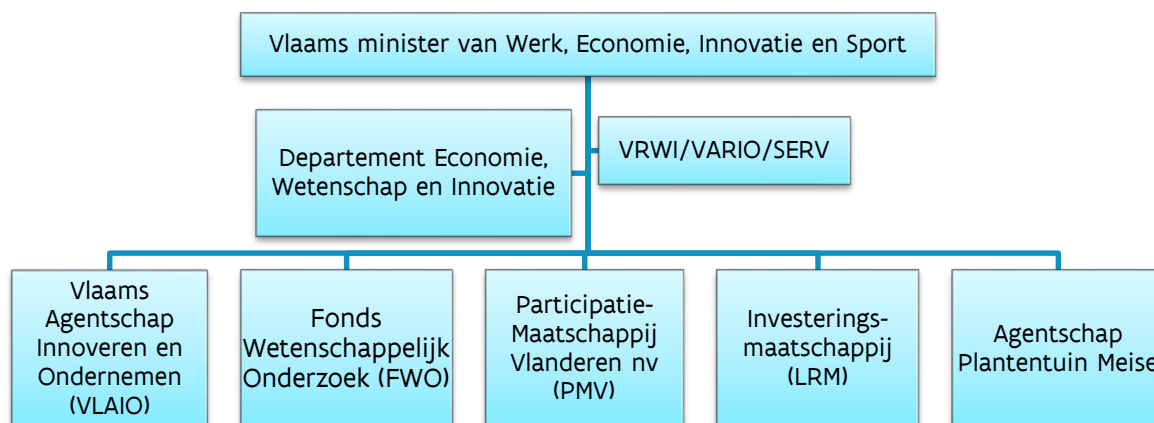
De **optelsom O&O + O&V + W&T** duiden we aan met **WIB** (wetenschaps- en innovatiebeleid).

Vooral de activiteit ‘O&O’ is belangrijk, gezien die internationaal gebenchmarkt wordt en zowel nationaal als regionaal aan streefdoelen gekoppeld is.

Gewijzigd overheidslandschap van het Vlaamse wetenschaps- en innovatiebeleid

Onderstaand wordt een bondig beeld geschetst van de administratieve overheidsstructuur voor het beheer van het wetenschaps- en innovatiebeleid. Achtereenvolgens komen het beleidsdomein EWI, de andere beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid en de vier Vlaamse wetenschappelijke instellingen aan bod.

FIGUUR 12 ORGANOGRAM VAN HET BELEIDSDOMEIN EWI

Het beleidsdomein EWI

Bovenstaand organogram (figuur 12) toont de organisaties binnen het beleidsdomein EWI. Voor de volledigheid wijzen we er op dat ook de Vlaamse Participatiemaatschappij (VPM) tot het beleidsdomein EWI behoort. Deze openbare investeringsmaatschappij heeft evenwel als enige opdracht het aanhouden van 27% van de aandelen van het Vlaams Gewest in de beursgenoteerde vennootschap GIMV. Daarom vermelden we ze niet specifiek in het organogram. De SERV behoort dan weer formeel niet tot het beleidsdomein EWI, maar tot het beleidsdomein Kanselarij en Bestuur. Wie doet nu wat?

Het **Departement EWI** staat in voor de beleidsvoorbereiding, -monitoring en -evaluatie van het economisch, wetenschaps- en innovatiebeleid.

Op 1 januari 2016 werd het **Vlaams Agentschap voor Innoveren & Ondernemen (VLAIO)** boven de doopvont gehouden, ontstaan uit een fusie tussen het Agentschap Ondernemen (AO) en het Instituut voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT).

Het VLAIO is voortaan hét aanspreekpunt van de Vlaamse overheid voor alle ondernemers in Vlaanderen. VLAIO stimuleert en ondersteunt innovatie en ondernemerschap en draagt bij tot een gunstig ondernemersklimaat. VLAIO legt de focus op:

- het stimuleren van groei en innovatie: door ondernemingen financieel te ondersteunen via subsidies om te kunnen groeien, transformeren of innoveren
- het bevorderen van ondernemerschap: dit in samenwerking met partners die KMO's kunnen begeleiden van (pre)start over groei tot overname. Ook netwerking gericht op groeibedrijven wordt ondersteund
- het ondersteunen van clusters: organisaties die samenwerking en dynamiek op gang brengen binnen een groep van ondernemingen en kennisinstellingen worden gesteund
- het bevorderen van omgevingsfactoren: zo wordt o.a. de ontwikkeling van bedrijventerreinen en het voorzien van adequate bedrijfshuisvesting gefaciliteerd.

Het **Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO)** is het agentschap dat fundamenteel, kennisgrensverleggend en strategisch wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten van de Vlaamse Gemeenschap ondersteunt. Het fonds stimuleert ook de samenwerking tussen de Vlaamse universiteiten en andere onderzoeksinstellingen. Zoals het VLAIO hét aanspreekpunt voor ondernemingen is, vormt het FWO hét aanspreekpunt voor onderzoekers in Vlaanderen. Sinds 2016 zijn ingevolge de opheffing van het IWT een aantal maatregelen van het voormalige IWT die zich richten tot de onderzoeksinstellingen als indiener, ondergebracht in het FWO (doctoraatsbeurzen voor strategisch basisonderzoek, strategisch basisonderzoek, toegepast biomedisch onderzoek). Daarnaast werd de volledige werking van de Herculesstichting geïncorporeerd in het FWO, met name de middelzware en zware infrastructuur, de Europese projecten inzake infrastructuur en de werking van het Vlaams Supercomputercentrum.

PMV is een doe- en durfbedrijf van de Vlaamse overheid dat beloftevolle ondernemingen financiert met kapitaal, leningen en waarborgen. Dit van bij de prille start tot en met de groei en internationalisering.

De **LRM** is een investeringsmaatschappij van de Vlaamse overheid die economische groei in Limburg ontgint en stimuleert. LRM richt zich tot alle sectoren en bedrijven, van starter over groeiende KMO tot grote onderneming.

Het **Agentschap Plantentuin Meise** is sinds 1 januari 2014 een Agentschap van de Vlaamse overheid. De Plantentuin is een internationale wetenschappelijke onderzoeksinstelling en een botanische tuin die vooral de tropische en Europese plantkunde centraal stelt. Ze doet wetenschappelijk onderzoek in de plantkunde om de kennis over planten te vergroten en te verspreiden en om bij te dragen aan de bescherming van de biodiversiteit. Ze beheert, bewaart en valoriseert gedocumenteerde wetenschappelijke verzamelingen van levende en gedroogde planten, fungi, zaden en plantaardige weefsels. De Plantentuin Meise heeft tevens een museale, toeristische en educatieve functie.

De **Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie (VRWI)** werd opgericht bij decreet van 30 april 2009 als de strategische adviesraad (SAR) voor de beleidsvelden wetenschap en innovatie. In uitvoering van het regeerakkoord zal de VRWI ophouden te bestaan eind 2016. Haar rol zal ten dele overgenomen worden door de nieuw op te richten VARIO. Op 10 juni 2016 besliste de Vlaamse Regering principieel tot het opstarten van de **Vlaamse adviesraad voor Innoveren en Ondernemen (VARIO)**.

De **Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV)** is hét overlegorgaan van de Vlaamse werkgevers- en werknemersorganisaties. Daarnaast functioneert de SERV als strategische adviesraad (SAR) voor materies die nauw verband houden met het sociaal-economisch overleg: werk en sociale economie, economie, energie, algemeen regeringsbeleid.

Andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid

Het wetenschapsbeleid is een horizontaal beleid en situeert zich binnen de twaalf beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid. De beleidsdomeinen zijn bevoegd voor de wetenschapspolitieke initiatieven die hun beleid ondersteunen en gestalte geven. Naast EWI zijn deze beleidsdomeinen:

- Kanselarij en Bestuur (KB - sinds april 2015, fusie van voormalige Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid (DAR) en voormalige departement Bestuurszaken (BZ))
- Financiën en Begroting (FB)
- Internationaal Vlaanderen (IV)
- Onderwijs en Vorming (OV)
- Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG)
- Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSM)
- Werk en Sociale Economie (WSE)
- Landbouw en Visserij (LV)
- Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE)
- Mobiliteit en Openbare Werken (MOW)
- Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed (RWO)

De vier Vlaamse wetenschappelijke instellingen

Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO - beleidsdomein LNE)

- verricht beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek inzake behoud, ontwikkeling, beheer en duurzaam gebruik van biodiversiteit en haar milieu;
- verleent wetenschappelijke diensten ter ondersteuning van het beleid en van de doelgroepen, onder andere door advisering, experimentele analyses, het aanreiken van producten, technieken, concepten en documentatie;
- rapporteert periodiek over de toestand van de natuur en het natuurlijke milieu, over de effecten van het milieubeleid en de mate waarin de vooropgestelde milieubeleidsdoelstellingen werden bereikt, maakt toekomstverkenningen en evalueert de kennis en de monitoring ervan.

Het agentschap 'Onroerend Erfgoed' (beleidsdomein RWO)

Sinds 1 juli 2011 zijn het vroegere VIOE (Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed) en het deel 'Erfgoed' van het agentschap Ruimte en Erfgoed één agentschap met de roepnaam Onroerend Erfgoed. Het agentschap Onroerend Erfgoed wil 'De zorg voor onroerend erfgoed voor iedereen vanzelfsprekend maken om Vlaanderen nu en straks mee vorm en kleur te geven.'

Dit wil het agentschap doen door onroerend erfgoed een meer zichtbare plek en betekenis te geven, vertrekkende van een langetermijnvisie:

- via een geïntegreerde aanpak en in dialoog met een breed netwerk,
- door kaders en instrumenten te ontwerpen en in te zetten,
- met medewerkers, gepassioneerd door erfgoed en met een rijke en diverse expertise,
- op een wetenschappelijk onderbouwde manier,
- toonaangevend en inspelend op maatschappelijke en internationale ontwikkelingen,
- voor een heldere en transparante erfgoedzorg in een wereld in verandering.

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten – Antwerpen (KMSKA – beleidsdomein CJSM)

Het KMSKA:

- verwerft, conserveert, restaureert en exposeert eigen kunstbezit,
- verricht wetenschappelijk onderzoek,
- publiceert fondscatalogi en jaarboeken,
- organiseert tentoonstellingen in het KMSKA zelf en in het buitenland,
- organiseert educatieve activiteiten: vorming van educatieve assistenten, cursussen voor volwassenen, lessen voor leerkrachten en scholen, rondleidingen, voordrachten en jeugdateliers, publicaties,
- organiseert documentaire activiteiten: vakbibliotheek, archief en collectieregister.

Instituut voor Landbouw- en visserijonderzoek (ILVO – beleidsdomein LV)

Het ILVO:

- coördineert en voert beleidsonderbouwend wetenschappelijk onderzoek uit en de daaraan verbonden dienstverlening met het oog op een duurzame landbouw en visserij in economisch, ecologisch, sociaal en maatschappelijk perspectief,
- bouwt de nodige kennis op voor de verbetering van producten en productiemethoden, voor de bewaking van de kwaliteit en de veiligheid van de eindproducten en ter verbetering van beleidsinstrumenten als basis van sectorontwikkeling en agrarisch plattelandsbeleid,
- informeert het beleid, de sectoren en de maatschappij daarvoor regelmatig.

Onderstaand wordt in hoofdstuk 7 het Vlaams wetenschaps- en innovatiebeleid toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 8 een analyse gemaakt van het horizontaal begrotingsprogramma wetenschaps- en innovatiebeleid.

Het wetenschaps- en innovatiebeleid toegelicht

De financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid vanuit de Vlaamse overheid kent **drie bronnen**:

- het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI)
- het beleidsdomein Onderwijs en Vorming (OV)
- en de '10 andere beleidsdomeinen' van de Vlaamse overheid.

Hieronder worden per financieringsbron de beleidskredieten in meer detail besproken. Begrotingstechnisch betreffen het:

- vastleggingskredieten (VAK): het bedrag aan verbintenissen die tijdens het begrotingsjaar mogen aangegaan worden
- vastleggingsmachtigingen (MAC): verlenen de Vlaamse rechtspersoon een machtiging om voor een bepaald jaar en tot een bepaald bedrag verbintenissen aan te gaan; de uiteindelijke vereffening van zowel tijdens het jaar als in de loop van de vorige jaren aangegane verbintenissen zal gebeuren via de begroting van de Vlaamse rechtspersoon die hiervoor de nodige correlatieve kredieten vanuit de algemene uitgavenbegroting ontvangt

7.1. Wetenschaps- en innovatiebeleid gefinancierd door het beleidsdomein EWI

De initiële beleidskredieten in 2016 voor wetenschap en innovatie die rechtstreeks ressorteren onder de minister bevoegd voor het wetenschaps- en innovatiebeleid bedragen 1.035,79 miljoen euro, waarvan 989,56 miljoen euro gecatalogeerd worden als 'onderzoek en ontwikkeling' (O&O). De financiering van O&O vanuit EWI is daarmee **historisch hoog**. Zelfs hoger dan in het topjaar 2014 toen er een grote opstap was door de extra middelen uit het competitiviteitspact.

Door wijzigingen in de structuur en de begroting bij de begrotingsopmaak 2016, ingevolge de veranderingen in het overheidslandschap van het wetenschaps- en innovatiebeleid, is het moeilijk om de beschikbare middelen te vergelijken met die van 2015. In 2016 wijzigde het EWI landschap en daarbij ook de begroting. Het Agentschap voor wetenschap en innovatie (IWT) en het Agentschap Ondernemen (AO) fuseerden tot het vernieuwde Agentschap voor Innoveren en Ondernemen (VLAIO). Hierbij werden ook een aantal programma's van het vroegere IWT geïntegreerd in het vernieuwde Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO). Ook de Herculesstichting werd ondergebracht in dit uitgebreide FWO.

In onderstaande Tabel 4 wordt zo duidelijk mogelijk weergegeven hoe de financiering van de ex-IWT programma's uit de begroting 2015 vanaf begrotingsopmaak 2016 verdeeld werd over het nieuwe VLAIO, het Hermesfonds (een financieringsvehikel) binnen VLAIO en het FWO.

TABEL 4 BUDGETTAIRE VERSCHUIVINGEN TEN GEVOLGE VAN DE HERSTRUCTURERING BINNEN HET BELEIDSDOMEIN EWI (IN MILJOEN EURO)

	Prog 2015	BA 2015	BO 2016			
			VLAIO (Prog EA)	Hermes (Prog EC)	FWO (Prog EE)	Totaal
IWT: werking	EF	12,06	9,55		1,24	10,79
IWT: VIN	EF	0,02	0,02*			0,02
IWT: VCP-werking	EF	0,28	0,28*			0,28
Totaal toelage aan het IWT		12,36				11,07
Projecten op initiatief van bedrijven en innovatiesamenwerkingsverbanden	EF	158,93		148,92		148,92
Provisie				10,00		10,00
Innovatieve acties op initiatief Vlaamse regering	EF	12,10		0,07		0,07
Innovatiecentra	EF	3,18		4,43		4,43
Lichte structuren/Competentiepolen	EF	24,63		24,63		24,63
Doctoraatsbeurzen	EF	40,26		24,12	8,36	40,27
en Baekeland-mandaten	EF			7,79		
Totaal toelage valorisatie en Industrieel beleid		239,10				228,32
Subsidies aan het wetenschappelijk en technisch onderzoek met landbouwkundig doel	EE	10,32		8,82		8,82
Technologie transfer (TETRA)	EE	9,61		8,11		8,11
Provisie				3,00		3,00
Strategisch basisonderzoek	EE	39,94			39,94	39,94
Toegepast biomedisch onderzoek	EE	6,83			6,83	6,83
Totaal toelage academisch beleid		66,70				66,70
Toelage werking Hercules	EE	0,99			0,99	0,99
Subsidie aan Herculesstichting voor financiering (middel) zware, zware en bijzondere onderzoeksapparatuur	EE	26,57			26,57	26,57
Totaal aan Hercules		27,56				27,56
TOTAAL		345,72	9,85	239,89	83,93	333,67

Bron: gebaseerd op begrotingsadvies 2016, VRWI advies 214, 17/12/2015; * schatting op basis van middelen 2015 BA

In de begrotingsdocumenten is de begroting van het beleidsdomein EWI ingedeeld in [vijf programma's](#):

- EE: Wetenschappelijk onderzoek – Excellentie voor alles
- EF: Meer innovatie, kenniscreatie en kennisvalorisatie
- EG: Een groter draagvlak voor creativiteit, wetenschap en technologie
- EA: Apparaatskredieten
- EC: Een duurzaam economisch weefsel, het faciliteren van ondernemerschap

De programma's EE, EF en EG vallen onder de verantwoordelijkheid van het [Departement EWI](#).

Het programma EC ressorteert hoofdzakelijk onder het [Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen \(VLAIO\)](#).

Het programma EA (apparaatskredieten) valt onder beiden.

De structuur van de begroting werd in 2014 reeds gewijzigd om meer prestatiegericht te zijn. In de Speurgids 2014 werd deze herstructurering met terugwerkende kracht toegepast. Dit had als gevolg dat

de historische tijdreeksen niet meer vergelijkbaar zijn met de vorige edities van de Speurgids tot en met 2013.

De budgettaire verschuivingen van 2016 hebben als gevolg dat de ex-IWT programma's (voordien onder programma EE en EF) grotendeels zijn ondergebracht bij programma EC (Hermesfonds). Om vergelijkingen met het verleden mogelijk te maken worden de ex-IWT lijnen voor zover mogelijk besproken onder de oude programma's. Het doel van de ex-IWT projecten blijft uiteindelijk enerzijds academisch onderzoek (cf. EE) en anderzijds industrieel onderzoek en valorisatie (cf. EF).

Onderstaand worden de bovenvermelde vijf begrotingsprogramma's geanalyseerd. De individuele kredietlijnen uit het initieel budget 2016 worden weergegeven en onverdeeld volgens type (cfr. inleiding):

- O&O: onderzoek en ontwikkeling
- O&V: onderwijs en vorming
- W&T: wetenschappelijke en technologische dienstverlening

7.1.1. Programma Wetenschappelijk onderzoek - Excellentie voor alles (PROG EE)

Het versterken van het algemeen kennisverruimend fundamenteel onderzoek enerzijds en van het strategisch basisonderzoek, dat kennis genereert ten dienste van het bedrijfsleven, de non-profit sector en de overheid anderzijds, zijn de algemene beleidslijnen van dit programma. Het programma valt onder het beheer van het Departement EWI. De doelgroepen zijn (de onderzoekers van) hogescholen, universiteiten, onderzoeksinstellingen en bedrijven.

Tabel 5 geeft het initieel budget 2016 per kredietlijn weer.

FWO krijgt de meeste middelen, in totaal 331,597 miljoen euro. In BA 2015 kreeg het FWO slechts 174,213 miljoen euro. Dit verschil is te verklaren doordat vanaf 2016 het FWO is uitgebreid met de ex-IWT lijnen voor strategisch basisonderzoek, voor toegepast biomedisch onderzoek, en met de doctoraatsbeurzen strategisch onderzoek en de Herculesmiddelen. Bovendien worden de beleidsmiddelen voor FWO vanaf 2016 in de begroting opgenomen als machtigingen.

De basisallocatie "FWO-werking" is nieuw en omvat personeels-, werkings- en investeringskosten. Tot vorig jaar zaten deze middelen in de FWO basistoelage. Deze kredietlijn wordt gecategoriseerd als W&T. Tot vorig jaar was het moeilijk om de werkingskosten van het FWO af te zonderen en werd de volledige basisallocatie als O&O gelabeld. De andere kredietlijnen voor FWO, in totaal voor 320,79 miljoen euro, kunnen omgezet worden naar de oude kredietlijnen voor FWO: de basistoelage 167,138 miljoen euro (145,231 BA 2015), voor Odysseus 57,786 miljoen euro (11,019 BA 2015), voor Big Science geen middelen (3,75 BA 2015), voor internationale samenwerking 7,075 miljoen euro (2,749 BA 2015). Voor Odysseus en internationale samenwerking wordt het totaalbedrag in 2016 ingeschreven, terwijl deze nieuwe oproepen over meerdere jaren lopen. Voor Big Science is er dit jaar geen oproep voorzien. Daarnaast zitten in deze ruim 320 miljoen euro de middelen voor oude IWT lijnen en Hercules: voor strategisch basisonderzoek: 39,94 miljoen euro, voor doctoraatsbeurzen strategisch basisonderzoek 8,04 miljoen euro, voor toegepast biomedisch onderzoek 14,243 miljoen euro en voor Hercules 26,571 miljoen euro.

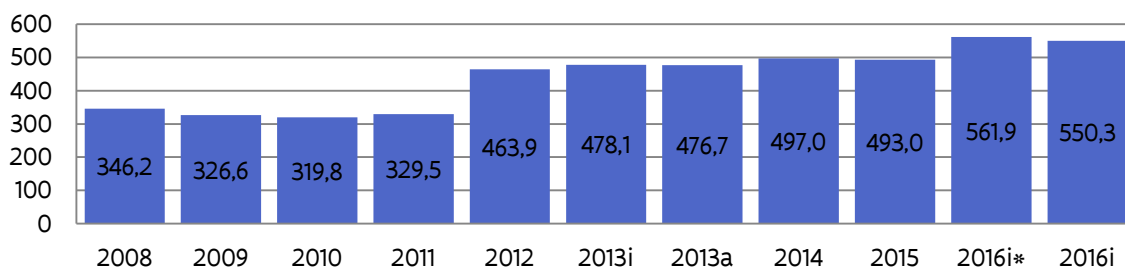
De **Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF)** aan de universiteiten krijgen in totaal ruim 155,8 miljoen euro. De tweede grootste begrotingspost is dan ook de basissubsidie voor BOF. De Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF) aan de universiteiten krijgen in totaal ruim 155,8 miljoen euro. Deze is in vergelijking met 2015 met ruim 8 miljoen euro toegenomen, tot een bedrag van 128,518 miljoen euro. Deze kredietlijn bevat sinds 2016 echter de middelen voor bijkomende ZAP. Tot BA 2015 werden deze middelen op een aparte kredietlijn vastgelegd (7,378 miljoen euro in BA 2015). Voor beide kredietlijnen samen bedraagt de toename ruim 0,6 miljoen euro. Voor de kredietlijn voor het Methusalem-programma wordt 18,110 miljoen euro vastgelegd bij begrotingsopmaak 2016. Dit budget blijft constant ten opzichte van BA 2015. Het Methusalem-programma richt zich op het behoud van wetenschappelijk talent door het toekennen van langetermijnfinanciering aan excellente Vlaamse onderzoekers. Het gaat hier om ad personam toegekende excellentiefinanciering. Het krediet voor het tenure track-stelsel blijft bij begrotingsopmaak 2016 constant t.o.v. BA 2015 (9,136 miljoen euro). Door de invoering van het tenure track-stelsel krijgen een beperkt aantal uitmuntende postdoctorale onderzoekers de mogelijkheid om op

het niveau van docent gedurende vijf jaar zelfstandig onderzoek te verrichten. Na een positieve evaluatie kunnen deze personen zonder vacature onmiddellijk worden aangesteld als ZAP-kader.

TABEL 5 KREDIETLIJNEN 2016 (INITIEEL) VAN HET PROGRAMMA WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK - EXCELLENTIE VOOR ALLES (KREDIETEN IN MILJOEN EURO)

Omschrijving	O&O	O&V	W&T	WIB krediet
Actieplan "Menselijk kapitaal voor Wetenschap, Technologie en Innovatie"	0,000	0,000	4,000	4,000
Subsidies voor post-initieel onderwijs: AMS, ORPHEUS, VLERICK	1,043	0,000	0,000	1,043
BOF: Methusalem-programma	18,110	0,000	0,000	18,110
BOF: subsidie voor de universiteiten	128,518	0,000	0,000	128,518
BOF: tenure track-stelsel aan de universiteiten	9,136	0,000	0,000	9,136
FWO – werking	0,000	0,000	10,803	10,803
FWO Fundamenteel Onderzoek	226,792	0,000	0,000	226,792
FWO investeringen (middel)zware en bijzondere onderzoeksinfrastructuur (ex-Herculesmiddelen)	26,571	0,000	0,000	26,571
FWO Klinisch Wetenschappelijk Onderzoek (inclusief oude IWT-lijn: steun aan toegepast biomedisch onderzoek met een primair maatschappelijke finaliteit)	19,451	0,000	0,000	19,451
FWO Strategisch Basisonderzoek (oude IWT-lijn: Strategisch basisonderzoek)	47,980	0,000	0,000	47,980
IOF - Industrieel Onderzoeksfonds Vlaanderen	27,019	0,000	0,000	27,019
Plantentuin Meise	10,331	0,000	0,000	10,331
Plantentuin Meise (FFEU)	2,206	0,000	0,000	2,206
Subsidie aan de Europacollege voor United Nations University (UNU) in het kader van het programma Regionale Integratiestudies	0,768	0,000	0,000	0,768
Subsidie aan de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten (KVAB)	0,436	0,000	0,653	1,089
Subsidie aan de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde in Antwerpen (KMDA)	0,817	0,000	0,000	0,817
Subsidie aan de universitaire interfacediensten	0,000	0,000	2,918	2,918
Subsidie aan het Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring (ECCOM)	2,128	0,000	0,000	2,128
Subsidie aan het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)	3,018	0,000	0,000	3,018
Subsidie aan het Vlaams Instituut voor de Zee voor investeringsuitgaven	1,090	0,000	0,000	1,090
Subsidie aan UNESCO voor de ondersteuning van het Vlaams UNESCO-Trustfonds wetenschappen	1,384	0,000	0,000	1,384
Subsidies in het kader van internationale wetenschappelijke en innovatiesamenwerking	0,929	0,000	0,000	0,929
Subsidie voor het verrichten van wetenschappelijk onderzoek door het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG)	1,990	0,000	0,000	1,990
Uitgaven in het kader van internationale wetenschappelijke samenwerking	0,058	0,000	0,000	0,058
Uitgaven m.b.t. de conceptie, voorbereiding en uitvoering van acties met betrekking tot wetenschap en innovatie	0,000	0,000	0,970	0,970
Uitgaven m.b.t. de inventarisatie en valorisatie van het wetenschappelijk en technologisch onderzoek	0,000	0,000	0,190	0,190
Uitgaven ter bevordering van de Vlaamse Informatiemaatschappij in het kader van de Lissabon-strategie	0,000	0,000	1,000	1,000
Totaal (volgens nieuwe begrotingsindeling)	529,775	0,000	20,534	550,309
IWT: bevordering van technologietransfer en onderzoek door instellingen van hoger onderwijs (<i>nu in programma EC- Hermesfonds</i>)	9,611	0,000	0,000	9,611
IWT: wetenschappelijk en technologisch onderzoek met landbouwkundig doel (<i>nu in programma EC- Hermesfonds</i>)	10,317	0,000	0,000	10,317
Min IWT doctoraatsbeurzen (nu in FWO vorig jaar in programma EF)	-8,360	0,000	0,000	-8,360
Totaal (volgens oude begrotingsindeling 2015)	541,343	0,000	20,534	561,877

FIGUUR 13 MIDDELEN VOOR HET WETENSCHAPS-EN INNOVATIEBELEID UIT HET PROGRAMMA WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK – EXCELLENTIE VOOR ALLES (PROG EE) 2008-2016i (MILJOEN EURO)

2016i* is volgens oude begrotingsindeling 2015 (inclusief ex-iwt maatregelen tetra en landbouwkundig onderzoek; exclusief ex-IWT maatregel doctoraatsbeurzen) – 2016i is volgens nieuwe begrotingsindeling

Figuur 13 toont de evolutie van de kredieten voor het wetenschaps- en innovatiebeleid uit het begrotingsprogramma wetenschappelijk onderzoek - excellentie voor alles van 2008 tot 2016i. Voor 2016i worden de middelen zowel voorgesteld zoals nu in de begroting (550,309 miljoen euro) als zoals teruggerekend naar de oude indeling (561,877 miljoen euro). Dit lijkt een sterke toename tegenover 2015, maar dit is gedeeltelijk te wijten aan FWO dat vanaf 2016 is overgeschakeld op machtigingen.

7.1.2. Programma Meer innovatie, kenniscreatie en kennisvalorisatie (PROG EF)

TABEL 6 KREDIETLIJNEN 2016 (INITIEEL) VAN HET PROGRAMMA MEER INNOVATIE, KENNISCREATIE EN KENNISVALORISATIE (KREDIETEN IN MILJOEN EURO)

Omschrijving	O&O	O&V	W&T	WIB krediet
Subsidie aan IMEC	47,732	0,000	0,000	47,732
Subsidie aan iMinds	28,499	0,000	0,000	28,499
Subsidie aan IMEC en VIB in het kader van de NERF-activiteiten	0,866	0,000	0,000	0,866
Dotatie aan VITO	38,692	0,000	0,000	38,692
Dotatie aan VITO voor de financiering van de referentietaken	8,46	0,000	0,000	8,46
Subsidie aan VIB	44,565	0,000	0,000	44,565
Subsidie aan Flanders Make	13,22	0,000	0,000	13,22
Totaal (volgens nieuwe begrotingsindeling 2016)	182,034	0,000	0,000	182,034
IWT: doctoraatsbeurzen (nu in programma EE- FWO)	8,360	0,000	0,000	8,360
IWT: Vastleggingsmachtiging ter ondersteuning van acties van technologische innovatie op initiatief van de Vlaamse Regering (nu in programma EC- Hermesfonds)	0,065	0,000	0,000	0,065
IWT: Vastleggingsmachtiging voor projecten op initiatief van de bedrijven en innovatie samenwerkingsverbanden (nu in programma EC- Hermesfonds)	158,923	0,000	0,000	158,923
IWT: toekennen van specialisatiebeurzen en doctoraatsbeurzen in het kader van het Baekeland-programma (nu in programma EC- Hermesfonds)	31,906	0,000	0,000	31,906
IWT: projecten lichte structuren (nu in programma EC- Hermesfonds)	24,634	0,000	0,000	24,634
IWT: innovatiecentra (nieuw sinds 2016) (nu in programma EC- Hermesfonds)	4,429	0,000	0,000	4,429
IWT: Ondersteuning van de Vlaamse deelname aan de Europese programma's (VCP-werking) (nu in programma EA - VLAIO)	0,022	0,000	0,000	0,022
IWT: Vastlegging voor studie- en expertisep opdrachten t.b.v. het VIN (Vlaams Innovatie Netwerk) (nu in programma EA - VLAIO)	0,283	0,000	0,000	0,283
IWT: Werking (nu in programma EA - VLAIO)	0,000	0,000	9,55	9,55
Totaal (volgens oude begrotingsindeling 2015)	410,656	0,000	9,550	420,206

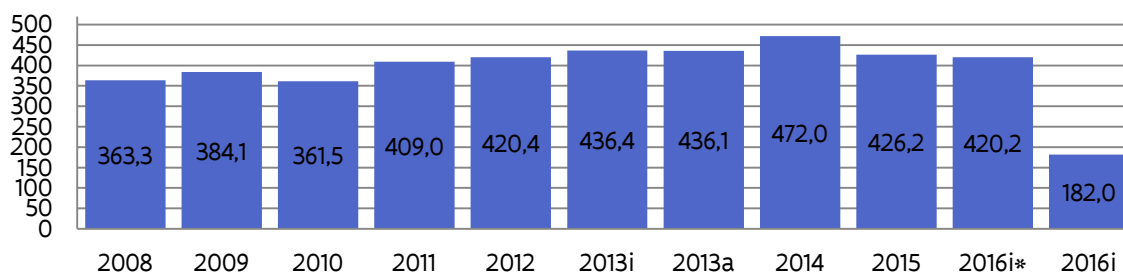
Het programma “Meer innovatie, kenniscreatie en kennisvalorisatie” versterkt het technologisch basisonderzoek en genereert zo extra kennis gericht op het bedrijfsleven. Daarnaast wordt meer technologische innovatie in de Vlaamse bedrijven beoogd. Om stand te houden in de huidige competitieve globale economie moeten bedrijven voortdurend streven naar verbeterde of nieuwe diensten, producten en processen. De ontwikkeling en verwerving van technologie speelt hierbij een cruciale rol. Het programma valt onder het beheer van het Departement EWI.

Tabel 6 toont de kredietlijnen van dit programma. Dit programma bevat de middelen voor **de vijf strategische onderzoekscentra (SOC's): IMEC, VITO, VIB, iMinds en Flanders Make**. Ten opzichte van BA 2015 stijgen deze middelen.

Traditioneel vallen ook heel wat IWT lijnen onder dit programma. Vanaf begrotingsopmaak 2016 behoren deze hier niet meer toe. Om de vergelijkbaarheid met het verleden te maximaliseren, worden ze hier wel weergegeven en hun nieuwe bestemming vermeld. De belangrijkste verandering is het uitdoven van de lijn vastleggingsmachtiging ter ondersteuning van acties voor technologische innovatie op initiatief van de Vlaamse Regering. Verder is er vanaf begrotingsopmaak 2016 een aparte lijn voor innovatiecentra.

Figuur 14 toont de evolutie van de kredieten voor het wetenschaps- en innovatiebeleid uit het begrotingsprogramma ‘Meer innovatie, kenniscreatie en kennisvalorisatie’ van 2008 tot 2016i. Voor 2016i worden de middelen voorgesteld zoals nu in de begroting (182,034 miljoen euro) en gecorrigeerd naar de oude indeling (420,206 miljoen euro). Ondanks de bijkomende middelen voor de SOC's is er een lichte daling ten opzichte van de definitieve begroting 2015.

FIGUUR 14 MIDDELEN VOOR HET WETENSCHAPS-EN INNOVATIEBELEID UIT HET PROGRAMMA MEER INNOVATIE, KENNISCREATIE EN KENNISVALORISATIE (PROG EF) 2008-2016i (MILJOEN EURO)

2016i* is volgens oude begrotingsindeling 2015 (inclusief ex-IWT maatregelen opgenomen in Tabel 6) – 2016i is volgens nieuwe begrotingsindeling 2016

7.1.3. Programma Een groter draagvlak voor creativiteit, wetenschap en technologie (PROG EG)

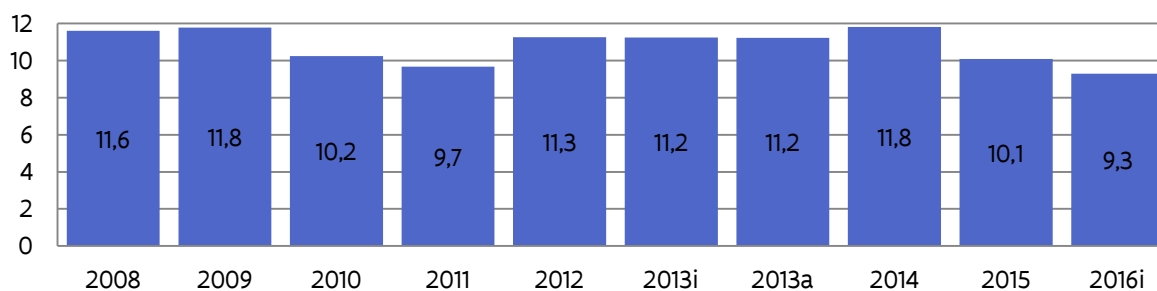
De algemene beleidslijnen voor het programma “Een groter draagvlak voor creativiteit, wetenschap en technologie” zijn het stimuleren van de ondernemerscreativiteit en wetenschapsvoorlichting. Men wil met name de ontwikkeling van het Vlaams economisch weefsel aanzwengelen en het ondernemen stimuleren en aantrekkelijker maken voor bestaande en nieuwe doelgroepen. Via wetenschapsvoorlichting wil men het maatschappelijk draagvlak van het wetenschappelijk en technologisch innovatiebeleid in Vlaanderen versterken. Het programma valt onder het beheer van het departement EWI.

TABEL 7 KREDIETLIJNEN 2016 (INITIEEL) VAN HET PROGRAMMA EEN GROTER DRAAGVLAK VOOR CREATIVITEIT, WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE (KREDIETEN IN MILJOEN EURO)

Omschrijving	O&O	O&V	W&T	WIB krediet
Popularisering van wetenschap, techniek en technologische innovatie	0,000	0,000	1,072	1,072
Subsidies allerhande met betrekking tot de bekendmaking van het wetenschapsbeleid en het wetenschappelijk onderzoek aan structurele partners	0,000	0,000	2,000	2,000
Subsidie aan de stichting Flanders Technology International (FTI)	0,000	0,000	4,158	4,158
Subsidies voor de expertisecellen voor de popularisering van wetenschap, techniek en technologische innovatie in de schoot van de associaties	0,000	0,000	1,742	1,742
Subsidie aan Society Roger Van Overstraete	0,000	0,000	0,315	0,315
Totaal	0.000	0,000	9.287	9.287

Tabel 7 toont hoe het budget verspreid is over vijf basisallocaties. Het veranderde EWI landschap heeft geen effect op het programma EG. Figuur 15 toont de evolutie van de kredieten onder het begrotingsprogramma 'Een groter draagvlak voor creativiteit, wetenschap en technologie' van 2008 tot 2016. Bij begrotingsopmaak 2016 bedraagt het budget onder dit begrotingsprogramma voor het wetenschaps- en innovatiebeleid 9,287 miljoen euro. In vergelijking met de definitieve begroting 2015 zijn de vastgelegde middelen nagenoeg hetzelfde gebleven (besparing van 800.000 euro op wetenschaps- en innovatiebudget).

FIGUUR 15 MIDDELEN VOOR HET WETENSCHAPS-EN INNOVATIEBELEID UIT HET PROGRAMMA EEN GROTER DRAAGVLAK VOOR CREATIVITEIT, WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE (PROG EG) 2008-2016i (MILJOEN EURO)

7.1.4. Programma Duurzaam economisch weefsel, het faciliteren van ondernemerschap (PROG EC)

Tabel 8 geeft een overzicht van de kredietlijnen onder programma EC die belangrijk zijn voor het wetenschaps- en innovatiebeleid. Op het steunpunt economie en ondernemen na valt dit programma onder het beheer van VLAIO. In het verleden werd ervan uitgegaan dat 20% van het budget voorzien voor de ecologiepremie gebruikt wordt voor O&O. Bij begrotingsopmaak 2016 betekent dit dat 3,213 miljoen euro vanuit de ecologiepremie in O&O geïnvesteerd wordt.

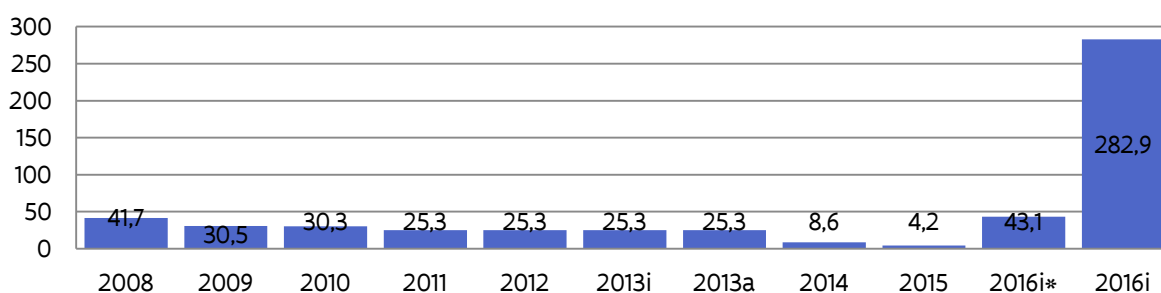
Bij begrotingsopmaak 2016 werden er twee provisies voorzien vanuit het Hermesfonds. De provisie 'opstap economie en bedrijfsleven' bedraagt in totaal 5 miljoen euro recurrente middelen. Van deze provisie wordt 1,5 miljoen euro voorzien voor I-minds en 550.000 euro voor Flanders DC. De provisie voor 'investeringen in O&O en bedrijfsleven' is in totaal goed voor 90 miljoen eenmalige investeringen. Hiervan wordt zeker 31,801 miljoen euro besteed aan O&O (EnergyVille: 4,5 miljoen; Flanders DC: 650.000; vier excellente onderzoeksinfrastructuren: 11,801 miljoen; interuniversitair centrum protontherapie: 5 miljoen; Flanders Make: 5 miljoen; ICON projecten Flanders Make: 3,5 miljoen; Fisch: 1,350 miljoen). Voor innovatiestages wordt 5,5 mio € uitgetrokken (O&V).

TABEL 8 KREDIETLIJNEN 2016 (INITIEEL) VAN HET PROGRAMMA DUURZAAM ECONOMISCH WEEFSEL, HET FACILITEREN VAN ONDERNEMERSCHAP (KREDIETEN IN MILJOEN EURO)

Omschrijving	O&O	O&V	W&T	WIB krediet
Ecologiepremie	3,213	0,000	0,000	3,213
Steunpunt Economie en Ondernemen	0,500	0,000	0,000	0,000
Provisie 'opstap economie en bedrijfsleven'	2,050	0,000	0,000	2,050
Provisie voor 'investerings in O&O en het bedrijfsleven'	31,801	5,500	0,000	37,301
Totaal (volgens oude begrotingsindeling 2015)	37,564	5,500	0,000	43,064
IWT: bevordering van technologietransfer en onderzoek door instellingen van hoger onderwijs	9,611	0,000	0,000	9,611
IWT: wetenschappelijk en technologisch onderzoek met landbouwkundig doel	10,310	0,000	0,000	10,310
IWT: Vastleggingsmachtiging ter ondersteuning van acties van technologische innovatie op initiatief van de Vlaamse Regering	0,065	0,000	0,000	0,065
IWT: Vastleggingsmachtiging voor projecten op initiatief van de bedrijven en innovatie samenwerkingsverbanden	158,923	0,000	0,000	158,923
IWT: toekennen van specialisatiebeurzen en doctoraats-beurzen in het kader van het Baekeland-programma	31,906	0,000	0,000	31,906
IWT: project lichte structuren	24,634	0,000	0,000	24,634
IWT: innovatiecentra (nieuw sinds 2016)	4,429	0,000	0,000	4,429
Hermesprovisie voor ex-IWT maatregelen	239,878	0,000	0,000	239,878
Totaal (volgens nieuwe begrotingsindeling 2016)	277,442	5,500	0,000	282,942

Vanaf begrotingsopmaak 2016 worden vanuit het Hermesfonds een reeks oude IWT maatregelen gefinancierd. Voor deze ex-IWT lijnen is er in totaal 239,89 miljoen euro vastgelegd vanuit het Hermesfonds (zie hierboven Tabel 4). De middelen werden reeds besproken bij het programma waartoe ze de voorbije jaren behoorden en worden in Tabel 8 opgesomd.

FIGUUR 16 MIDDELEN VOOR HET WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID UIT HET PROGRAMMA "DUURZAAM ECONOMISCH WEEFSEL, HET FACILITEREN VAN ONDERNEMERSCHAP (PROG EC) 2008-2016i" (MILJOEN EURO)

2016i* is volgens oude begrotingsindeling 2015 – 2016i is volgens nieuwe begrotingsindeling 2016 (inclusief IWT programma's opgenomen in Tabel 8)

In vergelijking met voorgaande jaren werd de subsidie aan het steunpunt voor ondernemen en economie toegevoegd. Dit werd retroactief toegepast.

Figuur 16 toont de evolutie van de middelen die vanuit het Hermesfonds besteed worden aan O&O. De voorbije jaren werd telkens 20% van de ecologiepremie beschouwd als O&O, zo ook in 2016i*. Deze premie nam sterk af de voorbije jaren. Door de nieuwe structuur van het beleidsdomein is er onder programma EC echter een groot aandeel van O&O middelen bijgekomen (duidelijk in 2016i).

7.1.5. Programma Apparaat (PROG EA)

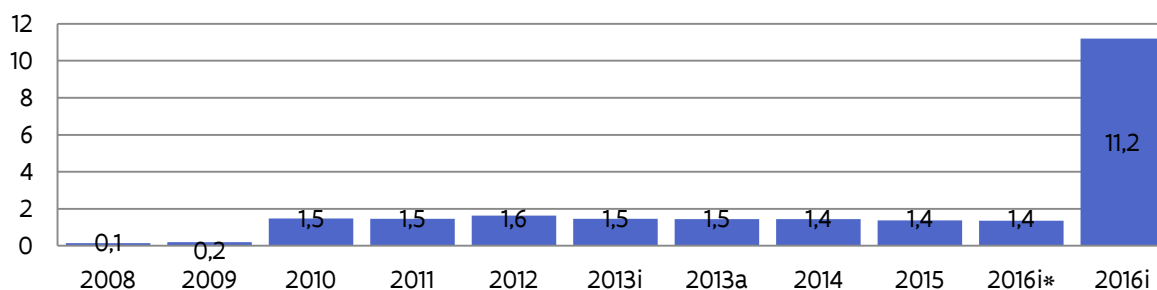
Tabel 9 geeft een overzicht van de kredietlijnen onder programma EA relevant voor het wetenschaps- en innovatiebeleid. De middelen ter financiering van het programma "Apparaat" omvatten zoals de voorbije jaren de middelen voor communicatie (118.000 euro). Deze middelen blijven constant ten opzichte van de definitieve begroting 2015. Figuur 17 toont de evolutie vanaf 2008.

Vanaf begrotingsopmaak 2016 worden een aantal oude IWT lijnen gefinancierd door VLAIO en behoren daardoor tot het programma EA. Het gaat om een budget van 9,85 miljoen euro (zie hierboven Tabel 4). De middelen werden reeds besproken bij het programma waartoe ze de voorbije jaren behoorden.

TABEL 9 KREDIETLIJNEN 2016 (INITIEEL) VAN HET PROGRAMMA APPARAAT (KREDIETEN IN MILJOEN EURO)

Omschrijving	O&O	O&V	W&T	WIB krediet
Communicatiebeleid	0,000	0,000	0,118	0,118
Adviesraad VRWI	0,000	0,000	1,234	1,234
Totaal (volgens oude begrotingsindeling 2015)	0,000	0,000	1,352	1,352
IWT: Ondersteuning van de Vlaamse deelname aan de Europese programma's (VCP-werking)	0,022	0,000	0,000	0,022
IWT: Vastlegging voor studie- en expertiseopdrachten t.b.v. het VIN (Vlaams Innovatie Netwerk)	0,283	0,000	0,000	0,283
IWT: Werking	0,000	0,000	9,550	9,550
VLAIO middelen voor ex-IWT maatregelen	0,305	0,000	9,550	9,855
Totaal (volgens nieuwe begrotingsindeling 2016)	0,305	0,000	10,902	11,207

FIGUUR 17 MIDDELEN VOOR HET WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID UIT HET PROGRAMMA APPARAAT (PROG EA) 2008-2016i (MILJOEN EURO)

2016i* is volgens oude begrotingsindeling 2015 – 2016i is volgens nieuwe begrotingsindeling 2016 (inclusief ex-IWT kredietlijnen voor VCP, VIN en werking)

7.1.6. Totaal budget beleidsdomein EWI over de vijf programma's

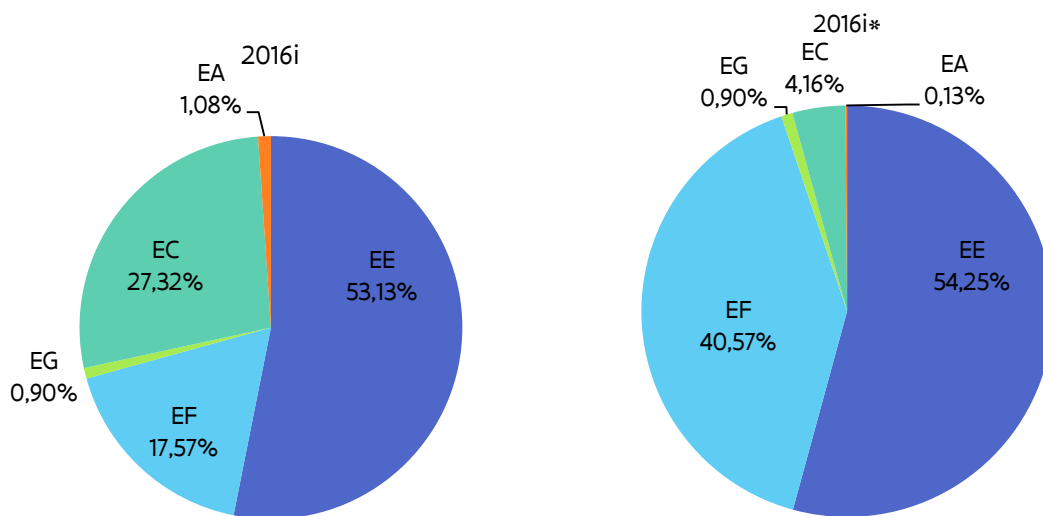
Figuur 18 en Tabel 10 tonen de verdeling van de vastgelegde middelen voor het eigenlijk wetenschaps- en innovatiebeleid van het beleidsdomein EWI over de verschillende programma's:

- EE: Wetenschappelijk onderzoek – Excellentie voor alles,
- EF: Meer innovatie, kenniscreatie en kennisvalorisatie,
- EG: Een groter draagvlak voor creativiteit, wetenschap en technologie,
- EA: Apparaatskredieten,
- EC: Een duurzaam economisch weefsel, het faciliteren van ondernemerschap.

Van het totale budget maakt het programma EE meer dan de helft uit, volgens de oude programma-indeling 54% en volgens de nieuwe 53%. Opgeteld met het programma EF ligt dit aandeel rond de 94% volgens de oude programma-indeling. Volgens de nieuwe begrotingsindeling wordt het aandeel van programma EC groter (financiering van oude IWT lijnen uit het Hermesfonds), terwijl het aandeel van programma EF afneemt. De doelstelling van de oude IWT-lijnen blijft echter dezelfde, namelijk innovatie.

Indien de doelstelling van de middelen van het eigenlijk wetenschaps- en innovatiebeleid van het beleidsdomein EWI besproken worden, kan dus beter de indeling gebruikt worden vergelijkbaar met de voorbije jaren.

FIGUUR 18 PROCENTUELE VERDELING VAN DE MIDDELEN VOOR HET WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID 2016 (INITIEEL) VAN HET BELEIDSDOMEIN EWI (2016i: VOLGENS DE NIEUWE BEGROTINGSINDELING 2016– 2016i*: VOLGENS DE OUDE BEGROTINGSINDELING 2015)

TABEL 10 VERDELING VAN DE MIDDELEN VOOR HET WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID 2016 INITIEEL IN HET BELEIDSDOMEIN EWI (MILJOEN EURO; 2016i: VOLGENS DE NIEUWE BEGROTINGSINDELING 2016– 2016i*: VOLGENS DE OUDE BEGROTINGSINDELING 2015)

	2016i				2016i*			
	O&O	O&V	W&T	WIB	O&O	O&V	W&T	WIB
EE	529,78	0,00	20,53	550,31	541,34	0,00	20,53	561,88
EF	182,03	0,00	0,00	182,03	410,66	0,00	9,55	420,21
EG	0,000	0,00	9,29	9,29	0,000	0,00	9,29	9,29
EC	277,44	5,50	0,00	282,94	37,56	5,50	0,00	43,06
EA	0,31	0,00	10,90	11,21	0,00	0,00	1,35	1,35
Totaal	989,56	5,50	40,72	1035,79	989,56	5,50	40,72	1035,79

TABEL 11 VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE BEGROTINGSMIDDELEN VOOR HET WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID 2016, INITIEEL IN HET BELEIDSDOMEIN EWI (IN MILJOEN EURO) VOOR DEPARTEMENT EN VLAIO

	O&O		O&V		W&T		WIB (totaal)	
	EWI	VLAIO/ Hermes fonds	EWI	VLAIO/ Hermes fonds	EWI	VLAIO/ Hermes fonds	EWI	VLAIO/ Hermes fonds
EE	529,78	0,00	0,00	0,00	20,53	0,00	550,40	0,00
EF	182,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	182,03	0,00
EG	0,00	0,00	0,00	0,00	9,29	0,00	9,29	0,00
EC	0,50	276,94	0,00	5,50	0,00	0,00	0,50	282,44
EA	0,00	0,31	0,00	0,00	1,35	9,55	1,35	9,86
Totaal	712,31	277,25	0,00	5,50	31,17	9,55	743,48	292,30

7.2. Wetenschapsbeleid gefinancierd door het beleidsdomein OV

Het wetenschapsbeleid uit het beleidsdomein Onderwijs en Vorming (OV) omvat in hoofdzaak de werkingsuitkeringen aan de universiteiten, alsook de aanvullende werkingsmiddelen en andere toelagen aan de universiteiten en aan 'gelijkgestelde' instellingen. Deze kredietlijnen zitten vervat in het begrotingsprogramma "Financiering van het Hoger Onderwijs".

TABEL 12 KREDIETLIJNEN 2016 (INITIEEL) VOOR HET WETENSCHAPSBELEID VAN HET BELEIDSDOMEIN ONDERWIJS EN VORMING (KREDIETEN IN MILJOEN EURO)

Omschrijving	O&O	O&V	W&T	WIB
Werkingsuitkering aan de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO)	0,000	0,000	2,409	2,409
Subsidie aan de Antwerp Management School	0,250	0,749	0,000	0,998
Subsidie aan de Vlerick Leuven Gent Management School	0,483	1,448	0,000	1,930
Werkingsuitkeringen Hoger Onderwijs	207,713	623,137	0,622	831,473
Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek	16,900	0,000	0,000	16,900
Subsidies in het kader van de versterking van de onderzoeks-betrokkenheid van de academische opleidingen aan de hogescholen	55,884	0,000	0,000	55,884
Aanvullende werkingsmiddelen hoger onderwijs in Brussel	2,080	6,241	0,000	8,321
Bijdrage wettelijke en conventionele werkgeversbijdragen universiteiten	6,410	19,229	0,000	25,638
Subsidie aan de Universiteit Antwerpen ten bate van het Instituut voor Ontwikkelingsbeleid en Beheer (IOB)	0,538	1,615	0,000	2,153
Subsidie aan de Universiteit Antwerpen ten behoeve van het Instituut voor Joodse Studies (IJS)	0,043	0,130	0,000	0,173
Subsidie aan de Vrije Universiteit Brussel ten behoeve van het Instituut voor Europese Studiën (IES)	0,482	1,445	0,000	1,927
Subsidie verleend aan het Instituut voor Tropische Geneeskunde 'Prins Leopold' in Antwerpen	2,632	7,895	0,000	10,526
Subsidie aan de evangelische theologische faculteit en de faculteit protestantse godsgelerdheid	0,217	0,651	0,000	0,868
Subsidiëring open hoger onderwijs	0,000	0,623	0,000	0,623
Toelage associaties	0,135	0,404	0,000	0,539
Kapitaaloverdrachten voor onroerende investeringen universitair onderwijs	7,160	21,480	0,000	28,640
Kapitaaloverdrachten voor onroerende investeringen ITG	0,169	0,508	0,000	0,677
Toelagen studentenvoorzieningen voor het hoger onderwijs	0,000	0,000	0,000	0,000
Werkingsmiddelen Vlaamse autonome hogere zeevaartschool	1,179	3,536	0,000	4,715
Investeringsmiddelen en eigenaarsonderhoud hogere zeevaartschool	0,049	0,146	0,000	0,194
Eigenaarsonderhoud Vlaamse autonome hogescholen	0,199	0,598	0,000	0,797
Investerings hoger onderwijs	7,470	22,411	0,000	29,881
cofinanciering "Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen"	1,529	0,000	0,000	1,529
Algemene werkingskosten - Beleidsvoorbereiding, beleidsondersteuning en beleidsevaluatie	1,913	0,000	0,038	1,950
Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (OBPWO)	1,527	0,000	0,000	1,527
Totaal	314,960	712,243	3,069	1 030,272

Vanuit OV is bijna 1.030 miljoen euro voorzien voor wetenschapsbeleid. Hiervan is er bij conventie (25% werkingsuitkeringen Hoger Onderwijs = O&O) bijna 315 miljoen te catalogeren als O&O, bijna 713 miljoen euro voor O&V en 3 miljoen euro voor W&T. Dit betekent dat de middelen voor wetenschapsbeleid afnemen ten opzichte van de definitieve begroting 2015. Tabel 12 somt de kredietlijnen op van het wetenschapsbeleid uit het beleidsdomein OV. Vanaf begrotingsopmaak 2016 is er een nieuwe kredietlijn voor praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek, deze vervangt de kredietlijn projectmatig wetenschappelijk onderzoek.

Figuur 19 toont de evolutie van de middelen voor wetenschapsbeleid vanuit het beleidsdomein OV. Bij begrotingsopmaak 2016 is er een opstap in het kader van de integratie binnen het hoger onderwijs van 15,9 miljoen euro. Verder is sinds begrotingsopmaak 2016 de dotatie aan de Antwerp Management School vanuit het departement financiën en begroting overgeheveld naar het beleidsdomein Onderwijs en Vorming. Daarnaast zijn er echter enkele besparingen. Zo is er een daling van de aanvullende onderzoeksmiddelen aan de universiteiten en hogescholen (met 564.000 euro) en van de aanvullende Brusselmiddelen (met 1 miljoen euro). Een technische bijstelling zorgt voor een afname van 70,841 miljoen euro. In 2015 werd éénmalig het krediet verhoogd met 10,8 miljoen euro door ESR-matige aanrekening van de 12e schijf ten behoeve van de universiteiten. Doordat deze schijf vanaf 2015 in hetzelfde jaar wordt betaald, vervalt deze correctie vanaf 2016.

FIGUUR 19 MIDDELEN VOOR HET WETENSCHAPSBELEID UIT HET BELEIDSDOMEIN OV (IN MILJOEN EURO)

7.3. Wetenschapsbeleid gefinancierd door de tien andere beleidsdomeinen

Het wetenschapsbeleid in de andere beleidsdomeinen omvat de wetenschappelijke beleidsinitiatieven waarvoor de bevoegdheid bij de beleidsdomeinen zelf ligt en dat er op gericht is het eigen beleid wetenschappelijk te ondersteunen en gestalte te geven.

TABEL 13 MIDDELEN VOOR WETENSCHAPSBELEID VAN DE ANDERE BELEIDSDOMEINEN 2016 INITIEEL (IN MILJOEN EURO)

	WIB	O&O	O&V	W&T
FB	30,17	30,17	0,00	0,00
LNE	39,68	22,57	0,00	17,11
LV	26,51	20,42	0,00	6,09
CJSM	20,09	2,68	0,00	17,41
RWO	18,40	8,20	0,00	10,20
WVG	7,22	4,28	0,14	2,71
MOW	3,71	1,43	0,00	2,28
KB	2,69	2,67	0,00	0,02
IV	1,30	0,07	0,00	1,23
WSE	1,23	1,23	0,00	0,00

7.3.1. Kanselarij en Bestuur (KB)

Sinds april 2015 bestaat de Vlaamse overheid uit 12 beleidsdomeinen. De voormalige beleidsdomeinen Dienst voor Algemeen Regeringsbeleid (DAR) en Bestuurszaken (BZ) zijn gefusioneerd tot het departement Kanselarij en Bestuur. Vanaf begrotingsopmaak 2016 stellen zij een gezamenlijke begroting op.

Bij begrotingsopmaak 2016 is ervanuit het departement Kanselarij en Bestuur een wetenschapsbudget van 2,689 miljoen euro voorzien. De Studiedienst van de Vlaamse Regering werd vanaf 1 januari 2016 onderdeel van het departement KB. In de loop van 2016 zal het departement KB van start gaan met een nieuw steunpunt bestuurlijke vernieuwing. Hiervoor wordt een budget van 445.000 euro vastgelegd. Bovendien werd 759.000 euro vastgelegd voor een kenniscentrum.

7.3.2. Financiën en Begroting (FB)

In het beleidsdomein FB is een wetenschapsbudget van 30,167 miljoen euro voorzien, dit gaat volledig naar O&O. Sinds 2016 is de subsidie aan de Antwerp Management School (AMS) die FB financierde overgeheveld naar het beleidsdomein OV. De wetenschapsfinanciering vanuit FB gaat naar het steunpunt Fiscaliteit en Begroting (167.000 euro) en een eenmalige investering van 30 miljoen euro voor imec Xpand (Beslissing Vlaamse Regering 8 juli 2016). Imec Xpand is een investeringsfonds getrokken door imec met als doel innovatieve bedrijven binnen de sector Internet of Things te creëren.

7.3.3. Internationaal Vlaanderen (IV)

Van de dotatie aan Toerisme Vlaanderen wordt een deel gespendeerd aan wetenschapsbeleid. In 2016 gaat het om een wetenschapsbudget van 1,297 miljoen euro waarvan 66.000 euro aan O&O besteed wordt en 1,231 miljoen euro aan W&T.

7.3.4. Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG)

In 2016 is er vanuit WVG een budget van 7,219 miljoen euro voorzien voor wetenschapsbeleid, waarvan 4,280 miljoen voor onderzoek en ontwikkeling. WVG financiert de dotatie aan het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid Louis Pasteur en de subsidies voor de erkende centra voor menselijke erfelijkheid, de Koninklijke Academie voor Geneeskunde en subsidies voor epidemiologisch onderzoek en indicatorenverzameling. Ook Kind en Gezin en het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap voorzien een luik wetenschappelijk onderzoek binnen de eigen begroting. Bovendien financiert WVG onderzoek naar welzijn, volksgezondheid en gezin en onderzoek in het kader van armoedebeleid.

7.3.5. Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSM)

In totaal voorziet het beleidsdomein CJSM bij begrotingsopmaak 2016 voor 20,091 miljoen euro aan middelen voor het wetenschapsbeleid, waarvan 2,681 miljoen voor O&O. Het grootste gedeelte van dit budget is voor de basisdotatie aan VRT waarvan 14,368 miljoen euro beschouwd wordt als W&T. Verder steunt het beleidsdomein het Vlaams Wetenschappelijk Instituut KMSKA, en zijn er middelen voorzien uit het programma Media: uitgaven voor media-innovatie, -educatie en -wijsheid. Vanaf 2016 is de steunpuntwerking vernieuwd, CJSM ondersteunt wetenschappelijke steunpunten en een jeugdonderzoeksplatform met een budget van 719.000 euro.

7.3.6. Landbouw en Visserij (LV)

Het beleidsdomein LV voorziet in 2016 globaal voor 26,514 miljoen euro aan middelen voor het wetenschapsbeleid, waarvan 20,423 miljoen voor onderzoek en ontwikkeling. Voor het Vlaams Wetenschappelijk Instituut ILVO is er in 2016 een budget voorzien van 22,691 miljoen euro (dotatie, wedden en toelagen). Het ILVO heeft als missie het uitvoeren en coördineren van beleidsonderbouwend wetenschappelijk onderzoek en de daaraan verbonden dienstverlening met het oog op een duurzame landbouw en visserij in economisch, ecologisch, sociaal en maatschappelijk perspectief. Ook op het programma Landbouw-, Visserij- en Plattelandsbeleid staan verscheidene kredietlijnen geïmputeerd waarmee wetenschapsbeleid wordt gefinancierd, zoals de subsidies aan praktijkcentra land- en tuinbouw, landbouwkamers, landbouwcomics, tuinbouwverenigingen, waarschuwingdiensten en subsidies in het belang van land- en tuinbouw. Bovendien is er nog de subsidie aan VLAM, het Vlaams Promotie-Centrum voor Agro- en Visserijmarketing.

7.3.7. Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE)

In 2016 staan in het beleidsdomein LNE in totaal voor 39,678 miljoen euro aan wetenschapskredieten geprogrammeerd, waarvan 22,570 miljoen voor O&O. LNE financiert onderzoek en andere wetenschappelijke activiteiten vanuit de algemene begroting (programma's Algemeen, Natuur, Bos en Groen) en het MINA-fonds (Fonds voor Preventie en Sanering inzake Milieu en Natuur). Het programma Toegepast Wetenschappelijk Onderzoek Leefmilieu of het TWOL-programma zorgt voor afstemming tussen de onderzoeksprojecten van de diverse afdelingen van Leefmilieu, Natuur en Energie, de Vlaamse openbare instellingen VLM, VMM en OVAM en het Vlaams Wetenschappelijk Instituut INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek). Voor INBO is in 2015 een budget van 14.388 miljoen euro voorzien. In 2016 (beslissing Vlaamse Regering 20 mei 2016) werd beslist om 3 miljoen euro te co-financieren vanuit het Vlaamse Energie Agentschap voor de uitbouw van EnergyVille.

7.3.8. Werk en Sociale Economie (WSE)

In 2016 voorziet het beleidsdomein WSE voor studies en onderzoek 1,228 miljoen euro. Het Vlaams Interuniversitair Onderzoeksnetwerk Arbeidsmarkttrappering, kortweg VIONA (BA JB0 JD100 1211), bevordert sinds 1994 het strategisch arbeidsmarktonderzoek in Vlaanderen. Dit onderzoeksnetwerk is een initiatief van de Vlaamse Regering en de Vlaamse sociale partners. De focus van VIONA ligt op concrete vraagstukken met betrekking tot het actuele werkgelegenheidsbeleid. WSE steunt onderzoek naar het faciliteren van de sociale economie voor een budget van 40.000 euro.

7.3.9. Mobiliteit en Openbare Werken (MOW)

Een budget van 3,707 miljoen euro is in 2016 voorzien voor financiering van het wetenschapsbeleid, waarvan 1,427 miljoen voor onderzoek. MOW financiert mobiliteitsstudies, mobiliteitsconvenants, onderzoek over havenmateries, uitgaven voor het Waterbouwkundig Laboratorium en Hydrologisch onderzoek, en onderzoek uit het Vlaams Infrastructuur Fonds (VIF).

7.3.10. Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend erfgoed (RWO)

In 2016 bedraagt het totaal wetenschapsbudget 18,399 miljoen euro, waarvan 8,199 miljoen voor O&O bestemd is. De belangrijkste kredietlijn is de dotatie aan het agentschap Onroerend Erfgoed VIOE.

7.4. Totaal: 'Horizontaal Begrotingsprogramma Wetenschaps- en Innovatiebeleid'

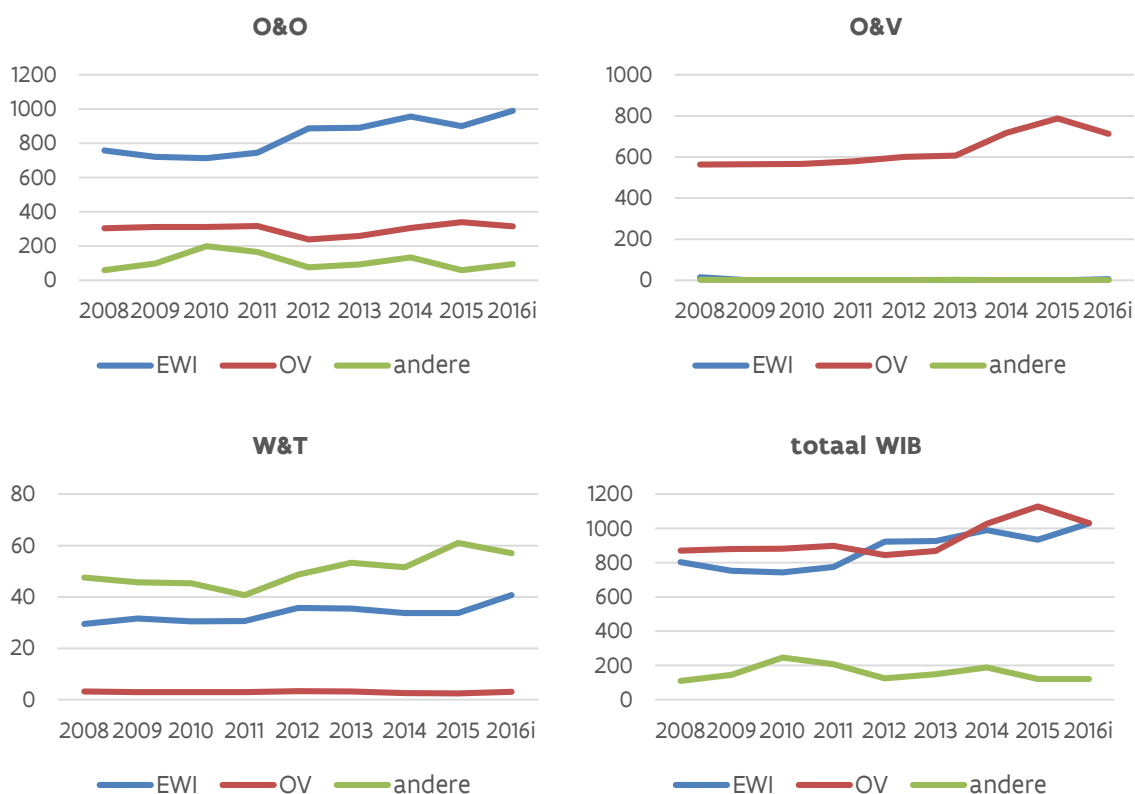
Het Horizontaal Begrotingsprogramma Wetenschaps- en Innovatiebeleid (HBPWIB) is het wetenschaps- en innovatiebeleid gefinancierd door de volledige Vlaamse overheid (zie Tabel 14). Het wetenschaps- en innovatiebeleid gefinancierd door EWI en OV vormen de hoofdmoot. Vooral voor het O&O beleid is het beleidsdomein EWI de belangrijkste financier (71%). Het beleidsdomein OV financiert 23% van het O&O beleid en de andere beleidsdomeinen 7%.

TABEL 14 AANDEEL VAN DE DRIE FINANCIERS IN HET HORIZONTAAL BEGROTINGSPROGRAMMA WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID (HBPWIB) (MILJOEN EURO EN PROCENTUEEL)

	O&O	O&V	W&T	totaal WIB
Wetenschaps- en innovatiebeleid vanuit het beleidsdomein EWI	989,563	5,500	40,723	1 035,786
	71%	1%	40%	47%
Wetenschapsbeleid vanuit het beleidsdomein OV	314,960	712,243	3,069	1 030,272
	23%	99%	3%	46%
Wetenschapsbeleid vanuit de andere beleidsdomeinen	93,712	0,143	57,048	150,988
	7%	0%	57%	7%
HBPWIB	1 398,235	717,886	100,840	2 217,046

Figuur 20 geeft een overzicht van de evolutie van het wetenschaps- en innovatiebeleid per financier (beleidsdomein EWI, beleidsdomein OV en de andere beleidsdomeinen samen). Hieruit blijkt dat inzake O&O financiering de middelen vanuit het beleidsdomein EWI toenemen, terwijl de financiering voor O&O vanuit OV en de andere beleidsdomeinen relatief constant blijft.

FIGUUR 20 EVOLUTIE VAN HET WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID PER FINANCIER (2008 - 2016i; IN MILJOEN EURO)

Analyse van het Horizontaal Begrotingsprogramma Wetenschaps- en Innovatiebeleid: 2,217 miljard €

8.1. Evolutie van het Horizontaal Begrotingsprogramma Wetenschaps- en Innovatiebeleid (HBPWIB)

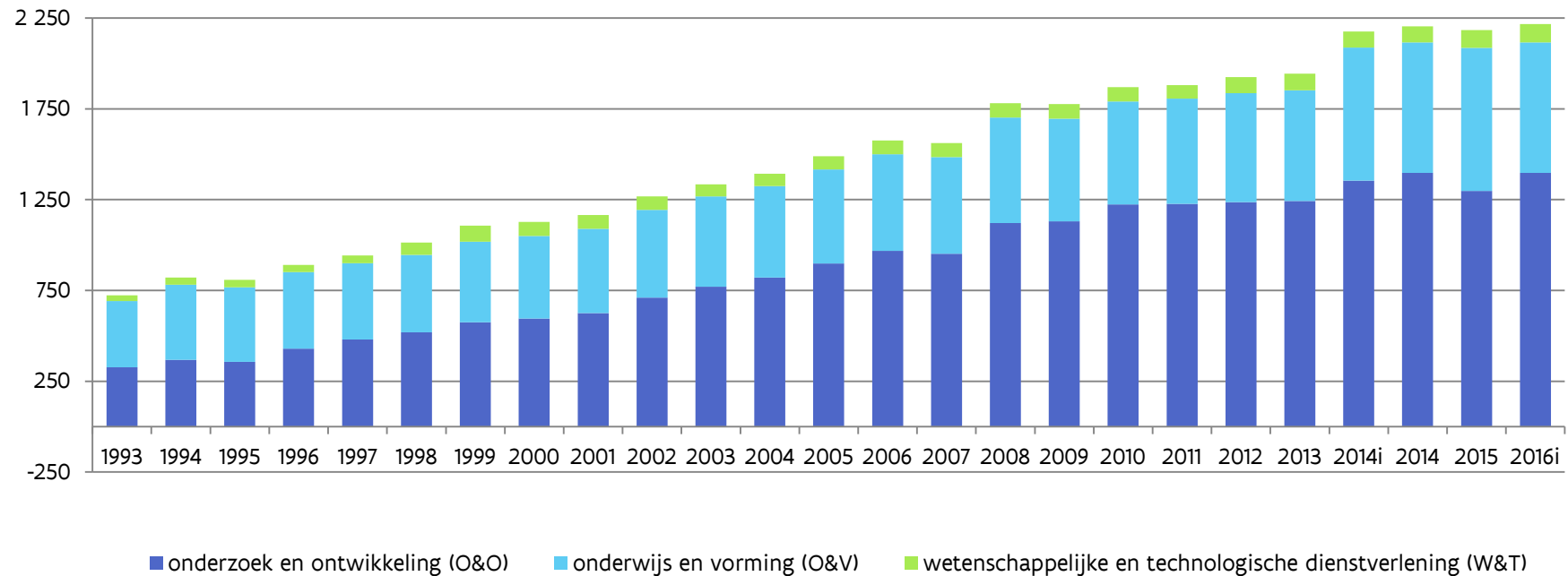
Tijdens de vorige legislatuur (2009 -2014) is het budget voor wetenschaps- en innovatiebeleid toegenomen. In 2009 was er initieel een structurele toename van het Vlaamse overheidsbudget voor wetenschap, technologie en innovatie met 29 miljoen euro en daarnaast een eenmalige kapitaalinjectie in IMEC via een herinvestering van de participatie in Finindus, ten bedrage van 35 miljoen euro. In 2010 waren grotere besparingen noodzakelijk. De middelen voor het HBPWIB namen desondanks toe door investeringen in het TINA-Fonds (100 miljoen) en Vinnof (20 miljoen), voor de opstart van een zaaikapitaalfonds in het kader van Flanders' Care (20 miljoen euro) en door middelen vanuit het FFEU (20 miljoen euro) voor de Proeftuin Elektrische Voertuigen, de archivering van audiovisueel materiaal, bodemsanering en het Vlaams Supercomputer Centrum. In 2011 nam de Vlaamse Regering de beslissing om meer te investeren in wetenschap en innovatie. In 2012 was er een totaal wetenschap- en innovatiebudget van 1,925 miljard euro beschikbaar, waarvan 1,236 miljard euro voor O&O. Een gedeelte van deze verhoging is enerzijds wel te wijten aan enkele eenmalige acties waaronder de investering in de cleanroom bij IMEC en anderzijds de nieuwe aanrekeningsregels in het kader van de inwerkingtreding van het Rekendecreet. In 2013 was een opstap ingeschreven van 32,5 miljoen aan recurrente middelen (voor BOF, FWO, IWT, IOF, ...) en van 30 miljoen aan eenmalige middelen voor SOFI 2 en cleanroom van IMEC. Het budget voor het HBPWIB bedroeg 1.944,05 miljoen euro waarvan 1.243,50 miljoen euro voor O&O.

In 2014 werd de stijgende evolutie verder gezet. Bij begrotingsopmaak werd er voor het HBPWIB een budget van 2.176,66 miljoen euro voorzien. Het aandeel voor O&O bedroeg 1.354,38 miljoen euro. Er werd in de begroting een opstap ingeschreven van 45 miljoen euro door het competitiviteitspact (waarvan 25 miljoen recurrent en 20 miljoen eenmalig), van 18,9 miljoen voor de integratie van het hoger onderwijs, van 10 miljoen euro voor SOFI I, en van 50 miljoen euro voor SOFI II. In de definitieve begroting 2014 bedraagt het wetenschapsbudget 2.206 miljoen euro waarvan 1.398 miljoen euro voor O&O bedoeld is.

In 2015 werd de stijgende trend doorbroken. Door de economische crisis en de zesde staatshervorming werd de Vlaamse regering verplicht keuzes te maken. De éénmalige investeringen vanuit 2014 werden niet herhaald. In de definitieve begroting bedraagt het wetenschaps- en innovatiebudget tot 2,185 miljard euro waarvan 1,298 miljard euro voor O&O.

Ten opzichte van 2015 stijgt het HBPWIB in 2016 tot **2,217 miljard euro, een historisch maximum**. Het budget voor onderzoek en ontwikkeling neemt toe. Het bedraagt ruim 1,398 miljard euro. Deze stijging is onder ander te danken aan de provisies in het Hermesfonds (provisie opstap: 2,05 miljoen en provisie investeringen: 37,301 miljoen) en aan de eenmalige investering voor imecXpand van 30 miljoen euro.

FIGUUR 21 EVOLUTIE VAN HET HORIZONTAAL BEGROTINGSPROGRAMMA WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID (HBPWIB) (MILJOEN EURO)

TABEL 15 EVOLUTIE VAN HET HORIZONTAAL BEGROTINGSPROGRAMMA WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID (HBPWIB) (MILJOEN EURO)

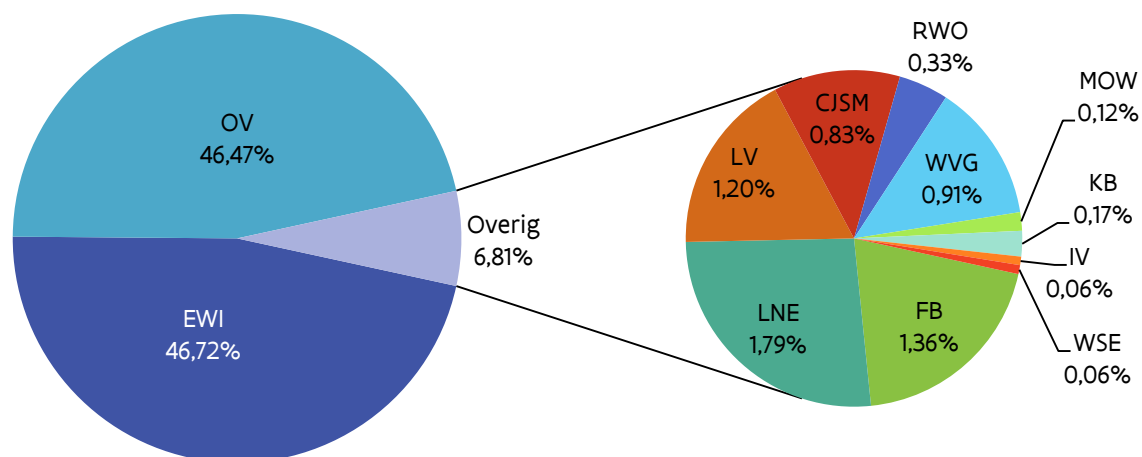
	1993	...	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016i
O&O	326,78	...	967,95	952,67	1.121,43	1.130,07	1.224,02	1.227,58	1.236,01	1.243,50	1.397,77	1.298,43	1.398,24
O&V	365,13	...	532,92	531,17	580,39	566,59	567,39	578,81	601,51	608,61	718,85	788,21	717,89
W&T	31,88	...	75,10	77,52	80,17	80,26	78,75	74,27	88,32	91,95	87,81	98,41	100,84
TotaalWIB	723,79	...	1.575,97	1.561,36	1.781,99	1.776,92	1.870,17	1.880,66	1.925,84	1.944,05	2.206,06	2.184,97	2.217,05

Figuur 21 en Tabel 15 geven de evolutie van de HBPWIB's vanaf 1993 weer, samen met de verdeling naar het type activiteit: onderzoek en ontwikkeling (O&O), Onderwijs en Vorming (O&V) en Wetenschappelijke en technologische dienstverlening (W&T) (cfr. inleiding voor definities).

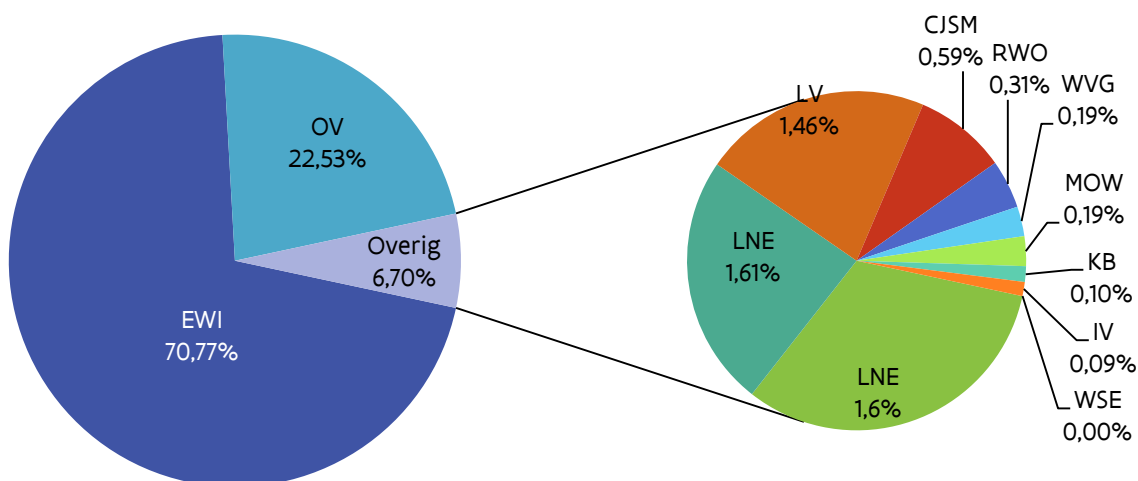
Wetenschappelijke en technologische dienstverlening (W&T) neemt slechts een klein aandeel in het HBWPB in. In 1993 was het aandeel Onderwijs en Vorming (O&V) nog groter dan dit voor O&O. Vanaf 1996 kwam hier een kentering in. In 1996 zijn het O&O- en het O&V-aandeel nagenoeg gelijk. Sinds dan stijgen de O&O-kredieten. In 1996 was het procentueel aandeel van O&O, O&V en W&T respectievelijk 49%, 47% en 4%. In 2016 is het O&O-aandeel gestegen tot 63%. O&V maakt 32% uit van het HBPWIB en W&T 5%.

8.2. Volgens beleidsdomein

FIGUUR 22 VERDELING VAN DE MIDDELEN IN 2016 VOOR HET WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID OVER DE BELEIDSDOMEINEN VAN DE VLAAMSE OVERHEID

FIGUUR 23 VERDELING VAN DE MIDDELEN IN 2016 VOOR O&O OVER DE BELEIDSDOMEINEN VAN DE VLAAMSE OVERHEID

KB	Kanselarij en Bestuur	CJSM	Cultuur, Jeugd, Sport en Media
FB	Financiën en Begroting	WSE	Werk en Sociale Economie
IV	Internationaal Vlaanderen	LV	Landbouw en Visserij
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie	LNE	Leefmilieu, Natuur en Energie
OV	Onderwijs en Vorming	MOW	Mobiliteit en Openbare Werken
WVG	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	RWO	Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Figuur 22 en Figuur 23 tonen de procentuele verhoudingen van de middelen voor respectievelijk het wetenschaps- en innovatiebeleid en voor onderzoek en ontwikkeling tussen de verschillende beleidsdomeinen. DAR en BZ vormen sinds april 2015 het departement Kanselarij en Bestuur. Bij begrotingsopmaak 2016 werd één begroting opgemaakt voor het beleidsdomein. In 2015 werd nog een aparte begroting opgemaakt voor DAR en BZ.

De beleidsdomeinen EWI en OV beschikken over het grootste volume aan kredieten voor het wetenschaps- en innovatiebeleid. Beide beleidsdomeinen zijn samen goed voor ruim 93% van het totaal budget voor wetenschap en innovatie (zie Figuur 21).

Het wetenschapsbudget uit OV is voor een groot deel samengesteld uit de werkingsuitkeringen aan de universiteiten. Deze worden beschouwd als 25% O&O en 75% O&V. Het wetenschapsbudget uit EWI bevat daarentegen kredieten die vooral als O&O worden beschouwd. Hierdoor is EWI het beleidsdomein met het grootste O&O-budget (zie Figuur 23).

Tabel 16 geeft per beleidsdomein het totale budget, opgesplitst in de drie wetenschappelijke activiteiten (definities zie vooraan deel 2): onderzoek en ontwikkeling (O&O), onderwijs en vorming (O&V) en wetenschappelijke en technologische dienstverlening (W&T). Onderstaande verdeling volgt strikt de indeling van de uitgavenbegroting.

TABEL 16 VERDELING HORIZONTAAL BEGROTINGSPROGRAMMA WETENSCHAPS-EN INNOVATIEBELEID (HBPWIB) 2016, INITIEEL, OVER DE BELEIDSDOEINEN, GERANGSCHIKT VOLGENS AFNEMEND KREDIET VOOR HET WETENSCHAPS-EN INNOVATIEBELEID (MILJOEN EURO)

	WIB	O&O	O&V	W&T	%WIB	%O&O
EWI	1 035,786	989,563	5,500	40,723	46,72%	70,77%
OV	1 030,272	314,960	712,243	3,069	46,47%	22,53%
FB	30,167	30,167	0,000	0,000	1,36%	2,16%
LNE	39,678	22,570	0,000	17,108	1,79%	1,61%
LV	26,514	20,423	0,000	6,091	1,20%	1,46%
CJSM	18,399	8,199	0,000	10,200	0,83%	0,59%
RWO	7,219	4,280	0,143	2,710	0,33%	0,31%
WVG	20,091	2,681	0,000	17,410	0,91%	0,19%
MOW	2,689	2,671	0,000	0,018	0,12%	0,19%
KB	3,707	1,427	0,000	2,279	0,17%	0,10%
IV	1,228	1,228	0,000	0,000	0,06%	0,09%
WSE	1,297	0,066	0,000	1,231	0,06%	0,00%

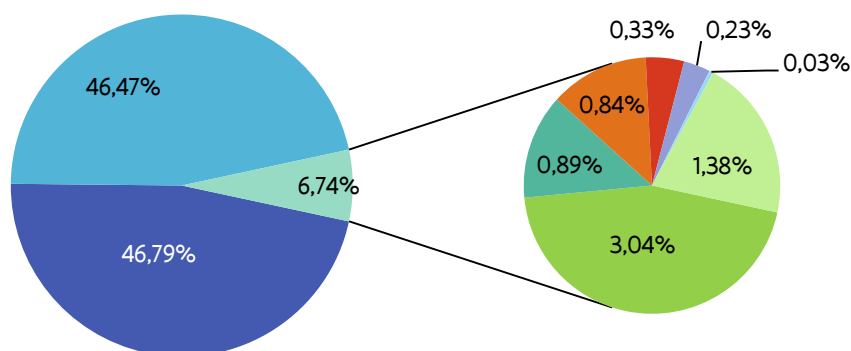
8.3. Volgens bevoegde minister

De Vlaamse Regering telt negen ministers die bevoegd zijn voor de beleidsvelden uit de twaalf beleidsdomeinen. Alle negen ministers van de Vlaamse Regering hebben in de uitgavenbegroting middelen voor wetenschap en innovatie ingeschreven in de beleidsvelden waarvoor ze bevoegd zijn. Hetzelfde geldt voor de middelen specifiek voor onderzoek en ontwikkeling.

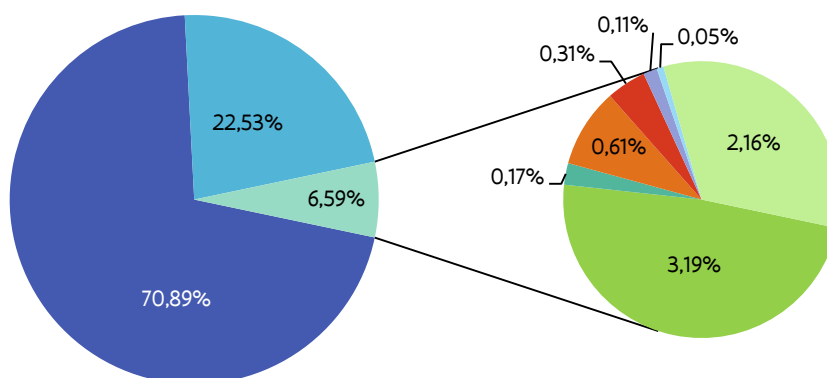
De verdeling, zoals weergegeven in de Figuur 24 en Figuur 25 is opgemaakt op basis van de code 'ordonnancerend minister' bij de betreffende basisallocaties in de begrotingstabel.

Net zoals bij de verdeling over de beleidsdomeinen (zie 8.2.) in beide figuren uit te leggen door het feit dat de werkingsuitkeringen aan de universiteiten bij conventie samengesteld zijn uit 25% O&O en 75% O&V. De minister van innovatie is bevoegd voor 47 % van de middelen voor het wetenschaps- en innovatiebeleid en de minister van onderwijs 46%. De overige 7% valt onder de bevoegdheid van de andere zeven ministers van de Vlaamse Regering.

FIGUUR 24 VERDELING VAN DE MIDDELEN VOOR HET WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID 2016 VOLGENS DE MINISTERIËLE BEVOEGDHEDEN

FIGUUR 25 VERDELING VAN DE MIDDELEN VOOR O&O 2016 VOLGENS DE MINISTERIËLE BEVOEGDHEDEN

- Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport
- Vlaams minister van Onderwijs
- Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw
- Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel
- Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en armoedebestrijding
- Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
- Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn
- Minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed
- Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie

8.4. Volgens NABS-classificatie

Figuur 26 verdeelt het ganse O&O-budget bij begrotingsopmaak 2016 volgens NABS-classificatie. NABS staat voor nomenclatuur voor de analyse en vergelijking van wetenschapsbegrotingen en –programma's en is een EU-classificatiesysteem dat de overheidskredieten voor O&O onderverdeelt naar sociaaleconomische doelstellingen. Deze indeling van de O&O-kredieten biedt als belangrijk voordeel dat het internationale vergelijking mogelijk maakt - zie verder in hoofdstuk 9, p. 84).

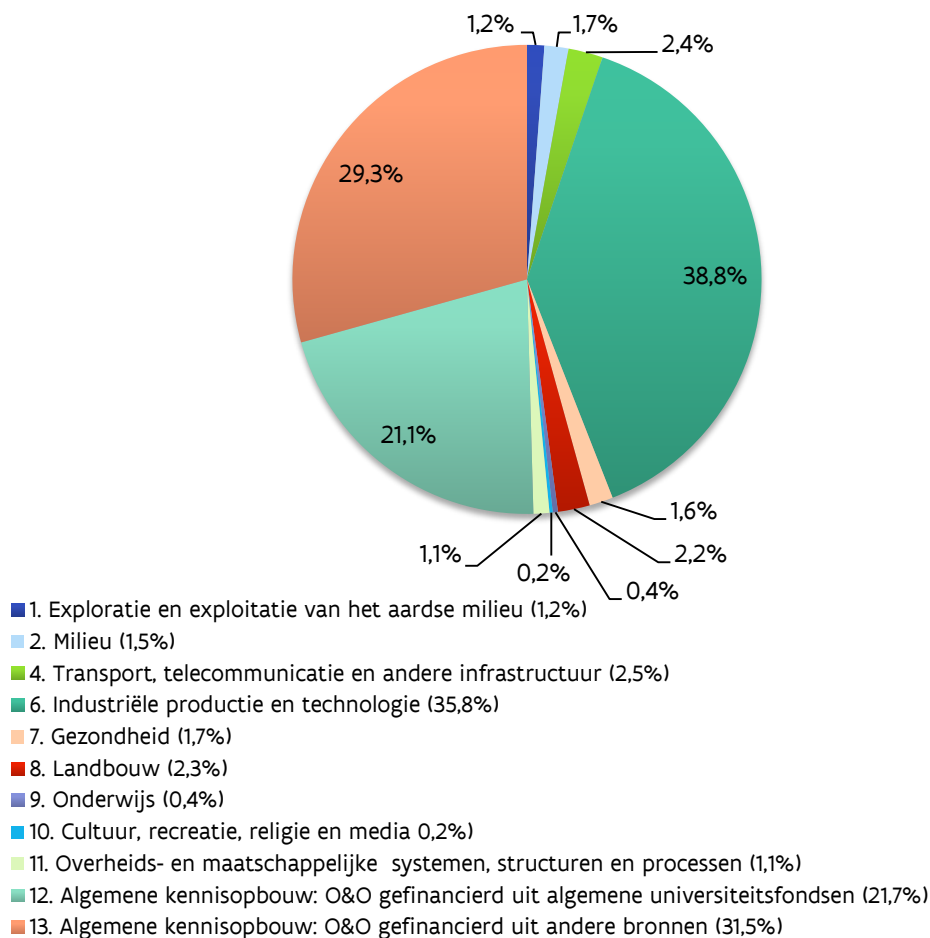
De NABS-indeling toegepast op de Vlaamse O&O-overheidskredieten houdt echter ook een belangrijke beperking in. Met de globale subsidies of dotaties voor de strategische onderzoekscentra, wetenschappelijke instellingen, departementale diensten en Vlaamse openbare instellingen verricht men in vele gevallen onderzoek dat thuis hoort in meerdere NABS-domeinen (bv. milieu, energie, industriële productie en technologie, ...). Omdat deze opsplitsing niet steeds eenduidig vast te stellen is, wordt aan één kredietlijn ook één NABS-code toegekend. Het ontbreken van middelen voor energieonderzoek (NABS 5) betekent met andere woorden niet dat er door de Vlaamse overheid geen onderzoek in dat domein wordt gefinancierd.

De NABS-klassen kunnen geaggregeerd worden in grotere indelingen: economische ontwikkeling, gezondheid en omgeving (sociale structuren, bescherming van het milieu en exploitatie en exploitatie van het aardse milieu), onderwijs en maatschappij, ruimtevaartprogramma's, niet-georiënteerd onderzoek en algemene universiteitsfondsen.

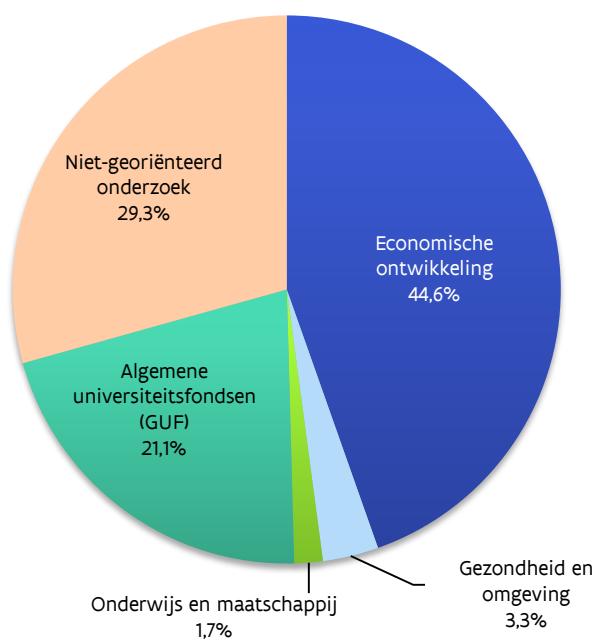
Figuur 27 laat de verdeling van het O&O-budget 2016 over deze klassen zien.

Ten opzichte van het totale O&O-budget, blijven de kredieten voor het onderzoek gefinancierd uit algemene universiteitsfondsen (GUF) relatief stabiel: 21,1% in 2016, 24,3% in 2015, 21,8% in 2014. Het relatief aandeel O&O budget besteed aan niet georiënteerd onderzoek nam sterk toe van 27,2% in 2013 tot 27,4% in 2014 en in 2015, naar 29,3% in 2016. Het O&O budget besteed aan economische ontwikkeling daalt lichtjes van 45,0% in 2014 tot 43,5% in 2015 en stijgt terug naar 44,6% in 2016. In deel 3 worden deze Vlaamse cijfers internationaal vergeleken.

FIGUUR 26 VERDELING O&O-BUDGET 2016 VOLGENS NABS-CLASSIFICATIE

FIGUUR 27 VERDELING O&O-BUDGET 2016 VOLGENS GEAGGREGEEERDE NABS-KLASSEN

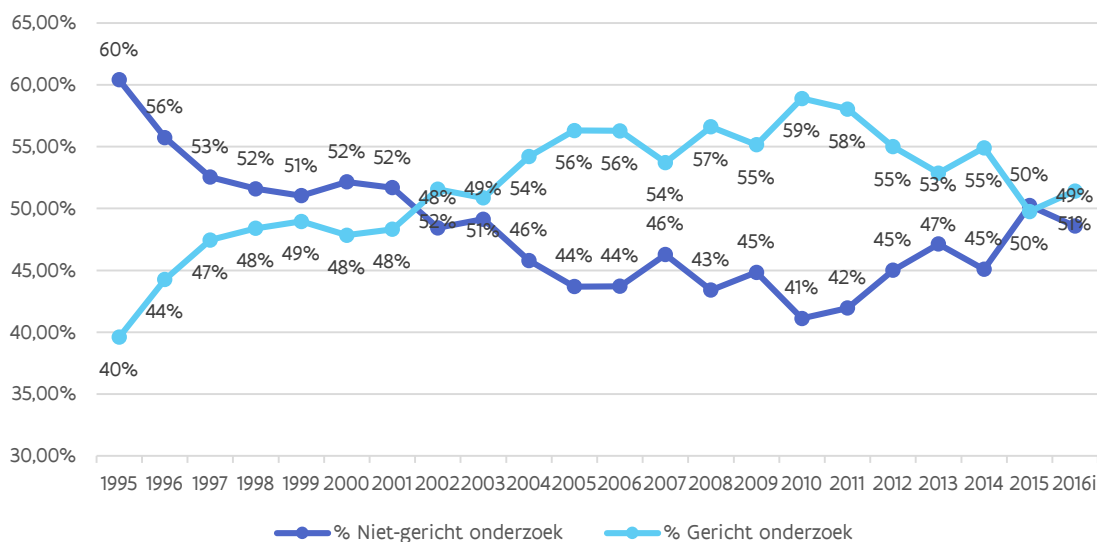
8.5. Gericht versus niet-gericht onderzoek

In 2016 is er bij begrotingsopmaak een budget van 1,398 miljard euro voorzien voor O&O, hiervan is 679 miljoen voor het niet-gericht onderzoek en 719 miljoen voor het gericht onderzoek, m.a.w. een verhouding niet-gericht ten opzichte van gericht van 49/51.

Het budget voor het **niet-gericht onderzoek** is samengesteld uit de middelen voor FWO (kredietlijn FWO en FWO fundamenteel onderzoek), BOF, 50% van de middelen voor (middel)zware en bijzondere onderzoeksinfrastructuur (FWO; tot en met 2015 Herculesstichting), 25% van de werkingsuitkeringen aan de universiteiten en hogescholen en van de aanvullende werkingsmiddelen, het O&O-aandeel van de andere toelagen aan de universiteiten en ten slotte de middelen voor internationale wetenschappelijke samenwerking. Het **gericht onderzoek** omvat de middelen voor FWO (strategisch basisonderzoek en klinisch wetenschappelijk onderzoek), de middelen voor VLAIO en het Hermesfonds die geïnvesteerd worden in de oude IWT-kredietlijnen, de subsidies aan de strategische onderzoekscentra IMEC, VITO, VIB, iMinds, de SOC Flanders Make, 50% van de middelen voor (middel)zware en bijzondere onderzoeksinfrastructuur (FWO; tot en met 2015 Herculesstichting), subsidie aan bv. ITG en andere gelijkgestelde instellingen, de subsidies aan de wetenschappelijke instellingen, departementale diensten en VOI's, het O&O-aandeel van de horizontale initiatieven in de verschillende beleidsdomeinen, de subsidie aan de steunpunten voor beleidsrelevant onderzoek (de algemene werking met ondersteuning van steunpunten uit EWI is gestopt vanaf 2016, steunpunten binnen beleidsdomeinen blijven tot het gericht onderzoek behoren) en ook allerhande uitgaven i.v.m. het globale wetenschaps- en innovatiebeleid.

Figuur 28 toont de evolutie van deze verhouding vanaf 1995. In 1995 was de verhouding niet-gericht/gericht 60/40, terwijl bij begrotingsopmaak 2016 deze verhouding gewijzigd is naar 50/50. Vanaf 2002 is het aandeel gericht onderzoek groter dan het aandeel niet-gericht en is sindsdien blijven stijgen tot 59% in 2010 door de extra middelen voor Vinnof, TINA-Fonds, Zaaikapitaalfonds Flanders' Care en de eenmalige middelen vanuit FFEU, samen goed voor 160 miljoen euro. In 2015 is de verhouding 50/50. In 2016 neemt het aandeel gericht onderzoek toe tot ruim 51% door eenmalige investeringen in imecXpand en in de provisie investeringen van het Hermesfonds.

FIGUUR 28 EVOLUTIE AANDEEL GERICHT VERSUS NIET-GERICHT ONDERZOEK 1995-2016¹

In 2015 werd met de VLIR werkgroep onderzoek besproken om de 25% van de werkingsmiddelen aan universiteiten en hogescholen niet langer als 100% niet-gericht onderzoek te beschouwen, maar als 50% gericht en 50% niet gericht. De aard van het onderzoek aan universiteiten en hogescholen is de laatste jaren veranderd door de integratie van het hoger onderwijs en door de academisering van de hogescholen. Deze nieuwe indeling van de werkingsmiddelen heeft een grote invloed op de verhouding niet-gericht versus gericht onderzoek. Volgens de bestaande berekening waarin de werkingsmiddelen aan hoger onderwijs als 100% niet gericht onderzoek worden beschouwd, is de verdeling niet-gericht/gericht 49/51. Volgens de nieuwe indeling is deze indeling 41/59.

8.6. Volgens initiatiefnemer

De voorgaande benaderingen om de O&O-overheidskredieten te categoriseren als gericht of niet-gericht onderzoek (zie ook vorige sectie) gaat voorbij aan bepaalde essentiële verschillen in de totstandkoming van het onderzoek dat gefinancierd wordt met deze middelen. Een alternatieve invalshoek is gericht op de initiatiefnemer en focust bovendien op onderzoek met een relevantie voor het industrieel weefsel in Vlaanderen.

In deze benadering worden de middelen gecategoriseerd als volgt:

- Middelen die ingezet worden op initiatief van kennisinstellingen – aanbod gedreven onderzoek (A);
- Middelen die ingezet worden op initiatief van (individuele) bedrijven – vraag gedreven onderzoek (V);
- Middelen die gemengd ingezet worden, d.w.z. met zowel een vraag- als aanbod gedreven karakter – hybride kanalen (H).

Een aantal initiatieven worden buiten beschouwing gelaten en opgenomen in een vierde categorie, niet van toepassing. Het betreft onder andere het O&O gedeelte van de middelen voor werkingsuitkeringen aan de universiteiten. Ook middelen voor diverse coördinatie-opdrachten (bv. werking VIN, Flanders DC, ondersteuning SERV, ...) worden niet in rekening gebracht. Bovendien is de analyse beperkt tot bestedingen die een impact hebben op het industrieel weefsel. De middelen die ingezet worden op initiatief van kennisinstellingen in de Sociale en Humane Wetenschappen worden dus buiten beschouwing gelaten omdat deze industrieel minder directe impact hebben.

Tabel 17 geeft een overzicht van de opdeling van de beschouwde overheidskredieten voor O&O in de vier verschillende categorieën.

TABEL 17 CATEGORISATIE VAN DE VLAAMSE O&O-OVERHEIDSKREDIETEN NAAR INITIATIEFNEMER*

Kennisinstellingen (A)	Hybride kanalen (H)	Bedrijven (V)	Niet van toepassing
<ul style="list-style-type: none"> • 71% FWO-middelen¹ • 71% BOF-middelen² • 50% Hercules • IWT – Toegepast biomedisch onderzoek • NERF • Projectmatig Wetenschappelijk Onderzoek 	<ul style="list-style-type: none"> • IWT – initiatief Vlaamse Regering³ • IWT – innovatieve mediaprojecten • IWT – Strategisch basisonderzoek • IWT – Specialisatiebeurzen en Baekeland-programma • IWT – Lichte structuren³ • IWT – Landbouwonderzoek • IWT – Tetra-fonds • SOC's³ • Industrieel Onderzoeksfonds • 50% Hercules • Vlaamse excellentiepolen • Onderzoek staalindustrie • EFRO - Hermes 	<ul style="list-style-type: none"> • IWT – initiatief bedrijven en innovatieve samenwerkingsverbanden • Deelnemingen in de spin-offs van de SOC's en associaties • Aandeel innovatie van Hermesfonds • Participaties O&O via PMV • PMV – Vinnof • Participaties in PMV – Zaaikapitaalfonds Vlaanderen Medisch Centrum • Participaties in het kader van innovatie: PMV – TINA-fonds 	<ul style="list-style-type: none"> • IWT – Vlaams Innovatie Netwerk • IWT – Vlaamse deelname aan de Europese programma's • IWT – Werking • Interfacediensten • Stichting Innovatie & Arbeid • Flanders DC • FFEU • O&O-aandeel van de middelen uit de categorieën 4, 5 en 6 in de verdeling in de zes grote categorieën

* Indeling volgens kredietlijnen tot 2015. Vanaf 2016 zijn FWO en Hercules gefusioneerd. IWT maatregelen worden gefinancierd door VLAIO, Hermesfonds en FWO.

1) Opsplitsing van FWO-middelen naar wetenschapsgebieden: Domein Wetenschap & Technologie: 28%; Domein Medisch: 29%; Domein Biologisch: 14%

Deze percentages zijn gebaseerd op een bestedingsanalyse van de FWO-middelen voor de periode 2005-2011. De overige FWO-middelen (Cultuurwetenschappen, Gedrags- en maatschappijwetenschappen, Interdisciplinair) worden buiten beschouwing gelaten. Voor deze analyse wordt elk jaar hetzelfde percentage gehanteerd. In een meer diepgaande analyse kan dit zeker nog verder verfijnd worden.

2) Voor de BOF-middelen wordt hetzelfde percentage gehanteerd als voor de FWO-middelen. Uit de recentste jaarverslagen van de verschillende universiteiten blijkt immers dat, voor zover beschikbaar, ongeveer 30% (over de Vlaamse universiteiten heen) wordt ingezet voor Sociale en Humane Wetenschappen, de overige middelen worden toegewezen aan Biomedisch, Wetenschap en Technologie. Voor deze analyse wordt, net zoals voor de FWO-middelen, elk jaar hetzelfde percentage gehanteerd.

3) Om pragmatische redenen worden deze middelen als hybride gecategoriseerd. Voor een meer gedetailleerde analyse is een verdere uitsplitsing over de verschillende categorieën noodzakelijk.

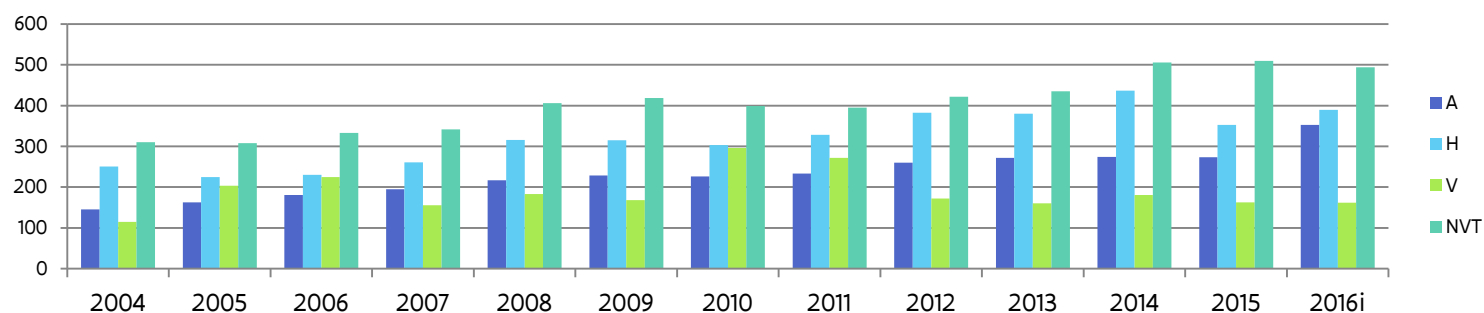
De evolutie van 2004 tot 2016 van de verdeling volgens deze categorisatie wordt weergegeven in Tabel 18 en Figuur 29. In het verleden maakten de middelen voor de hybride kanalen duidelijk het grootste aandeel uit. De middelen op initiatief van kennisinstellingen zijn echter het sterkst toegenomen (met 243%). Hierdoor is het aandeel van de middelen op initiatief van kennisinstellingen bijna even groot als het aandeel van de middelen op initiatief van hybride kanalen. Sinds 2004 zijn de middelen op initiatief van bedrijven toegenomen met 156% en de middelen op initiatief van hybridekanalen met 141%.

Figuur 30 toont een overzicht van het relatieve aandeel van de verschillende categorieën ten opzichte van het totale O&O-budget (zonder het budget dat als niet van toepassing werd gecategoriseerd). Het aandeel in het totale O&O budget voor initiatieven van kennisinstellingen is toegenomen van 28% in 2004 tot 39% in 2016. Het aandeel van de initiatieven door bedrijven blijft neemt lichtjes af door de tijd, van 23% in 2004 naar 18% in 2016. Het aandeel van initiatieven van hybride kanalen is afgenomen van 49% in 2004 naar 43% in 2016.

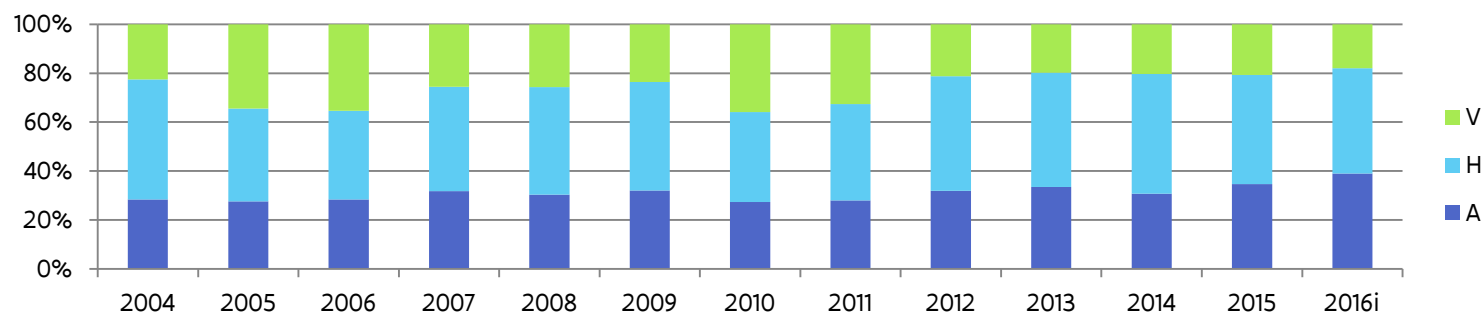
TABEL 18 EVOLUTIE VAN DE VLAAMSE O&O-OVERHEIDSKREDIETEN VOLGENS DE CATEGORISATIE NAAR INITIATIEFNEMER (MILJOEN EURO)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016i
A	145,17	162,79	180,7	194,68	216,93	228,52	225,85	233,06	259,58	156,35	273,83	273,12	352,86
H	250,17	224,43	229,93	260,71	315,51	314,83	302,91	328,4	382,32	379,69	436,43	352,83	389,71
V	114,85	203,21	224,27	155,77	183,33	168,25	296,42	271,42	172,39	160,46	180,89	162,93	162,14
NVT	310,48	308,21	333,05	341,52	405,65	418,47	398,83	394,78	421,71	382,63	506,52	509,54	493,53
Totaal O&O	820,67	898,64	967,95	952,67	1 121,43	1 130,07	1 224,02	1 227,66	1 236,01	1 243,50	1397,77	1 298,43	1 398,23

FIGUUR 29 EVOLUTIE VAN DE VLAAMSE O&O-OVERHEIDSKREDIETEN VOLGENS DE CATEGORISATIE NAAR INITIATIEFNEMER (MILJOEN EURO)

FIGUUR 30 EVOLUTIE VAN RELATIEF AANDEEL VAN DE VERSCHILLENDE CATEGORIEËN TEN OPZICHTE VAN HET TOTALE O&O-BUDGET

8.7. Volgens de zes grote indelingen

Tabel 19 toont de verdeling van het totale budget van het HBPWIB over zes grote categorieën in de periode 1994-2016. Het is een opsplitsing naar de aard van het wetenschappelijk onderzoek (O&O) en van de andere wetenschappelijke activiteiten (O&V en W&T).

TABEL 19 VERDELING VAN HET TOTALE BUDGET VAN HET HBPWIB (MILJOEN EURO)

Jaar	Niet-gericht onderzoek	Werking universiteit en gelijkgestelde instellingen	Onderzoek ten behoeve van het bedrijfsleven	Wet. instellingen, dep. Diensten en VOI's	Horizontale initiatieven – beleidsondersteunend onderzoek	Globaal wetenschapsbeleid	Totaal WIB
1994	73,89	547,84	141,34	19,25	27,09	11,14	820,55
1995	78,55	544,77	132,55	19,22	25,42	7,35	807,86
1996	94,99	551,37	158,49	40,18	28,33	17,92	891,29
1997	112,18	547,65	191,19	39,89	29,85	22,10	942,86
1998	125,26	553,16	220,05	40,38	41,70	32,70	1 013,26
1999	139,94	584,86	235,24	45,81	39,34	61,80	1 106,98
2000	156,42	600,46	231,69	54,37	43,77	40,35	1 127,06
2001	164,28	612,78	243,41	52,92	68,87	23,42	1 165,67
2002	172,70	641,86	311,01	48,98	67,34	26,91	1 268,80
2003	177,77	664,78	347,89	71,80	50,50	22,47	1 335,20
2004	200,24	676,16	396,66	65,30	31,20	23,31	1 392,87
2005	213,09	694,73	453,76	69,03	33,86	24,37	1 488,83
2006	234,78	718,49	487,20	72,74	36,43	26,33	1 575,97
2007	253,34	716,17	450,31	74,49	37,07	29,98	1 561,36
2008	280,52	770,61	572,56	86,49	41,77	30,04	1 781,99
2009	296,84	778,97	555,44	80,18	34,21	31,28	1 776,93
2010	293,03	780,15	654,70	79,99	32,53	29,76	1 870,17
2011	301,67	795,87	637,38	82,02	32,35	31,38	1 880,66
2012	333,96	827,67	595,11	96,85	35,63	36,62	1 925,84
2013	347,01	852,79	580,62	96,32	31,25	36,07	1 944,05
2014	349,01	1006,97	651,24	106,76	50,65	34,43	2 199,06
2015	343,90	1108,44	561,76	111,61	28,73	30,54	2 184,97
2016i	406,64	1 008,37	637,31	109,70	31,69	23,34	2 217,05

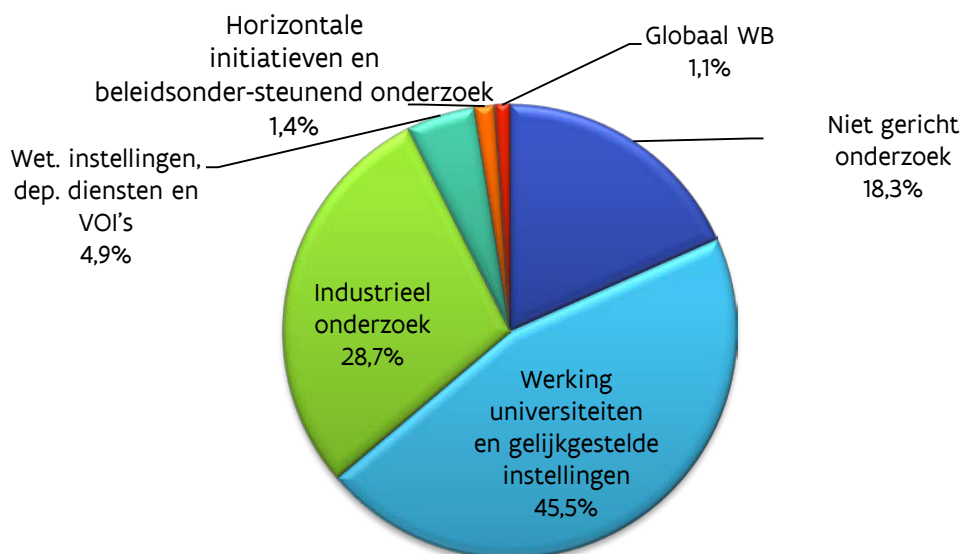
Figuur 31 toont op basis van de initiële kredieten 2016 de verdeling van het ganse overheidsbudget voor het wetenschaps- en innovatiebeleid (HBPWIB) over de zes categorieën. De middelen voor de werking universiteiten en gelijkgestelde instellingen vormen het grootste aandeel, in 2016 goed voor 45,5% van het totale wetenschaps- en innovatiebudget. Dit aandeel is echter afgenomen ten opzichte van de definitieve begroting 2015 (50,8%).

Het aandeel van het niet-gericht onderzoek via FWO, BOF en 50% van de middelen voor FWO investeringen (middel)zware en bijzondere onderzoeksinfrastructuur is bij begrotingsopmaak 2016 aanzienlijk hoger dan het aandeel in 2015 (definitieve kredieten): 18,3% in 2016i vs. 15% in 2015. De middelen voor FWO zijn bij begrotingsopmaak sterk verhoogd doordat vanaf 2016 met machtigenen

wordt gewerkt, het gaat dus om een boekhoudkundige aanpassing die leidt tot een schijnbare verhoging van de middelen.

De middelen voor het industrieel onderzoek vormen het tweede grootste aandeel. In 2016 vormen de middelen voor industrieel onderzoek een aandeel 28,7% van het totale wetenschaps- en innovatiebudget. Hieronder worden de zes grote indelingen van het Horizontaal Begrotingsprogramma Wetenschaps- en innovatiebeleid 2016 meer in detail besproken.

FIGUUR 31 VERDELING VAN DE MIDDELEN VOOR HET WETENSCHAPS- EN INNOVATIEBELEID (HBPWIB) 2016I

1. Niet-gericht onderzoek

Tabel 20 somt de middelen op voor het niet-gericht, grensverleggend onderzoek die verdeeld worden via FWO, BOF en ex-Hercules (50%).

TABEL 20 NIET-GERICHT ONDERZOEK VIA FWO, BOF EN HERCULES (50%) (MILJOEN EURO) 2016I

FWO	250,8805
FWO	10,803
FWO fundamenteel onderzoek	226,792
FWO investeringen (middel)zware en bijzonder onderzoeksinfrastructuur (50%)	13,2855
BOF	155,764
Basissubsidie	128,518
Methusalem-programma	18,11
Tenure Trackstelsel	9,136
TOTAAL	406,645

Het Bijzonder Onderzoeksfonds (BOF) en het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) zijn de twee financieringskanalen voor het niet-gericht kennisverruimend onderzoek aan de Vlaamse universiteiten: terwijl FWO de budgetten toekent op basis van wetenschappelijke interuniversitaire competitie, gebeurt dit bij BOF op basis van een intra-universitaire competitie. FWO is het financieringskanaal voor het stimuleren en ondersteunen van het grensverleggend fundamenteel wetenschappelijk onderzoek op initiatief van de onderzoeker (bottom-up) in alle wetenschapsgebieden aan de Vlaamse universiteiten. De BOF-middelen worden tussen de universiteiten verdeeld op basis van een verdeelsleutel waarin onder meer prestatiegerichte parameters zijn opgenomen: de BOF-sleutel. FWO en BOF werken complementair en versterken elkaar.

De FWO investeringen voor (middel)zware en bijzondere onderzoeksinfrastructuur (ex Hercules-middelen), worden voor 50% bij het niet-gericht onderzoek gerekend, terwijl de andere helft bij het gericht industrieel onderzoek ondergebracht wordt.

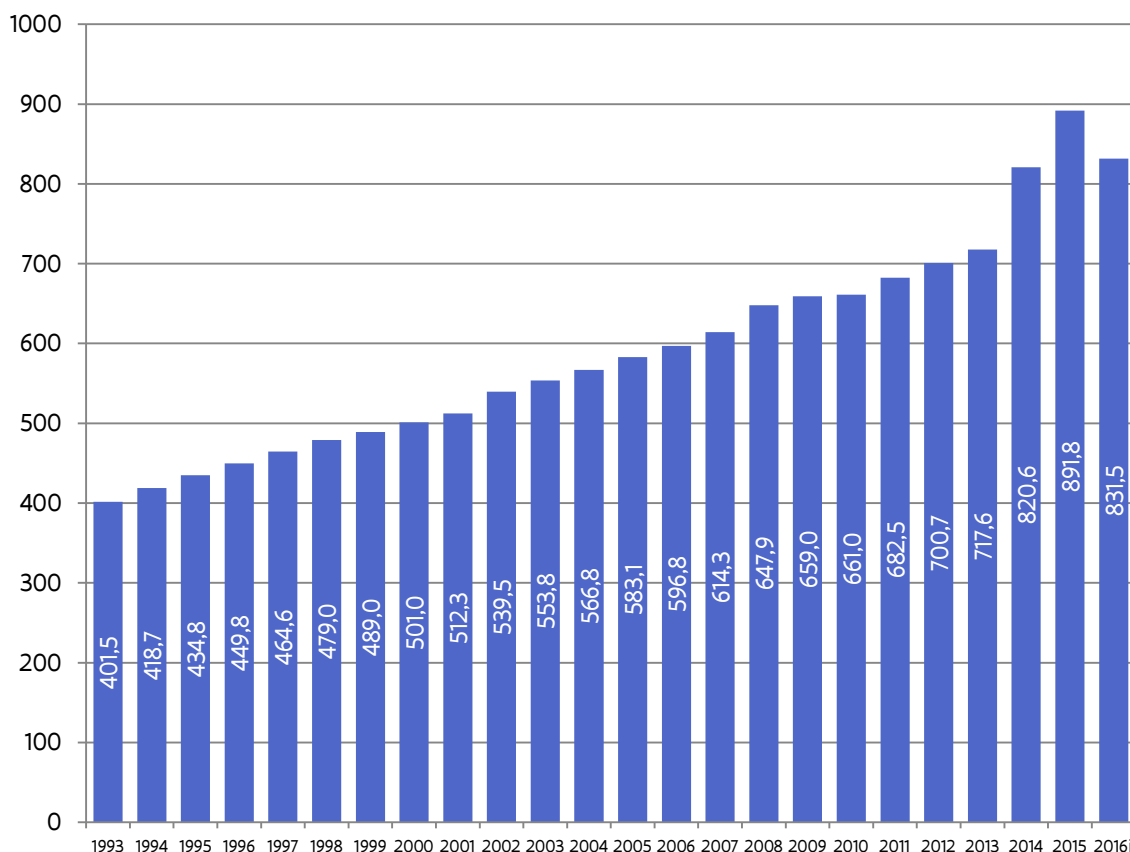
2. Werking universiteiten en gelijkgestelde instellingen

Van het totaal aan kredieten voor wetenschaps- en innovatiebeleid nemen de toelagen voor de universiteiten een belangrijk deel voor hun rekening (Tabel 21). De initiële kredieten in 2016 bedragen 831,473 miljoen euro. Van dit bedrag is 75% bestemd voor onderwijs en vorming (O&V) en 25% voor onderzoek en ontwikkeling (O&O).

TABEL 21 WERKING UNIVERSITEITEN EN GELIJKGESTELDE INSTELLINGEN (MILJOEN EURO) 2016

Universiteiten	981,172	
Werkingsuitkeringen universiteiten	831,473	
	KUB-KU Leuven	312,794
	UGent	261,082
	UA	121,799
	VUB	89,900
	UHasselt	45,275
	tUL	0,622
Andere toelagen aan de universiteiten	149,700	
Versterking onderzoeksbetrokkenheid academische opleidingen aan de hogescholen	55,884	
Aanvullende werkmiddelen hoger onderwijs in Brussel	8,321	
Toelage associaties	0,539	
Investeringen hoger onderwijs	29,881	
Onroerende investeringen universiteiten	28,64	
Werkgeversbijdragen vrije universiteiten	25,638	
Eigenaarsonderhoud Vlaamse autonome hogescholen	0,797	
Overige gelijkgestelde instellingen	27,194	
Prins Leopold Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG)	13,193	
Vlaamse autonome hogere zeevaartschool	4,909	
Vlerick Leuven Gent Management School (VMS)	1,930	
Instituut voor Europese Studiën (IES)	1,927	
Instituut voor Ontwikkelingsbeleid en Beheer (IOB)	2,153	
AMS, ORPHEUS, VLERICK	1,043	
Antwerp Management School (AMS)	0,998	
Evangelische Theologische Faculteit en faculteit protestantse godsgeleerdheid	0,868	
Instituut voor Joodse Studies (IJS)	0,173	
TOTAAL	1 008,37	

FIGUUR 32 EVOLUTIE VAN DE WERKINGSUITKERINGEN AAN DE UNIVERSITEITEN EN AANVULLENDE WERKINGSMIDDELEN (MILJOEN EURO) VAN 1993 TOT 2016I

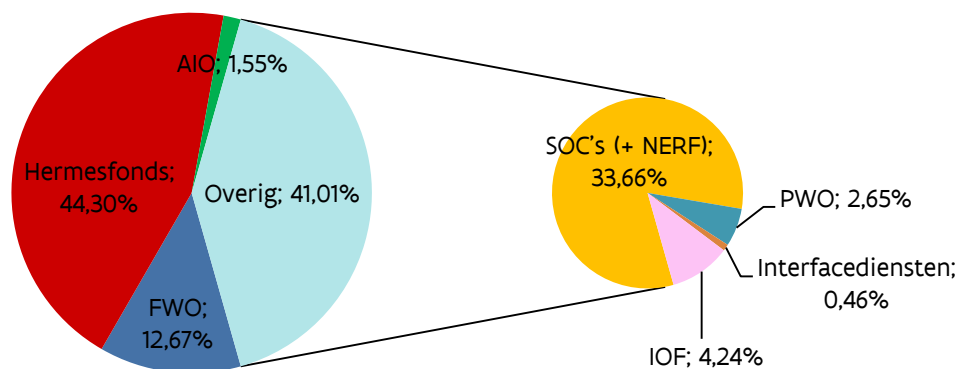

3. Financiering van onderzoek en ontwikkeling van nieuwe technologieën ten behoeve van het bedrijfsleven

Tabel 22 geeft een overzicht van de kredieten voor het gericht industrieel onderzoek. Op basis van de initiële kredieten in 2016 is er 564,98 miljoen euro beschikbaar. De oude IWT-lijnen beheerd door FWO, VLAIO en Hermesfonds zijn goed voor bijna 60% van de kredieten voor gericht industrieel onderzoek.

Daarnaast is een groot aandeel van deze middelen bestemd voor onderzoek uitgevoerd door de strategische onderzoekscentra (SOC's) IMEC, VITO, VIB, iMinds en Flanders Make (inclusief NERF), samen goed voor 214,476 miljoen euro.

FIGUUR 33 VERDELING VAN DE MIDDELEN VOOR ONDERZOEK EN ONTWIKKELING VAN NIEUWE TECHNOLOGIEËN TEN BEHOEVE VAN HET BEDRIJFSLEVEN 2016, INITIEEL

TABEL 22 KREDIETEN VOOR ONDERZOEK EN ONTWIKKELING VAN NIEUWE TECHNOLOGIEËN TEN BEHOEVE VAN HET BEDRIJFSLEVEN 2016 (MILJOEN EURO), 2016

FWO	80,717
FWO Strategisch Basisonderzoek	47,980
FWO Klinisch Wetenschappelijk Onderzoek	19,451
(50%) FWO investeringen (middel)zware en bijzondere onderzoeksinfrastructuur (voormalige Herculesstichting)	13,286
VLAIO	9,855
Werking (ex IWT)	9,550
Vastlegging voor studie- en expertiseopdrachten t.b.v. het Vlaams Innovatie Netwerk (ex IWT)	0,283
Ondersteuning van de Vlaamse deelname aan de Europese programma's (VCP-werking; ex IWT)	0,022
Hermesfonds	282,299
Vastleggingsmachtiging voor projecten op initiatief van de bedrijven en innovatie samenwerkingsverbanden (ex IWT)	158,923
Toekennen van specialisatiebeurzen en doctoraatsbeurzen in het kader van het Baekeland-programma (ex IWT)	31,906
Provisie voor investeringen in O&O en het bedrijfsleven	37,301
Lichte structuren (ex IWT)	24,634
Wetenschappelijk en technologisch onderzoek met landbouwkundig doel (ex IWT)	10,317
Bevordering van technologietransfer en onderzoek door instellingen van hoger onderwijs (ex IWT)	9,611
Innovatiecentra (ex IWT)	4,429
20% van Ecologiepremie	3,213
Provisie opstap economie en innovatie	2,050
Vastleggingsmachtiging ter ondersteuning van acties van technologische innovatie op initiatief van de Vlaamse Regering (ex IWT)	0,065
SOC's	214,476
Subsidie aan IMEC	47,732
Investering in imecXpand	30,000
Subsidie aan VIB	44,565
Dotatie aan VITO	38,692
Subsidie aan iMinds	28,499
Subsidie aan Flanders Make	13,220
Dotatie aan VITO voor de financiering van de referentietaken	10,902
Subsidie aan IMEC en VIB in het kader van de NERF-activiteiten	0,866
Overige	
Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek (PWO)	16,900
Subsidie aan de universitaire interfacediensten	2,918
Industrieel Onderzoeksfonds Vlaanderen (IOF)	27,019
Cofinanciering EnergyVille (VEA)	3,00
TOTAAL	637,334

4. Wetenschappelijke instellingen, departementale diensten en VOI's

De vierde categorie bevat de kredieten verdeeld over de Vlaamse wetenschappelijke instellingen, bepaalde departementale diensten of Vlaamse Openbare Instellingen (VOI's) die ook onderzoek en wetenschappelijke dienstverlening in hun opdracht voeren. In 2016 staan hier initiële kredieten vermeld voor een totaal bedrag van 109,076 miljoen euro. Tabel 23 geeft een opsomming van deze wetenschappelijke instellingen, departementale diensten en VOI's en het overeenkomstige budget.

TABEL 23 WETENSCHAPPELIJKE INSTELLINGEN, DEPARTEMENTALE DIENSTEN EN VLAAMSE OPENBARE INSTELLINGEN (MILJOEN EURO), 2016

Vlaamse wetenschappelijke instellingen	58,208
Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO)	25,391
Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)	14,333
Agentschap Onroerend Erfgoed	15,964
Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA)	2,520
Departementale diensten en VOI's	
Agentschap Plantentuin Meise	12,537
Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)	9,023
VRT	14,368
Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid	0,86
Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)	4,108
Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde (KMDA)	0,817
MINA fonds	7,127
Vlaamse Landmaatschappij (VLM)	0,727
Kind & Gezin	0,505
IVA "Toerisme Vlaanderen	1,297
Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH)	0,121
TOTAAL	109,698

Voor de vier Vlaamse wetenschappelijke instellingen ILVO (Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek), INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek), het agentschap Onroerend Erfgoed, en KMSKA (Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen) zijn er in 2016 voor een totaal van 58,208 miljoen euro aan middelen voor wetenschaps- en innovatiebeleid voorzien. De financiering gebeurt vanuit de betrokken beleidsdomeinen: ILVO vanuit LV, INBO vanuit LNE, Onroerend Erfgoed vanuit RWO en KMSKA vanuit CJSM. Voor VLIZ (Vlaams Instituut voor de Zee) is er in 2016 een totaal budget van 4,108 miljoen euro voorzien. Dit is zowel voor de werking als voor de investeringsuitgaven. Voor andere instellingen zoals Kind & Gezin, VRT of VAPH is er slechts een beperkt gedeelte van de globale dotatie voor de financiering van wetenschaps- en innovatiebeleid voorzien. Vanaf 2014 behoort het Agentschap Plantentuin Meise tot deze categorie. Het ontvangt in 2016 12,537 miljoen euro, namelijk een basisdotatie van 10,331 miljoen euro en nog extra 2,206 miljoen euro vanuit FFEU.

5. Horizontale initiatieven en beleidsondersteunend onderzoek en studies

In 2016 is er bij begrotingsopmaak voor de horizontale initiatieven en voor het beleidsondersteunend onderzoek 31,686 miljoen euro voorzien (zie Tabel 24). De initiatieven staan ingedeeld volgens de beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid. Zoals reeds aangegeven vormen DAR en BZ sinds april 2015 het departement Kanselarij en Bestuur.

Voor EWI werd hier de cofinanciering van het Steunpunt Ondernemen en Regionale Economie opgenomen. Voor LNE werd ook het programma Toegepast Wetenschappelijk Onderzoek Leefmilieu, kortweg TWOL, opgenomen. Het TWOL-programma is een indicatief programma dat alle geplande onderzoeksprojecten voor het desbetreffende jaar bevat, die werden onderschreven door de Vlaamse minister van Leefmilieu.

TABEL 24 HORIZONTALE INITIATIEVEN EN BELEIDSONDERSTEUNEND ONDERZOEK EN STUDIES (MILJOEN EURO), 2016ⁱ

Beleidsdomein	Wetenschaps- en innovatiekrediet
Onderwijs en Vorming	8,038
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	5,728
Landbouw en Visserij	3,823
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	3,045
Leefmilieu, Natuur en Energie	3,026
Kanselarij en Bestuur	2,689
Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed	2,435
Werk en Sociale Economie	1,228
Mobiliteit en Openbare Werken	1,007
Economie, Wetenschap en Innovatie	0,500
Financiën en Begroting	0,167
TOTAAL	31,686

6. Allerhande uitgaven in verband met het globale wetenschapsbeleid

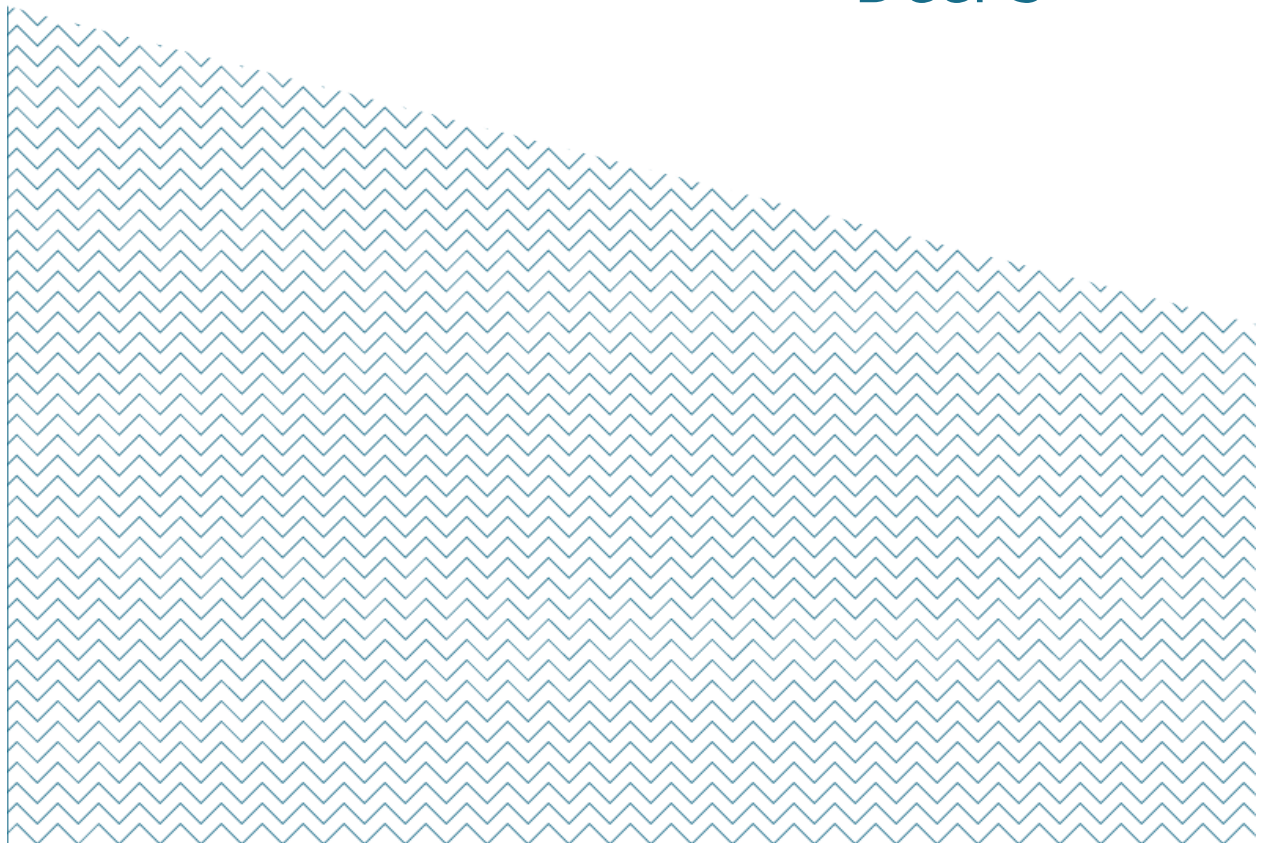
In de zesde categorie kaderen de initiatieven ter ondersteuning van het wetenschapsbeleid. Bij begrotingsopmaak 2016 is een bedrag van 22,084 miljoen euro vastgelegd. Hierin zijn de adviesorganen opgenomen, aangezien zij het globale beleid op het gebied van wetenschap en technologie ondersteunen. De grootste kredietlijn van de voorbije jaren, de subsidies aan de steunpunten beleidsrelevant onderzoek, valt vanaf dit jaar weg.

TABEL 25 ALLERHANDE UITGAVEN IN VERBAND MET HET GLOBALE WETENSCHAPSBELEID (MILJOEN EURO)

Uitgaven	WIB
Adviesraden	1,234
Subsidie aan de stichting Flanders Technology International (FTI)	4,158
Actieplan "Menselijk kapitaal voor Wetenschap, Technologie en Innovatie"	4,000
Subsidie aan het Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring (ECCOM)	2,128
Subsidies allerhande met betrekking tot de bekendmaking van het wetenschapsbeleid en het wetenschappelijk onderzoek aan structurele partners	2,000
Subsidies voor de expertisecellen voor de popularisering van wetenschap, techniek en technologische innovatie in de schoot van de associaties	1,742
Subsidie aan UNESCO voor de ondersteuning van het Vlaams UNESCO-Trustfonds wetenschappen	1,384
Subsidie aan de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten	1,089
Popularisering van wetenschap, techniek en technologische innovatie	1,072
Uitgaven ter bevordering van de Vlaamse Informatiemaatschappij in het kader van de Lissabon-strategie	1,000
Uitgaven m.b.t. de conceptie, voorbereiding en uitvoering van acties met betrekking tot wetenschap en innovatie	0,970
Subsidies in het kader van internationale wetenschappelijke en innovatiesamenwerking	0,929
Subsidie aan de Europacollege voor United Nations University (UNU) in het kader van het programma Regionale Integratiestudies	0,768
Subsidie aan Society Roger Van Overstraete	0,315
Uitgaven m.b.t. de inventarisatie en valorisatie van het wetenschappelijk en technologisch onderzoek	0,190
Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde - Gent	0,158
Communicatiebeleid	0,118
Uitgaven in het kader van internationale wetenschappelijke samenwerking	0,058
Subsidies ten behoeve van de academische prijzen van de Koninklijke Academie voor Geneeskunde	0,005
Subsidie aan de stichting Flanders Technology International (FTI)	4,158
Totaal	23,340

O&O- overheidsuitgaven van Vlaanderen in nationale en internationale context

Deel 3

Inleiding

Op de [Europese Top in Barcelona](#) (maart 2002) werd het streefdoel gesteld om tegen 2010 de O&O-uitgaven (GERD) in de EU te verhogen tot 3% van het BBP (bruto binnenlands product), waarbij een derde van de O&O-bestedingen gefinancierd moest worden door de overheid en de andere twee derden door de industrie.

Vlaanderen sloot in 2003 het [Innovatiepact](#) af waarin alle betrokken actoren in het Vlaamse innovatielandschap het engagement aangingen om door gezamenlijke en complementaire inspanningen deze 3%-norm te realiseren.

In 2009 namen de Vlaamse Regering en de Vlaamse sociale partners het initiatief om in het kader van 'Vlaanderen in Actie' een nieuw toekomstpact voor Vlaanderen af te sluiten met doelstellingen en acties: het Pact 2020. Dit pact weerspiegelde de gezamenlijke langetermijnvisie, -strategie en -acties van de Vlaamse Regering en de sociale partners. Voornoemde 3%-doelstelling werd hierin hernomen. De deadline werd, conform de EU 2020-strategie, de nieuwe langetermijnstrategie van de Europese Unie en de opvolger van de Lissabonstrategie, op 2020 gelegd worden.

In dit deel worden de Vlaamse O&O-inspanningen nader bekeken en vergeleken met die van andere landen. Tot slot wordt ingegaan op de evolutie van de O&O-intensiteit in Vlaanderen en het vooropgestelde minimale groeipad.

Vooraleer hier dieper op in te gaan is het belangrijk enkele internationale definities te duiden. Dat is van belang want de O&O-uitgaven worden internationaal gebenchmarkt.

De [bruto binnenlandse uitgaven voor O&O of GERD](#) (Gross Expenditures on Research and Development) worden geanalyseerd per uitvoeringssector, waarbij de uitgaven geïdentificeerd worden volgens locatie van activiteit, met name:

- **bedrijven: BERD** of Business Expenditures on R&D: de bedrijvencomponent en de Collectieve Onderzoekscentra (COC; voorbeeld Sirris, SIM, WTCB, Centexbel,...)
- **overheden: GOVERD** of Government Expenditures on R&D (publieke onderzoekscentra zoals ILVO, IMEC, VIB, iMinds,...)
- **hoger Onderwijs: HERD** of Higher Education Expenditures on R&D (zowel universiteiten, als onderzoeksinstituten verbonden aan universiteiten, als hogescholen)
- **instellingen zonder winstoogmerk: PNP** of Private Not for Profit Organisations Expenditures on R&D (zowel semi-publieke als private organisaties en internationale organisaties; bv. Von Karman Institute, KMDA,...)

Of dus **GERD = BERD + GOVERD + HERD + PNP**

De regionale O&O-intensiteit drukt de GERD uit relatief ten opzichte van het Bruto Binnenlands Product van een Regio (BBPR): GERD/BBPR.

Daarnaast worden in analyses de totale O&O-uitgaven (GERD) ook opgesplitst **volgens private versus publieke uitvoeringssector** (zie 11.1):

- ratio BERD/BBPR = bijdrage van de private sector als uitvoeringssector van de O&O-uitgaven in % van het BBPR
- ratio non-BERD/BBPR = bijdrage van de publieke sector (GOVERD + HERD + PNP) als uitvoeringssector van de O&O-uitgaven in % BBPR

Tenslotte worden ook analyses gemaakt die focussen op de financier van de O&O-uitgaven: **private versus publieke financiering**. Het aandeel private versus publieke financiering van de O&O-uitgaven wordt bepaald via de O&O-enquêtes (zie 11.1). De publieke financiering wordt ook opgevolgd aan de hand van de 'budgettaire overheidskredieten O&O'; in het jargon spreekt men van '**GBARD**' of '**Government Budget Appropriations or outlays on R&D**' (zie hoofdstuk 10).

Om steeds zo recent mogelijke en internationaal vergelijkbare gegevens te hebben, worden door ECOOM (Expertisecentrum O&O-monitoring) bij de bedrijven de O&O-gegevens op twee manieren verzameld. Voor de andere uitvoeringssectoren levert het departement EWI de cijfers.

Voor de uitvoeringssector "bedrijven" wordt er door ECOOM:

- tweejaarlijks (in de even jaren) een "O&O-enquête" georganiseerd die specifiek peilt naar de O&O-uitgaven; de resultaten daarvan verschijnen in de '3%-nota' van ECOOM
- tweejaarlijks (in de oneven jaren) ook de 'Community Innovation Survey' (CIS-bevraging) gehouden, uitgevoerd in opdracht van Eurostat, die naast een brede bevraging naar de innovatie-inspanningen van de bedrijven ook peilt naar de O&O-uitgaven; de resultaten daarvan verschijnen in de '3% nota light' van ECOOM: 'light' genoemd omdat op basis van de CIS-bevraging geen opsplitsing kan gemaakt worden tussen de publieke en private financiering van de O&O-uitgaven van de bedrijven.

In de "'3% nota 2016 light'" van ECOOM staan de officiële totale O&O uitgaven van 2014, gebaseerd op de CIS 2015, zonder opdeling tussen publieke en private financiering.

Dit jaar loopt de O&O-enquête 2016 over de O&O uitgaven in 2014 en 2015. Deze resultaten zullen medio 2017 in de '3% nota 2017', gepubliceerd worden. In 2017 zal dus opnieuw de officiële opdeling publieke en private financiering van de O&O-intensiteit beschikbaar zijn.

Om de publieke financiering jaarlijks op te volgen worden de Vlaamse begrotingsbudgetten opgevolgd door het departement EWI: de Vlaamse O&O-overheidskredieten (GBARD). Op basis van deze O&O-overheidskredieten wordt jaarlijks een schatting gemaakt van de publieke O&O-intensiteit (zie 11.2).

O&O-overheidskredieten in België

Tabel 26 geeft een overzicht van de budgettaire overheidskredieten O&O van de verschillende overheden in België (GBARD).

Deze budgetten zijn gebaseerd op de begrotingsgegevens en volgen de Frascati definities. Er wordt gebruik gemaakt van conventies en sleutels voor het bepalen van het O&O-deel van de kredieten. De budgetten voor O&V en W&T worden niet opgenomen in onderstaande tabel omwille van de focus op O&O.

De Vlaamse cijfers vermeld in deze tabel wijken lichtjes af van de budgetten vermeld in Deel 2. In de Speurgids cijfers werden namelijk nog correcties uitgevoerd die hier nog niet doorgevoerd werden.

Figuur 34 geeft een overzicht van het procentuele aandeel van de verschillende overheden bij begrotingsopmaak 2015.

De [Vlaamse overheid is verantwoordelijk voor ruim de helft van de Belgische overheidskredieten](#) en de federale overheid is goed voor bijna een kwart.

De overige Belgische O&O-overheidskredieten zijn afkomstig van de Franse gemeenschap (bijna 13%), van de Waalse gemeenschap (bijna 12%) en van het Brussels Hoofdstedelijk gewest (ruim 1%).

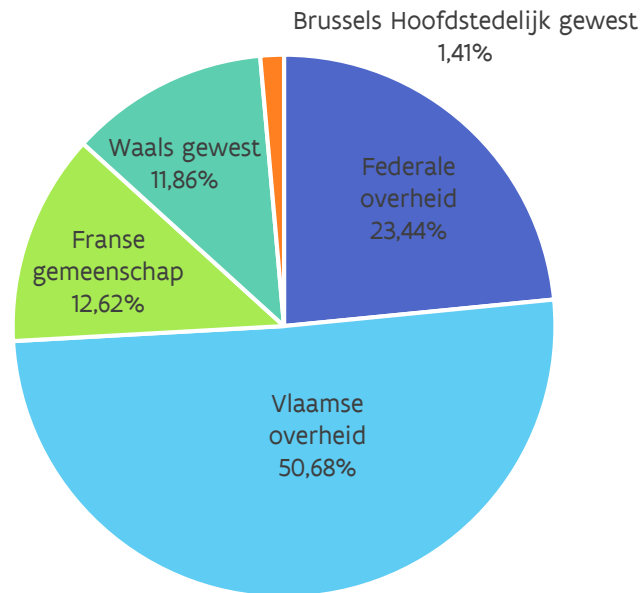
Het past hierbij wel op te merken dat de [fiscale uitgaven voor O&O ingevolgde de fiscale stimuli voor O&O](#), een federale bevoegdheid, niet opgenomen worden in de budgettaire overheidskredieten. Volgens een raming van het Rekenhof uit 2013 lopen die al snel op tot meer dan 1 miljard euro gedeerde federale belastinginkomsten.

TABEL 26 OVERZICHT VAN DE OVERHEIDSKREDIETEN VOOR O&O PER OVERHEID VAN 2005 TOT 2015i (IN MILJOEN EURO)

Overheid	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015i
Federale overheid	462,507	511,042	537,636	593,173	515,269	563,458	569,171	591,368	601,232	601,447	602,384
Vlaamse overheid	898,638	967,954	952,67	1121,429	1130,072	1224,024	1227,577	1236,008	1243,635	1396,603	1302,339
Franse gemeenschap	234,718	245,796	255,832	272,768	288,057	290,091	305,202	313,01	309,345	314,843	324,326
Waals gewest	169,709	200,019	257,162	332,113	326,748	263,577	262,197	312,22	338,569	379,636	304,733
Brussels Hoofdstedelijk gewest	22,095	20,855	21,554	24,988	29,225	33,896	31,404	36,947	29,812	34,441	36,131
Totaal	1787,667	1945,666	2024,853	2344,471	2289,37	2375,046	2395,551	2489,552	2522,593	2726,97	2569,914

Bron: Budgettaire kredieten voor O&O van de overheden in België in de periode 2005-2015; CFS/STAT, juni 2016

FIGUUR 34 PROCENTUEEL AANDEEL VAN DE VERSCHILLENDE OVERHEDEN BIJ BEGROTINGSOPMAAK 2015

Internationale vergelijking van de O&O-overheidskredieten (GBARD)

Het overheidsbudget voor onderzoek en ontwikkeling wordt internationaal GBARD (Government Budget Appropriations for R&D) genoemd. Deze indicator, gehanteerd door OESO en EUROSTAT, geeft een idee van de input die de overheid geeft voor O&O. Tabel 27 toont een internationale vergelijking van de GBARD als % BBP(R). De berekeningswijze van het Vlaamse cijfer wordt in hoofdstuk 10 toegelicht.

Een internationale vergelijking (voor Vlaanderen en alle vergeleken landen: 2014) toont dat Vlaanderen op het vlak van O&O-overheidskredieten gemiddeld scoort. In 2014 ligt het Vlaamse cijfer (0,73%) boven het EU28-cijfer (0,65%). Denemarken is wereldwijd koploper, gevolgd door Finland, Portugal en Duitsland.

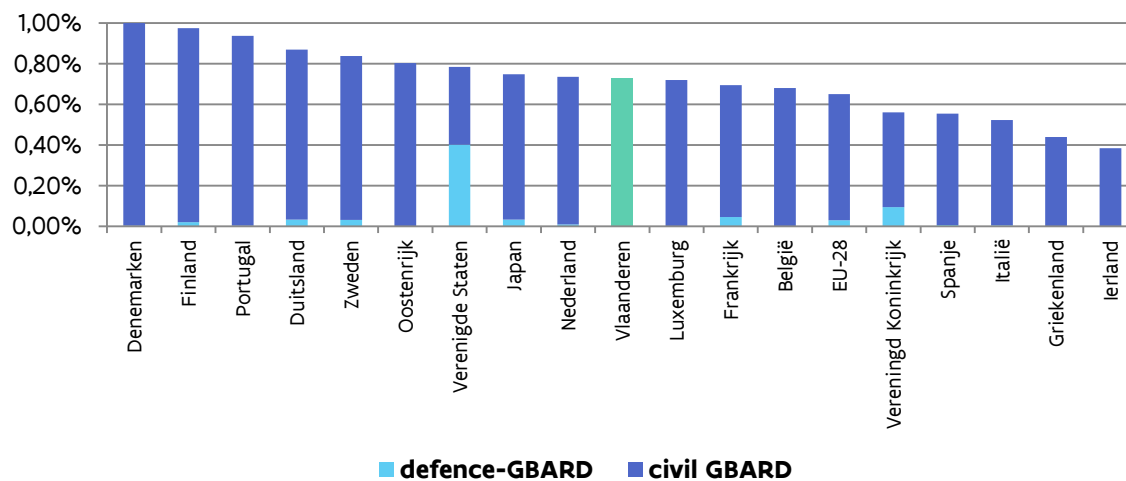
TABEL 27 INTERNATIONALE VERGELIJING VAN DE O&O-OVERHEIDSKREDIETEN (GBARD), UITGEDRUKT IN % BBP(R)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016i
Denemarken	0,72%	0,72%	0,79%	0,86%	0,99%	0,99%	1,01%	1,01%	1,03%	1,02%	1,00%	
Finland	0,98%	0,98%	0,93%	0,94%	1,07%	1,11%	1,05%	1,03%	1,00%	0,98%	0,98%	
Portugal	0,68%	0,67%	0,72%	0,88%	1,00%	0,98%	1,00%	0,92%	0,93%	0,94%	0,98%	
Duitsland	0,75%	0,74%	0,74%	0,77%	0,88%	0,89%	0,88%	0,87%	0,90%	0,87%	0,86%	
Zweden	0,82%	0,80%	0,75%	0,76%	0,86%	0,84%	0,79%	0,85%	0,84%	0,84%	0,80%	
Oostenrijk	0,64%	0,64%	0,63%	0,68%	0,75%	0,77%	0,79%	0,77%	0,80%	0,80%	0,82%	
Verenigde Staten	1,00%	0,98%	0,98%	0,98%	1,14%	1,00%	0,93%	0,89%	0,80%	0,78%	0,76%	
Japan	0,71%	0,71%	0,68%	0,71%	0,76%	0,74%	0,78%	0,78%	0,75%	0,75%	0,69%	
Nederland	0,74%	0,75%	0,73%	0,72%	0,79%	0,77%	0,77%	0,72%	0,74%	0,74%	0,74%	
Vlaanderen	0,63%	0,65%	0,61%	0,68%	0,69%	0,72%	0,69%	0,68%	0,68%	0,73%	0,67%	0,69%
Luxemburg	0,26%	0,31%	0,37%	0,45%	0,54%	0,57%	0,60%	0,70%	0,75%	0,72%	*	
Frankrijk	0,94%	0,79%	0,73%	0,85%	0,90%	0,82%	0,82%	0,73%	0,71%	0,69%	0,65%	
België	0,57%	0,60%	0,59%	0,66%	0,66%	0,65%	0,63%	0,64%	0,64%	0,68%	*	
EU-(28 landen)	0,67%	0,65%	0,65%	0,67%	0,73%	0,70%	0,68%	0,66%	0,66%	0,65%	*	
Verenigd Koninkrijk	0,64%	0,64%	0,63%	0,61%	0,63%	0,60%	0,56%	0,55%	0,58%	0,56%	*	
Spanje	0,53%	0,67%	0,74%	0,75%	0,81%	0,77%	0,68%	0,59%	0,55%	0,55%	*	
Italië	0,64%	0,59%	0,62%	0,61%	0,62%	0,59%	0,56%	0,55%	0,53%	0,52%	*	
Griekenland	0,32%	0,31%	0,28%	0,42%	0,36%	0,30%	0,31%	0,38%	0,48%	0,44%	0,45%	
Ierland	0,42%	0,41%	0,45%	0,50%	0,53%	0,50%	0,45%	0,43%	0,40%	0,38%	0,36%	

Bron: idem bron FIGUUR 35

Sommige landen voorzien een substantieel deel van hun O&O-uitgaven voor defensie. Op dat vlak is de VS de absolute koploper, met een O&O budget meer dan de helft voorzien voor defensieonderzoek. De Vlaamse overheid financiert helemaal geen onderzoek in de sector defensie. Maar ook zonder rekening te houden met de O&O-budgetten voor defensie behoort Vlaanderen niet tot de koplopers.

FIGUUR 35 INTERNATIONALE VERGELIJKING VAN DE O&O-OVERHEIDSKREDIETEN (GBARD) 2014, UITGEDRUKT IN % BBP(R)

Bron: Main Science and Technology Indicators, OESO, Volume 2015/2

Vlaanderen: Vlaamse overheidskredieten + Vlaams aandeel van de federale kredieten (35,5% ESA en de rest aan 56%)

BBPR: Bruto Binnenlands Product Vlaanderen – bron: 2005-2014: NBB februari 2016; 2015-2016: Hermreg – Studiedienst van de Vlaamse Regering – juni 2015

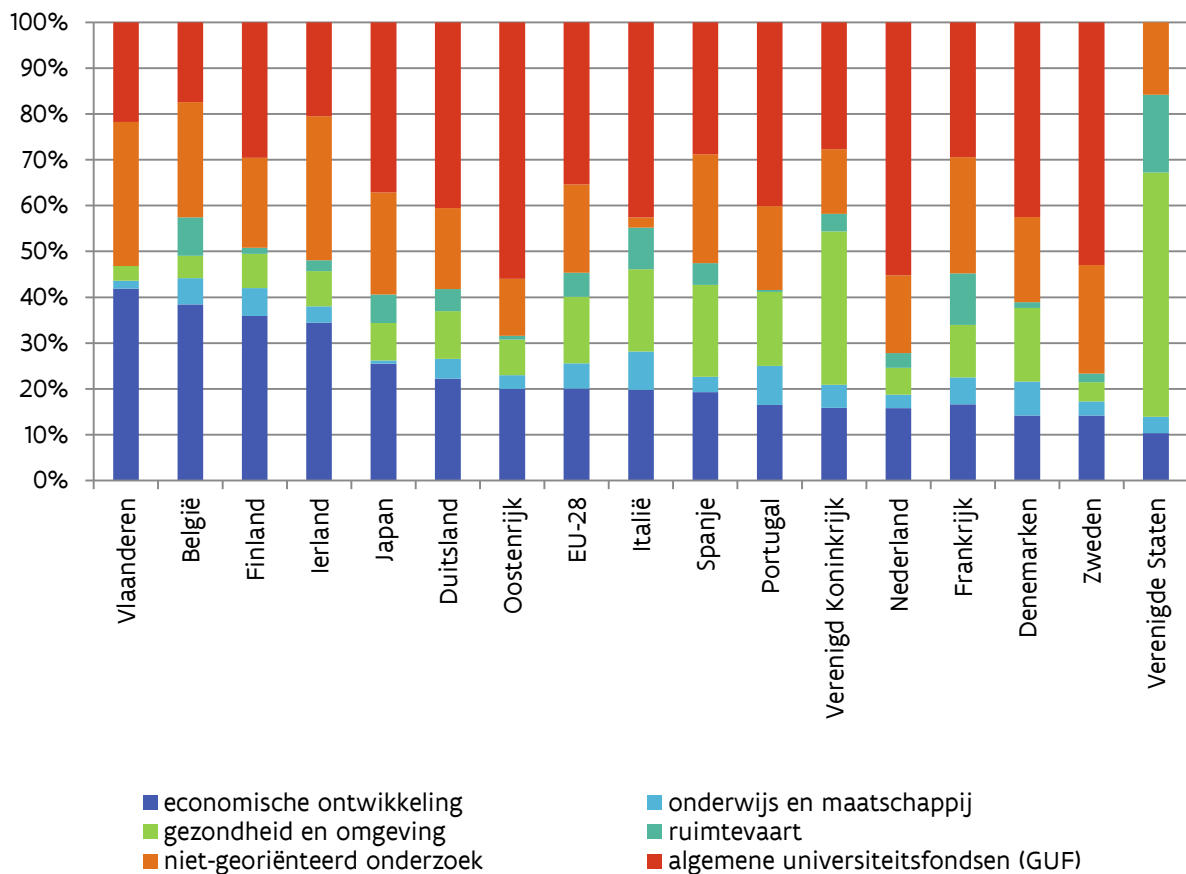
Volgens de sociaaleconomische doelstellingen kunnen we de civiele O&O-kredieten (dit is de GBARD zonder defensie-O&O) ingedeeld worden in volgende geaggregeerde NABS-classes:

- economische ontwikkeling
- gezondheid en omgeving - de term 'omgeving' dient ruim geïnterpreteerd te worden: bescherming van het milieu, exploratie en exploitatie van het aardse milieu, zowel als maatschappelijke en sociale structuren
- onderwijs en maatschappij
- ruimtevaartprogramma's
- niet-georiënteerd onderzoek, zonder algemene universiteitsfondsen
- algemene universiteitsfondsen (GUF).

Wat in deel 2 als 'niet-gericht onderzoek' werd beschouwd, is de som van de twee voormelde categorieën 'niet-georiënteerd onderzoek' en 'algemene universiteitsfondsen'.

Figuur 36 vergelijkt Vlaanderen internationaal, met per land de verhoudingen van voormelde indelingen ten opzichte van de totale civiele GBARD. De landen staan gerangschikt volgens afnemend aandeel in de economische ontwikkeling. Opmerkelijk is dat de Vlaamse overheid, vergeleken met de vermelde andere landen relatief het grootste deel van de onderzoeksfinanciering richt op economische ontwikkeling: bijna de helft. De Vlaamse overheid financiert geen onderzoek dat rechtstreeks gerelateerd is aan ruimtevaartprogramma's. Dankzij middelen uit de federale begroting wetenschapsbeleid, scoort België hier wel relatief hoog: 8,94%.

FIGUUR 36 INTERNATIONALE VERGELIJKING VAN DE CIVIELE GBARD (EXCL. DEFENSIEONDERZOEK): VERHOUDINGEN ECONOMISCHE ONTWIKKELING, GEZONDHEID EN OMGEVING, ONDERWIJS EN MAATSCHAPPIJ, RUIMTEVAARTPROGRAMMA'S, NIET-GEORIËNTEERD ONDERZOEK EN ALGEMENE UNIVERSITEITEN

Bron: Main Science and Technology Indicators, OESO, Volume 2015/2
 Vlaanderen: enkel Vlaamse overheidskredieten, 2016i
 Jaar: 2014

Hoofdstuk 11

De O&O-intensiteit in Vlaanderen

11.1. Globale O&O-intensiteit (3%-norm)

Een van de meest gebruikte indicatoren om de O&O-activiteit van een regio weer te geven, is de O&O-intensiteit: het percentage van het BBPR dat besteed wordt aan O&O. Voor het BBPR is ondertussen het nieuwe ESR2010 rekenstelsel in gebruik. Dit vormt een update van het ESR1995 rekenstelsel, waarop de vorige BBPR waren gebaseerd. Over het algemeen werden de grondslagen en algemene principes van het ESR1995 overgenomen in het ESR2010 rekenstelsel. De doorgevoerde wijzigingen hebben als doel de huidige economische omgeving nog nauwgezet in te schatten. Deze verandering brengt met zich mee dat het BBPR voor Vlaanderen relatief stijgt ten opzichte van de ESR1995-berekening. De O&O-intensiteit, het percentage van het bruto binnenlands product (BBP) dat besteed wordt aan O&O door alle onderzoeksactoren samen, wordt voor 2014 berekend op basis van de resultaten van de CIS-enquête 2015 (zie hiervoor ook de "3% light nota", ECOOM, juni 2016).

Tabel 28 laat de evolutie zien van:

- de globale Vlaamse O&O-intensiteit (GERD) in het Vlaams Gewest
- de opsplitsing van GERD in private en publieke financiering (de 2%- en de 1%-norm)
- de opsplitsing van GERD in BERD (O&O-uitgaven in de private sector) en non-BERD (O&O-uitgaven in de publieke sector).

De opsplitsing van de O&O-intensiteit volgens financieringssector (gefinancierd door de private of publieke sector) is niet te verwarren met die volgens uitvoeringssector (besteed binnen de private of publieke sector). De eerste heeft betrekking op de oorsprong van de middelen (privaat of publiek), los van de sector waar het onderzoek wordt uitgevoerd. Men spreekt in dit geval van respectievelijk de 2%- en de 1%-norm. De laatste heeft betrekking op de sector waarbinnen het onderzoek wordt uitgevoerd, los van de oorsprong van de middelen, zijnde de bedrijven (BERD), het hoger onderwijs (HERD), de publieke onderzoekscentra (GOVERD) en non-profit organisaties (PNP). De laatste drie worden samen ook de non-BERD (publieke sector) genoemd.

Tabel 28 toont de evolutie na retroactieve herberekening op basis van de meest recente BBPR-cijfers (NBB, 2016).

TABEL 28 EVOLUTIE O&O-INTENSITEIT VLAANDEREN (ESR2010 REKENSTELSEL), MEEST RECENTE CIJFERS (JULI 2016)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
GERD/BBPR	2,06	2,21	2,33	2,53	2,55	2,46
GERD opsplitst volgens financieringssector						
Private financiering / BBPR	1,46	1,55	1,65	n.b.	1,78	n.b.
Publieke financiering / BBPR	0,60	0,66	0,67	n.b.	0,76	n.b.
GERD opsplitst volgens uitvoeringssector						
BERD / BBPR	1,35	1,48	1,59	1,76	1,76	1,68
Non-BERD/BBPR	0,71	0,73	0,74	0,77	0,79	0,78

Noot: niet berekend en inschatting publieke/private verdeling op basis van vroegere 3% nota's gemaakt

11.2. Benaderende berekeningswijze voor publiek-gefinancierde O&O-intensiteit (“1%-norm”)

Na 2013 zijn nog geen enquêtegegevens volgens financieringssector beschikbaar. Daarom wordt een voorlopige raming gemaakt van de resultaten van de publiek gefinancierde O&O-inspanningen in Vlaanderen op basis van de O&O-overheidskredieten. Hierbij wordt benadrukt dat het om een ruwe benaderingsmethode gaat, waarbij men zich baseert op een aantal veronderstellingen.

De benadering gebeurt volgens drie varianten:

1. De inspanningen van de Vlaamse overheid alléén

Dit is de Vlaamse GBARD in strikte zin, uitsluitend gefinancierd door de Vlaamse overheid.

2. De inspanningen van de Vlaamse overheid + het Vlaamse aandeel in de federale overheidskredieten

In Vlaanderen worden ook O&O-activiteiten gefinancierd met federale O&O-overheidskredieten. Wanneer dit aandeel van de federale overheid bij de Vlaamse GBARD in strikte zin (variant 1) wordt geteld, bekomt men een GBARD voor Vlaanderen die wellicht dichter bij de realiteit ligt. Deze variant is bijgevolg het meest geschikt voor internationale vergelijking. Bij de berekening van het aandeel van Vlaanderen in de federale overheidskredieten wordt volgende verdeelsleutel gehanteerd: 35,5% Vlaams ESA (Bron: VRWI) en 56% Vlaams voor de rest van de federale O&O-overheidskredieten.

3. De inspanningen van de Vlaamse overheid + het Vlaamse aandeel in de federale overheidskredieten + het Vlaamse aandeel in de kredieten van de EU- onderzoeksprogramma's (Kaderprogramma's)

Bij deze derde variant rekent men bijkomend de Vlaamse return van de EU-onderzoeksprogramma's, aangezien het hier ook gaat om O&O-activiteiten uitgevoerd in Vlaanderen en gefinancierd met overheidskredieten. Dit resultaat kan, conform de internationale afspraken, niet als GBARD worden beschouwd, maar is wel geschikt voor de benaderende berekening van het publiek gefinancierde gedeelte van de O&O-intensiteit (de 1%-norm).

De resultaten van deze oefening staan in Tabel 29. Op basis van de initiële begrotingscijfers van 2016 en ramingen voor wat betreft de federale en Europese bijdragen, worden de publieke inspanningen voor O&O in Vlaanderen (variant 3) **geraamd op 0,76% van het BBPR**. Dit betekent dat het geraamde percentage toeneemt ten opzichte van 2015.

In het laatste onderdeel van Tabel 29 wordt de gemeten publiek gefinancierde O&O-intensiteit (onderdeel van de O&O-intensiteit, uit Tabel 28) van voorbije jaren opgenomen ter vergelijking. Tot 2013 zijn er metingen beschikbaar uit de O&O-enquête. Voor de raming van de meest recente jaren wordt het cijfer gebruikt uit scenario 3. In het verleden was er een systematische afwijking tussen de gemeten en de geraamde 1%-norm. Vanaf 2010 zien we dat die afwijking geleidelijk vermindert; voor 2013 zijn de gemeten en geraamde waarde zelfs zo goed als identiek. Dit heeft mogelijk te maken met de grote inspanningen die worden geleverd om betere en meer volledige resultaten te bekomen uit de O&O-enquête, wat tot een meer volledige rapportering van de O&O-uitgaven leidt.

TABEL 29 EVOLUTIE O&O-INSPANNINGEN EN O&O-INSPANNINGEN ALS % BBP-VLAANDEREN

		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016i
O&O-kredieten (miljoen euro)	O&O gefinancierd door EWI	758,54	721,47	712,84	744,29	921,37	890,92	957,11	899,96	989,56
	O&O gefinancierd door OV	303,74	311,27	311,79	317,48	234,04	259,36	306,09	338,74	314,96
	O&O gefinancierd door andere beleidsdomeinen	59,15	97,34	199,39	165,80	80,60	93,22	134,57	59,73	93,71
	Vlaamse overheid ⁽¹⁾	1 121,43	1 130,07	1 224,02	1 227,58	1 236,01	1 243,50	1 397,77	1 298,43	1 398,24
	Vlaams aandeel in federale kredieten	281,85	260,27	282,81	283,96	297,78	301,06	295,30	297,19	303,14
	Vlaams + Vlaams aandeel in federale kredieten ⁽²⁾	1 403,28	1 390,34	1 506,83	1 511,54	1 533,79	1 544,56	1 693,07	1 595,62	1 701,38
	Vlaams aandeel in EU-Kaderprogramma	160,00	160,00	160,00	160,00	160,00	160,00	160,00	160,00	160,00
	Vlaams + federaal + EU-KP ⁽³⁾	1 563,28	1 550,34	1 666,83	1 671,54	1 693,79	1 704,56	1 853,07	1 755,62	1 861,38
BBPR (miljoen euro) ⁽⁴⁾		204546,5	201215,6	210001,3	218480,0	224672,0	228576,6	233432,40	239 158,50	245 624,70
O&O-kredieten als % BBPR (1%-norm)	O&O gefinancierd door EWI	0,37%	0,36%	0,34%	0,34%	0,41%	0,39%	0,41%	0,38%	0,40%
	O&O gefinancierd door OV	0,15%	0,15%	0,15%	0,15%	0,10%	0,11%	0,13%	0,14%	0,13%
	O&O gefinancierd door andere beleidsdomeinen	0,03%	0,05%	0,09%	0,08%	0,04%	0,04%	0,06%	0,02%	0,03%
	Vlaamse overheid ⁽¹⁾	0,55%	0,56%	0,58%	0,56%	0,55%	0,54%	0,60%	0,54%	0,57%
	Vlaams + Vlaams aandeel in federale kredieten ⁽²⁾	0,68%	0,69%	0,72%	0,69%	0,68%	0,68%	0,73%	0,68%	0,69%
	Vlaams + federaal + EU-KP ⁽³⁾	0,76%	0,77%	0,79%	0,77%	0,75%	0,74%	0,79%	0,73%	0,76%
	O&O-uitgaven als % BBPR (1%-norm) - Publieke financiering (gerapporteerde uitgaven aan ECOOM)	0,56%	0,61%	0,69%	0,70%			0,78% (ESR1995) - 0,75% (ESR2010)		

(1) O&O-kredieten Vlaamse overheid stricto sensu: samengesteld uit het eigenlijk wetenschaps- en innovatiebeleid vanuit EWI en OV en uit het niet-eigenlijk wetenschapsbeleid vanuit de andere beleidsdomeinen

(2) Vlaamse overheid zoals vastgelegd in het HBPWIB: definitieve kredieten 2004-2014; 2015: initiële kredieten

- Vlaams aandeel in de federale O&O-kredieten: verdeelsleutel ESA aan 35,5% Vlaams (Bron: VRWI) en rest federale kredieten aan 56% Vlaams.
- Bron federale O&O-kredieten: Overleggroep CFS/STAT, bewerkingen Federaal Wetenschapsbeleid. Voor 2014 en 2015: initiële kredieten 2015

(3) Geraamd volgens berekende return voor het Zesde Kaderprogramma voor de jaren 2003-2007, voor 2008-2016i volgens berekende return voor het Zevende Kaderprogramma (status eind 2014). Bronnen: Vlaanderen in het Europese Zesde Kaderprogramma voor Onderzoek, De Vlaamse deelname aan de Europese programma's voor Onderzoek en Innovatie (2007-2013), EWI

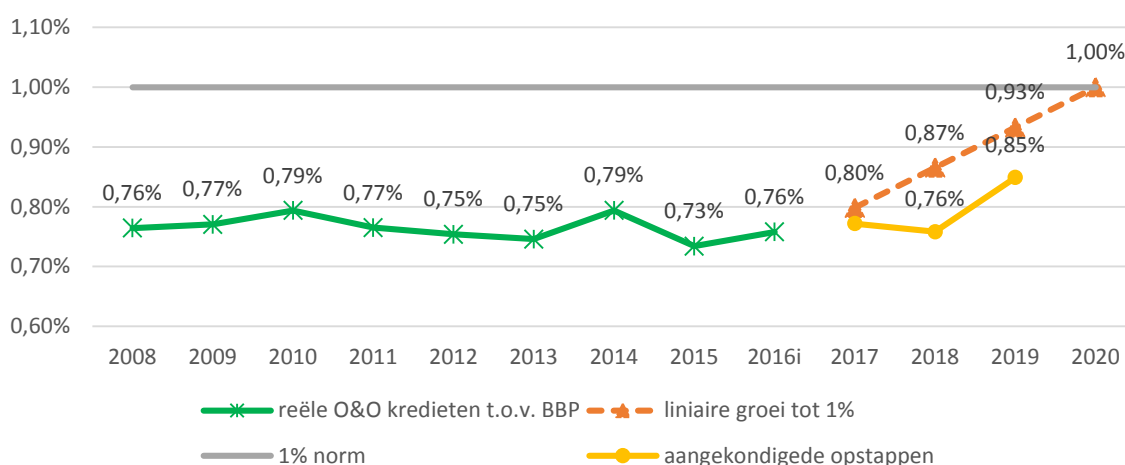
(4) BBPR: Bruto Binnenlands Product Vlaanderen; Bron 2005-2014: NBB - februari 2016; Bron 2015-2016: Hermreg - Studiedienst van de Vlaamse Regering - juli 2016

11.3. Groeipad voor O&O-overheidskredieten naar 1%-norm

In het VRWI advies 153 (februari 2011) en 194 (december 2013) werden verschillende hypothetische scenario's uitgewerkt om de O&O overheidskredieten te laten groeien naar de 1%-norm. Analoog wordt hier het groeipad van de O&O-overheidskredieten besproken.³

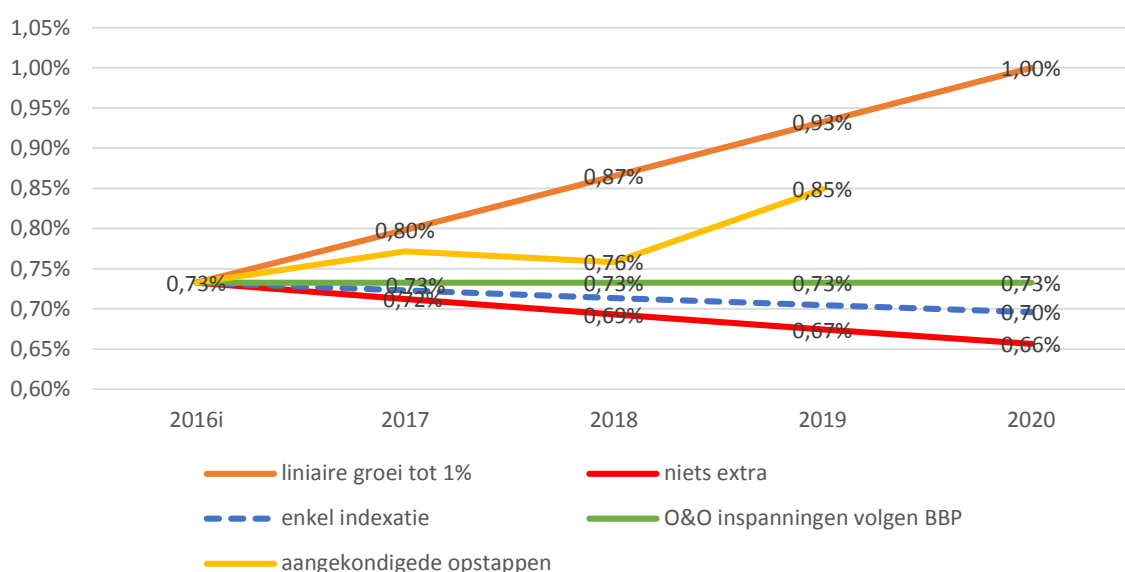
In Figuur 37 wordt eerst de evolutie getoond van de geraamde O&O-intensiteit (O&O-overheidskredieten + Vlaamse aandeel federale middelen + Vlaams aandeel EU middelen). De geraamde O&O-intensiteit schommelt de laatste jaren. In 2014 namen de O&O-overheidskredieten sterk toe, vooral door eenmalige investeringen (SOFI I en II) en door het competitiviteitspact. In 2015 namen de O&O-overheidskredieten weer sterk af door het wegvallen van de eenmalige investeringen en een gedeelte van het competitiviteitspact. In 2016i nemen de O&O-overheidskredieten toe dankzij éénmalige investeringen (provisie investeringen Hermesfonds en investeringen in imec Xpand).

FIGUUR 37 EVOLUTIE VAN O&O KREDIETEN T.O.V. BBP EN GROEIPAD VAN DE O&O KREDIETEN T.O.V. BBPR NAAR 1%

Vanaf 2016i tot 2020 wordt een voorspelling gemaakt. Het vertrekpunt van het geraamde groeipad is het O&O budget bij begrotingsopmaak 2016 min de niet-recurrente middelen (61,801 miljoen). De oranje lijn toont hoe de geraamde O&O-intensiteit dient te evolueren indien een lineair groeipad naar de 1%-norm gevolgd wordt. De gele lijn toont hoe de geraamde O&O-intensiteit zal evolueren indien de aangekondigde opstappen (VRWI adviezen 199B en 199C) volledig als O&O zullen worden ingevuld.

FIGUUR 38 GROEIPAD VAN DE O&O KREDIETEN T.O.V. BBP(R) VOLGENS VERSCHILLENDE SCENARIO'S

³ Hypothese voor deze inschatting: Vlaams aandeel van de federale middelen groeit jaarlijks met 2% - het Vlaams aandeel van de middelen voor EU-onderzoeksprogramma's werd constant gehouden op 160 miljoen euro.

Om de 1% norm te halen, is een opstap van ruim 893 miljoen euro nodig in 2020 t.o.v. begrotingsopmaak 2016.

Figuur 38 toont vijf mogelijke groeiscenario's.

De twee voorgaande scenario's (lineaire groei en aangekondigde opstappen) worden getoond, maar ook hoe het groeipad evolueert, indien er niets extra geïnvesteerd wordt, indien alleen geïndexeerd wordt en indien het BBP(R) gevolgd wordt. Er wordt steeds uitgegaan van de recurrente middelen voor O&O bij begrotingsopmaak 2016.

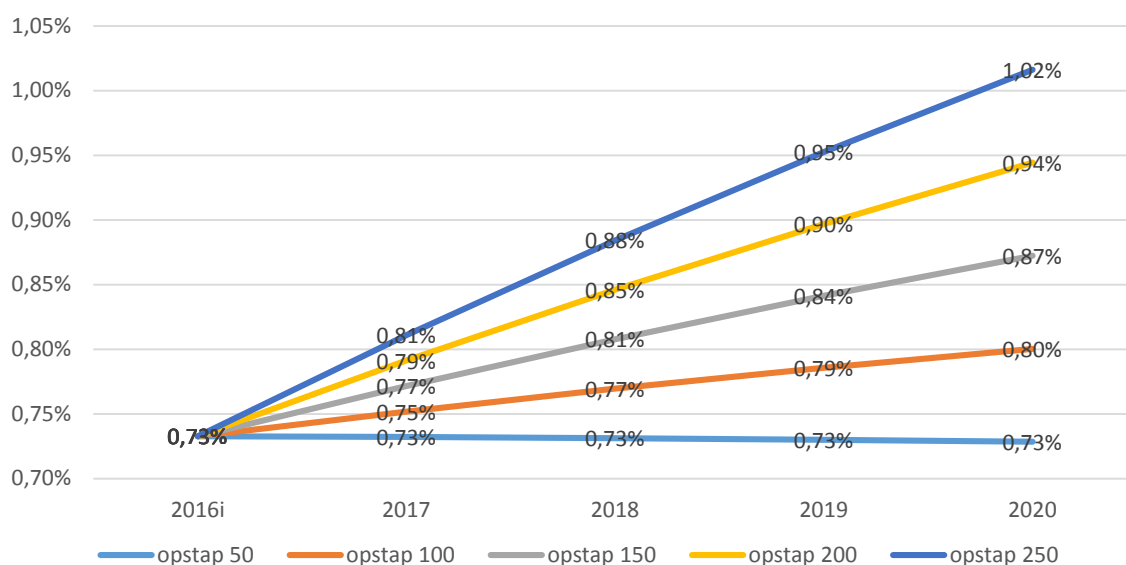
Het constant houden van de O&O overheidskredieten (niets extra) of indexeren van de O&O overheidskredieten (groei van 2%) zorgt ervoor dat de geraamde O&O-intensiteit afneemt tot respectievelijk 0,66% en 0,70%.

Om het BBP(R) te volgen, moeten de O&O overheidskredieten jaarlijks met gemiddeld 43 miljoen euro groeien. Een opstap van bijna 176 miljoen euro in 2020 ten opzichte van begrotingsopmaak 2016 zorgt ervoor dat de geraamde O&O-intensiteit constant blijft.

Om de grootteorde van de nodige opstappen meer direct duidelijk te maken, werden in Figuur 39 verschillende mogelijke groeipaden uitgetekend, waarbij het effect van jaarlijkse opstappen van de O&O overheidskredieten varieert van 50 tot 250 miljoen euro met tussenstappen van 50 miljoen euro.

Alleen het groeipad waarin jaarlijks een opstap van 250 miljoen euro wordt toegekend, behaalt in 2020 de 1%-norm. Opvallend in deze figuur is ook dat het verhogen van de O&O-overheidskredieten met een vast budget een uitdovend effect heeft. Doordat het BBP(R) toeneemt, dooft het effect van de opstappen uit.

FIGUUR 39 HET EFFECT VAN JAARLIJKSE OPSTAPPEN VAN 50, 100, 150, 200 EN 250 MILJOEN EURO OP DE O&O-OVERHEIDSKREDIETEN T.O.V. HET BBP(R)

Figuren & Tabellen

Figuur 1 Overzicht van de beleidskredieten binnen de Vlaamse begroting per beleidsdomein bij begrotingsopmaak 2016 (in miljoen euro).....	7
Figuur 2 Organogram beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie.....	11
Figuur 3 Gigarant: waarborgbedragen (miljoen euro) versus aantal verbintenissen (cumulatief).....	16
Figuur 4 Waarborgregeling: toegestaan waarborgbedrag, kredietbedrag en investeringsbedrag (miljoen euro).....	17
Figuur 5 Waarborgregeling: waarborgbedragen (miljoen euro) versus aantal verbintenissen.....	17
Figuur 6 Investeringsvolume (in 1000 €) en aantal investeringsdossiers LRM.....	18
Figuur 7 Schema partnerorganisaties in het eco-systeem ondernemerschapsbevordering.....	23
Figuur 8 Overzicht van het 4D-pedagogisch plan: dromen, doen, durven en doorzetten.....	25
Figuur 9 Overzicht beleidskredieten FIT 2008 – 2016 (miljoen euro).....	30
Figuur 10 structuurfondsen per doelstelling en per periode (in miljoen euro).....	37
Figuur 11 Budget per prioriteitsas van het operationeel programma (2014-2020; in miljoen euro).....	38
Figuur 12 Organogram van het beleidsdomein EWI.....	43
Figuur 13 Middelen voor het wetenschaps- en innovatiebeleid uit het programma Wetenschappelijk onderzoek – Excellentie voor alles (PROG EE) 2008-2016i (miljoen euro).....	50
Figuur 14 Middelen voor het wetenschaps- en innovatiebeleid uit het programma Meer innovatie, kenniscreatie en kennisvalorisatie (PROG EF) 2008-2016i (miljoen euro).....	51
Figuur 15 Middelen voor het wetenschaps- en innovatiebeleid uit het programma Een groter draagvlak voor creativiteit, wetenschap en technologie (PROG EG) 2008-2016i (miljoen euro).....	52
Figuur 16 Middelen voor het wetenschaps- en innovatiebeleid uit het programma “duurzaam economisch weefsel, het faciliteren van ondernemerschap (prog EC) 2008-2016i” (miljoen euro).....	53
Figuur 17 Middelen voor het wetenschaps- en innovatiebeleid uit het programma apparaat (prog EA) 2008-2016i (miljoen euro).....	54
Figuur 18 Procentuele verdeling van de middelen voor het wetenschaps- en innovatiebeleid 2016 (initieel) van het beleidsdomein EWI (2016i: volgens de nieuwe begrotingsindeling 2016– 2016i*: volgens de oude begrotingsindeling 2015).....	55
Figuur 19 Middelen voor het wetenschapsbeleid uit het beleidsdomein OV (in miljoen euro).....	57
Figuur 20 Evolutie van het wetenschaps- en innovatiebeleid per financier (2008 - 2016i; in miljoen euro).....	60
Figuur 21 Evolutie van het Horizontaal Begrotingsprogramma Wetenschaps- en innovatiebeleid (HBPWIB) (miljoen euro).....	62
Figuur 22 Verdeling van de middelen in 2016 voor het wetenschaps- en innovatiebeleid over de beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid.....	63
Figuur 23 Verdeling van de middelen in 2016 voor O&O over de beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid.....	63
Figuur 24 Verdeling van de middelen voor het wetenschaps- en innovatiebeleid 2016 volgens de ministeriële bevoegdheden.....	65
Figuur 25 Verdeling van de middelen voor O&O 2016 volgens de ministeriële bevoegdheden.....	65
Figuur 26 Verdeling O&O-budget 2016 volgens NABS-classificatie.....	67
Figuur 27 Verdeling O&O-budget 2016 volgens geaggregeerde NABS-classes.....	67
Figuur 28 Evolutie aandeel gericht versus niet-gericht onderzoek 1995-2016i.....	68
Figuur 29 Evolutie van de Vlaamse O&O-overheidskredieten volgens de categorisatie naar initiatiefnemer (miljoen euro).....	71
Figuur 30 Evolutie van relatief aandeel van de verschillende categorieën ten opzichte van het totale O&O-budget.....	71
Figuur 31 Verdeling van de middelen voor het wetenschaps- en innovatiebeleid (HBPWIB) 2016i.....	73
Figuur 32 Evolutie van de werkingsuitkeringen aan de universiteiten en aanvullende werkingsmiddelen (miljoen euro) van 1993 tot 2016i.....	75
Figuur 33 Verdeling van de middelen voor onderzoek en ontwikkeling van nieuwe technologieën ten behoeve van het bedrijfsleven 2016, initieel.....	75
Figuur 34 Procentueel aandeel van de verschillende overheden bij begrotingsopmaak 2015.....	85
Figuur 35 Internationale vergelijking van de O&O-overheidskredieten (GBARD) 2014, uitgedrukt in % BBP(R).....	87
Figuur 36 Internationale vergelijking van de civiele GBARD (excl. defensieonderzoek): verhoudingen economische ontwikkeling, gezondheid en omgeving, onderwijs en maatschappij, ruimtevaartprogramma's, niet-georiënteerd onderzoek en algemene universiteiten.....	88
Figuur 37 Evolutie van O&O kredieten t.o.v. BBP en groeipad van de O&O kredieten t.o.v. BBPR naar 1%.....	92
Figuur 38 Groeipad van de O&O kredieten t.o.v. BBP(R) volgens verschillende scenario's.....	92
Figuur 39 Het effect van jaarlijkse opstappen van 50, 100, 150, 200 en 250 miljoen euro op de O&O-overheidskredieten t.o.v. het BBP(R).....	93

Tabel 1 overzicht van de belangrijkste middelen voor het economisch, wetenschaps- en innovatiebeleid bij begrotingsopmaak 2016 (in miljoenen euro).....	7
Tabel 2 Overzicht van de belangrijkste budgettaire maatregelen voor het economisch beleid bij begrotingsopmaak 2016 (in miljoenen euro).....	12
Tabel 3 Kmo-portefeuille – Verdeling van subsidie en aantal steunaanvragen in 2015 (bedragen in euro).....	13
Tabel 4 Budgettaire verschuivingen ten gevolge van de herstructurering binnen het beleidsdomein EWI (in miljoenen euro).....	47
Tabel 5 Kredietlijnen 2016 (initieel) van het programma Wetenschappelijk onderzoek - Excellentie voor alles (kredieten in miljoenen euro).....	49
Tabel 6 Kredietlijnen 2016 (initieel) van het programma Meer innovatie, kenniscreatie en kennisvalorisatie (kredieten in miljoenen euro).....	50
Tabel 7 Kredietlijnen 2016 (initieel) van het programma Een groter draagvlak voor creativiteit, wetenschap en technologie (kredieten in miljoenen euro).....	52
Tabel 8 Kredietlijnen 2016 (initieel) van het programma duurzaam economisch weefsel, het faciliteren van ondernemerschap (kredieten in miljoenen euro).....	53
Tabel 9 Kredietlijnen 2016 (initieel) van het programma apparaat (kredieten in miljoenen euro).....	54
Tabel 10 Verdeling van de middelen voor het wetenschaps- en innovatiebeleid 2016 initieel in het beleidsdomein EWI (miljoenen euro; 2016i: volgens de nieuwe begrotingsindeling 2016– 2016i*: volgens de oude begrotingsindeling 2015).....	55
Tabel 11 Verantwoordelijkheid voor de begrotingsmiddelen voor het wetenschaps- en innovatiebeleid 2016, initieel in het beleidsdomein EWI (in miljoenen euro) voor departement en VLAIO.....	55
Tabel 12 Kredietlijnen 2016 (initieel) voor het wetenschapsbeleid van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming (kredieten in miljoenen euro).....	56
Tabel 13 Middelen voor wetenschapsbeleid van de andere beleidsdomeinen 2016 initieel (in miljoenen euro).....	57
Tabel 14 Aandeel van de drie financiers in het Horizontaal Begrotingsprogramma Wetenschaps- en innovatiebeleid (HBPWIB) (miljoenen euro en procentueel).....	60
Tabel 15 Evolutie van het Horizontaal Begrotingsprogramma Wetenschaps- en Innovatiebeleid (HBPWIB) (miljoenen euro).....	62
Tabel 16 Verdeling Horizontaal Begrotingsprogramma Wetenschaps- en innovatiebeleid (HBPWIB) 2016, initieel, over de beleidsdomeinen, gerangschikt volgens afnemend krediet voor het wetenschaps- en innovatiebeleid (miljoenen euro).....	64
Tabel 17 Categorisatie van de Vlaamse O&O-overheidskredieten naar initiatiefnemer*.....	69
Tabel 18 Evolutie van de Vlaamse O&O-overheidskredieten volgens de categorisatie naar initiatiefnemer (miljoenen euro).....	71
Tabel 19 Verdeling van het totale budget van het HBPWIB (miljoenen euro).....	72
Tabel 20 Niet-gericht onderzoek via FWO, BOF en Hercules (50%) (miljoenen euro) 2016i.....	73
Tabel 21 Werking universiteiten en gelijkgestelde instellingen (miljoenen euro) 2016i.....	74
Tabel 22 Kredieten voor onderzoek en ontwikkeling van nieuwe technologieën ten behoeve van het bedrijfsleven 2016 (miljoenen euro), 2016i.....	76
Tabel 23 Wetenschappelijke instellingen, departementale diensten en Vlaamse Openbare Instellingen (miljoenen euro), 2016i.....	77
Tabel 24 Horizontale initiatieven en beleidsondersteunend onderzoek en studies (miljoenen euro), 2016i.....	78
Tabel 25 Allerhande uitgaven in verband met het globale wetenschapsbeleid (miljoenen euro).....	79
Tabel 26 Overzicht van de overheidskredieten voor O&O per overheid van 2005 tot 2015i (in miljoenen euro).....	85
Tabel 27 Internationale vergelijking van de O&O-overheidskredieten (GBARD), uitgedrukt in % BBP(R).....	86
Tabel 28 Evolutie O&O-intensiteit Vlaanderen (ESR2010 Rekenstelsel).....	89
Tabel 29 Evolutie O&O-inspanningen en O&O-inspanningen als % BBP-Vlaanderen.....	91

Glossarium

ABH

Agentschap voor buitenlandse handel

AMS

Antwerp Management School

AO

Agentschap Ondernemen

VLAIO

Agentschap voor Innoveren en Ondernemen

ARKimedes

ARK = Activering RisicoKapitaal

ARKIV

private fondsen die investeren in beloftevolle kmo's

AWEX

Waals Agentschap voor de uitvoer en de buitenlandse investeringen

B2B

Business-to-business

BAN

Business Angels Network

BAN Vlaanderen

Business Angels Network Vlaanderen

BBB

Beter Bestuurlijk Beleid

BBP

Bruto Binnenlands Product

BBP(R)

Bruto Binnenlands Product (per regio)

BERD

Business Expenditures on Research and Development

BIE

Brussels Invest & Export

Bizidee

Bizidee is een Ondernemingsplanwedstrijd in Vlaanderen, een initiatief van het Agentschap Ondernemen

BMI

Belgische Maatschappij voor Internationale Investering

BOF

Bijzonder Onderzoeksfonds

BZ

Beleidsdomein Bestuurszaken

CERN

Europese Raad voor Kernonderzoek

CFS/STAT

Commissie Federale Samenwerking voor Statistiek

CJSM

Beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media

DAR

Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid

ECOOM

Expertisecentrum O&O monitoring

EEN

European Enterprise Network

EFRO

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

EMBO

European Molecular Biology Organisation

ESA

European Space Agency

ESF

Europees Sociaal Fonds

ESFRI

European Strategy Forum on Research Infrastructures

ESO

European Southern Observatory

ESRF

European Synchrotron Radiation Facility

EU

Europese Unie

EU 2020

Europa 2020 strategie

EU-28

de 28 EU-Lidstaten sedert 2014

EUROSTAT

Statistical Office of the European Union

EVA

Extern Verzelfstandigd Agentschap

EWI

Beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie

FB

Beleidsdomein Financiën en Begroting

FFEU

Financieringsfonds voor Schuldafbouw en Eénmalige Investeringsuitgaven

FFI

Flanders Fashion Institute

FINMIX

FinancieringsMix

FIT

Flanders Investment and Trade

FTI

Flanders Technology International vzw

FWO

Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen

GBARD

Government Budget Appropriations on Research and Development

GOVERD

Government intramural expenditures on R&D

GSC

Groene stroomcertificaten

GUF

algemene universiteitsfondsen

HE

Beleidsdomein Hogere Entiteiten

HBPWIB

Horizontaal Begrotingsprogramma Wetenschaps-en innovatiebeleid

HERD

Higher Education intramural Expenditure on R&D

Hermesfondsen

Fonds voor Flankerend Economisch Beleid

HUB

Hogeschool-Universiteit Brussel

ICT

Thematische prioriteit 'Informatie- en communicatietechnologieën' van het Zevende Kaderprogramma

IES

Instituut voor Europese Studies

IJS

Instituut voor Joodse Studies

ILVO

Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek

IMEC

Interuniversitair Micro-Electronica Centrum

iMinds

The Interdisciplinary Institute for Broadband Technology (former IBBT)

INBO

Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

Innotek

Innovatie-, Technologie- en Kenniscentrum

IOB

Instituut voor Ontwikkelingsbeleid en -beheer

IOF

Industrieel Onderzoeksfonds

ITG

Instituut voor Tropische Geneeskunde

iV

Beleidsdomein Internationaal Vlaanderen

IVA

Intern Verzelfstandigd Agentschap

IWT

Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie

KB

Beleidsdomein Kanselarij en Bestuur

KMDA

Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen

kmo

kleine en middelgrote onderneming(en)

KMSKA

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten - Antwerpen

KU Leuven

Katholieke Universiteit Leuven

LED

Laagdrempelige Expertise- en Dienstverleningscentra Limburg Economic Development

LNE

Beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie

LRM

Limburgse Reconvertiemaatschappij

LV

Beleidsdomein Landbouw & Visserij

MINA-fonds

Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuur

MOW

Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

NABS

Nomenclatuur voor de analyse en vergelijking van wetenschapsbegrotingen en -programma's

NERF

Neuro-Electronics Research Flanders

NVAO

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie

O&O

Onderzoek en Ontwikkeling

OBPWO

Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht
Wetenschappelijk Onderzoek,

OCMW

Openbaar Centrum voor Maatschappelijk
Welzijn

OESO

Organisatie voor Economische
Samenwerking en Ontwikkeling

OV

Beleidsdomein Onderwijs & Vorming

OVAM

Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij

PBB

Preventief BedrijfsBeleid

PMV

ParticipatieMaatschappij Vlaanderen

PNP

Private Nonprofit

PWO

Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek

PXL

Hogeschool PXL

RWO

Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening,
Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

SAR

Strategische AdviesRaad

SBO

Strategisch Basisonderzoek

SERV

Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen

SIFO

Sociaal Investeringsfonds

SIOS

Strategische Investerings- en
Opleidingssteun

SOFI

Spin-Off FinancieringsInstrument

STRES

Strategische ecologiesteun / Steun voor
strategische ecologieprojecten

STS

Strategische Transformatie Steun

TBM

Toegepast Biomedisch Onderzoek met een
primair maatschappelijke finaliteit

TETRA

TEchnologie TRAnsfer

TGO

Transformationeel Geneeskundig Onderzoek

TINA-fonds

Transformatie, Innovatie en Acceleratiefonds

tUL

transnationale Universiteit Limburg

TWOL

Toegepast Wetenschappelijk Onderzoek
Leefmilieu

UA

Universiteit Antwerpen

UHasselt

Universiteit Hasselt

UNESCO

United Nations Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNIZO

Unie van Zelfstandige Ondernemers

UNU

Universiteit van de Verenigde Naties

VAF

Vlaams Audiovisueel Fonds

VAPH

Vlaams Agentschap voor Personen met een
Handicap

VCK

Vlaams Centrum voor Kwaliteitszorg

VDAB

Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en
Beroepsopleiding

VIA

Vlaanderen in Actie - Pact 2020

VIB

Vlaams Instituut voor Biotechnologie

VIF

Vlaams Infrastructuur Fonds

VIN

Vlaams Innovatienetwerk

VIONA

Vlaams Interuniversitair Onderzoeksnetwork
Arbeidsmarktrapportering

VITO

Vlaamse Instelling voor Technologisch
Onderzoek

VLAM

Vlaams Centrum voor Agro- en
Visserijmarketing

Vlerick

Vlerick Business School

VLIR

Vlaamse Interuniversitaire Raad

VLIZ

Vlaams Instituut voor de Zee

VLM

Vlaamse Landmaatschappij

VLOOT

Vlaamse Overkoepelende Organisatie voor
Technologieverstrekkers

VLUHR

Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad

VMM

Vlaamse Milieumaatschappij

VON

Vlaams Ondernemerschapsbevorderend
Netwerk

VREG

Vlaamse Regulator voor Elektricitets- en
Gasmarkt

VRT

Vlaamse Radio- en Televisieomroep

VRWI

Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie

VUB

Vrije Universiteit Brussel

VZW

Vereniging zonder winstoogmerk

W&T

Wetenschap en Technologische
dienstverlening

WIB

Wetenschaps- en innovatiebeleid

WSE

Beleidsdomein Werk en Sociale Economie

WVG

Beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en
Gezin

ZAP

Zelfstandig Academisch Personeel

Medewerkers

Beleidsdomein Kanselarij & Bestuur | SERV - Stichting Innovatie & Arbeid: Bart Mouton; Studiedienst van de Vlaamse Regering: Josée Lemaître; Karen Stuyck; Monique De Ceuster, Bram Opsomer; Dieter Vanhee, Shani Van Keymeulen;

Beleidsdomein Financiën & Begroting | Frederik Delecluyse,

Beleidsdomein Internationaal Vlaanderen | Karoline Van den Brande; FIT: Caroline Ampe; Toerisme Vlaanderen: Jan Van Praet; Sandra Geerts, Jan Van Praet;

Beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie | alle medewerkers van het departement EWI; VLAIO: Bernard De Potter, Yves Schouwaerts, Yves Dierckx, David Grzegorzewski; PMV: Filip Lacquet, Frank Kindt; LRM: Els Berx, Jeroen Bloemen; Gimv: Inés Sylverans;

Beleidsdomein Onderwijs & Vorming | Lieven Blomme, Simon Dedoncker, Evy Vogeleer, Johan De Witte, Magalie Soenen; Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs en Studietoelagen: Karel De Temmerman;

Beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin | Natalie Stragier, Steven Bogaert, Koen Devroey, Marcel Lauwers, Lisse De Blick, Herwin De Kind, Herwig Deumens, Dirk Wildemeersch, Steven Bogaert; VAPH: Catherine Molleman; Kind & Gezin: Tina Capiou; CJSM: Marijke De Wit, Bert Van Raemdonck, Astrid Vervaeet, Caroline De Pauw, Johan Van Gaens, Elke Speltincx; KMSKA: Marjolijn Barbier, Marijke Smeets;

Beleidsdomein Werk en Sociale Economie | Johan Troch, Ryfka Heyman;

Beleidsdomein Landbouw en Visserij | Anne Vuylsteke; Jean De Lescluze, Luc Van Bellegem;

Beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie | Philippe Van Haver; Ludo Vanongeval, Jeroen Cockx; Joris Vaneetvelt, Vlaams Energieagentschap: Jan Vereecke; VREG: Jimmy Loodts; OVAM: An Van Pelt; VLM: Veerle Verguts, Koen Desimpelaere; VMM: Line Vancraeynest; aquafin: Joke Callens;

Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken | Wilfried Goossens, Frank Mostaert, Lieve Van de Water, Kimberley Vandamme, Ive Vanderlee;

Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed | Geert Schelpe, Ronald van Paassen, Ann Beckers, Peter Putteman, Lien Vanden Driessche.

Vlaamse overheid
Departement Economie,
Wetenschap en Innovatie
Koning Albert II-laan 35 bus 10
1030 Brussel
info@ewi.vlaanderen.be
www.ewi-vlaanderen.be